

8 augustus 2008

ADVOCATENBLAD 11

Interpretatie commerciële contracten

MANOEUVREREN TUSSEN WOORDEN EN BEDOELINGEN

Valkuilen afschaffing
verplicht procureaat

Rechter handhaaft
integriteit strafrecht-
systeem wel degelijk

Tarieven advocaat
betwist

Procureur, niet verplicht wel zo zeker

De verplichte procureurstelling wordt afgeschaft. Streefdatum 1 september 2008.

Daarna is de keus aan u. Zelf doen, of kiest u voor zeker?

Uitbesteden kan ook na 1 september 2008 aan elk van de 19 leden van de Procureurskring. Zij gaan op de vertrouwde, deskundige wijze door met het leveren van procureursdiensten. De 19 kantoren bieden de waarborg van voortzetting van procureursdiensten in alle arrondissementen. Dan weet u zeker dat uw instructies en stukken op tijd, op de juiste plaats terecht komen.

Voor informatie: www.procureurskring.nl

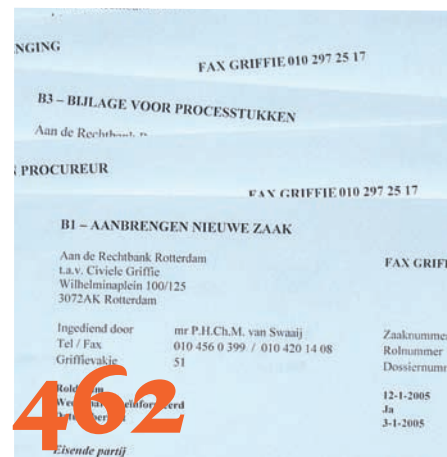
procureurs
kr1n9

Twee jaar geleden leek de strafrechter onrechtmatig overheids-optreden niet zo snel meer af te straffen. Maar in 2007 verklaarde de feitenrechter opvallend vaak het OM niet-ontvankelijk bij onrechtmatige opsporingshandelingen die de **integriteit van het strafrechtssysteem** raken.

Bij de **interpretatie van commerciële contracten** benadrukt de Hoge Raad het belang van de tekst, tegenover het zoeken naar de bedoeling van partijen. Maar bij de interpretatie van de meeste alledaagse contracten heeft de 'redelijke partijbedoeling' (Haviltex) zeker niet afgedaan.

De **afschaffing van het verplichte procuraat** zal nog wel wat pijn doen. De praktijk vreest onzekerheid, ongelijkheid en kostbaarheid. Tenzij de gerechten ontvangstbevestigingen en uitspraken aan advocaten zouden willen faxen.

Kroniek burgerlijk procesrecht, deel II vindt u in dit nummer, inclusief nieuwe wetgeving en literatuur. **438**

Hoge tarieven van advocaten: de deken kan het nog zo vaak uitleggen, het helpt niets. **449**

Richt de pijlen op de accountant, hij belemmert een gezonde rechtspleging. **431**

'Publieke verantwoordelijkheid' hoort volgens Marc Loth wél als kernwaarde in de Advocatenwet. **430**

Internationaal effectenrecht zal over twee jaar heel anders zijn, zegt een kenner van dit mondialiserend specialisme. **433**

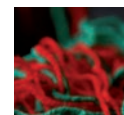
Mein Geheimnis ist mir Pflicht, wat te denken van het nieuwe handboek?. **455**

Verder...

Het is gezegd **430** » Porta Iuris blijft voor advocaten potdicht **431** » De afgezette Pakistaanse rechters **432** » Agenda **432** » Debat Vakbekwaamheid in Den Bosch **434** » Oproep redactielid **437**
[Van de deken **435**](#) » [Permanente opleidingen **466**](#) » [Personalia **472**](#) » [Tuchtrecht **480**](#)

In de volgende nummers

Procederen bij de Commissie Gelijke Behandeling » Bewijslastverdeling voor beginners » Trainingen voor patroons » Advocaten maken anders reclame » Kronieken pensioenrecht, familierecht, bestuursprocesrecht

Omslagfoto:
Patrick Keeler/
patk.

Marc Loth:

'Publiek belang moet factor zijn in afweging van advocaat'

Een minder conservatieve opstelling tegenover de vernieuwing van de Advocatenwet en wat meer rekening houden met het publieke belang, zouden Orde en advocaat niet mistaan, aldus Marc Loth, Rotterdams rechtswetenschapper.

Waarom maken we eigenlijk nooit mee dat een advocaat zich bij de tuchtrechter tegenover een cliënt verdedigt met: "Alles afwegende kon het niet anders, het moest zo worden gedaan met oog op het publiek belang?" Marc Loth komt op dit verrassende verweer als hij zijn mening geeft over het feit dat de Orde zich in haar reactie aan het ministerie van Justitie heeft verzet tegen opname van *publieke verantwoordelijkheid* voor de rechtsbedeling als zesde 'kernwaarde' in een vernieuwde Advocatenwet.

"De Orde zegt dat het algemeen belang opgaat in de dienstverlening van de advocaat. "Wij dienen de belangen van de cliënten goed, dus dienen we het algemeen belang." Dat is een drogreden, want

1 De rechtstheoreticus Loth is decaan van de Rotterdamse rechtenfaculteit, publiceerde o.m. (ook in dit blad) over advocaat en ethiek en schreef met A.M.P. Gaakeer: *Meesterlijk recht. Over recht, rechtswetenschap en jurisprudentie* (Boom, 2007).

het eerste is niet altijd zo, en de tuchtrechter kan daar maar heel beperkt iets aan doen. Zoals ook de strafrechter achteraf opereert en niet de integriteit in de samenleving kan waarborgen. En bovendien doen advocaten dingen die niet zomaar in het algemeen belang zijn. Zie bijvoorbeeld het misbruik van procesrecht. Er zijn minimale eisen van fair trial waar ook advocaten liever niet aan willen.

Een advocaat heeft ook een zekere verantwoordelijkheid tegenover de wederpartij, tegenover justitiële autoriteiten... Noblesse oblige – en die noblesse ontstaat met bijvoorbeeld het domeinmonopolie en het verschoningsrecht. Ik zou van de advocaat geen *officer of the court* willen maken. Als maar duidelijk is dat het publiek belang een relevante factor moet zijn in de afwegingen die de advocaat maakt. Wettelijk vastleggen van die kernwaarde kan dat besef versterken.'

Al in de Gedragsregels

Marc Loth was lid van de Commissie-Van Wijmen ('Commissie Advocatuur'. Het rapport van deze commissie was de basis voor de parlementaire discussie over de positie van de advocatuur, waaruit het wetsvoorstel voor de nieuwe Advocatenwet voortkwam. "We hebben ons mede gebaseerd op de inleiding bij de Gedragsregels

1992.² Als je die kernwaarde niet in de wet wilt hebben, dan geeft dat een verkeerd teken.'

Hij vindt de reactie van de Orde op het wetsvoorstel defensief en krampachtig. 'De aanval is niet *altijd* de beste verdediging. Deze reactie geeft voedsel aan de kritiek dat de Orde meer een belangenbehartiger is dan de toezichthouder die het publieke belang van goede rechtsbedeling in de gaten houdt. Je kunt nu niet meer alles bij het oude laten, want de omgeving van de advocatuur is veranderd. Het vertrouwen in advocaten is verminderd en de markt voor juridische dienstverlening is ruimer dan wat de advocatuur bedient. Trouwens, de notaris is van zijn voetstuk gevallen. Waarom zou dat de advocaat, die ook voor verlokkingen staat, niet ook kunnen gebeuren?' (LH)

2 Het Ten geleide bij de Gedragsregels 1992 maakt gewag van een tuchtrechtelijke bescherming van de wederpartij, 'wanneer hij geen juridische bijstand heeft'. En in de Inleiding bij de Gedragsregels heet het dat de advocaat van zijn positie en voorrechten – de advocaat toegekend vanwege zijn 'wezenlijke rol in de rechtsbedeling' ook buiten het procesmonopolie – 'op een zodanige wijze gebruik [dient] te maken, dat zij een goede rechtsbedeling bevordert. Bij die goede rechtsbedeling zijn niet alleen de belangen van de cliënt betrokken, doch ook het openbaar belang.' Daarom moet de advocaat onder meer rekening houden 'met de gerechtvaardigde belangen van wederpartij en derden.' (red.)

Het is gezegd

Er valt bij mij niet te onderhandelen. Werk genoeg, dan ga je maar naar een ander. Waarom zou ik het voor minder doen?

Strafadvocaat Anand Jhingooer (€ 200 per uur) over het advies van Willem Bekkers om over tarieven van advocaten te onderhandelen, *Algemeen Dagblad*, 17 juli

Je zult best topadvocaten houden die analytisch sterk moeten zijn. Maar ik voorspel de gemiddelde hbo-advocaat een heel goede toekomst.

Gerard Hupperetz, directeur van de Juridische Hogeschool Avans Fontys over de hbo-route naar de advocatuur, *de Volkskrant*, 18 juli

Bent u al bezig met het vonnis, mevrouw? (...) U vraagt niet, u legt verklaringen af.

Advocaat Bouwman verdenkt de rechter van vooringenomenheid tegen zijn cliënt, de Venendaalse ex-psiater die wordt beticht van ontucht met een patiënte. Hij dient later een wrakingsverzoek in, *Trouw*, 18 juli

All I was ever asking for was an equal playing field with the same flexibility afforded to my colleagues without disabled children.

Juridisch secretaresse Sharon Coleman na het vonnis van het Europese Hof over het recht op flexibele werktijden om werk en zorg voor haar gehandicapte zoon te combineren, *The Guardian*, 18 juli

Porta Iuris blijft voor advocaten potdicht

Tatiana Scheltema

Advocaten moeten toegang krijgen tot alle onderdelen van Porta Iuris, de databank van de rechterlijke macht, ook de eigen uitspraken van rechters. Dat vindt de Amsterdamse advocaat Jacqueline Kuijper. Volgens Kuijper dreigt voor advocaten anders een 'onacceptabele kennisachterstand' ten opzichte van de magistratuur. 'Terwijl de techniek, via Porta Iuris, eindelijk zo ver is dat die iedereen toegang kan verschaffen tot alle rechterlijke uitspraken, moet de advocaat zich behelpen met de karige informatie op rechtspraak.nl.' Bovendien, merkt Kuij-

per op, is de informatie op rechtspraak.nl zelden actueel, en heeft de selectie van gepubliceerde zaken een arbitrair karakter: 'Dat weet ik omdat ik belangrijke uitspraken ken die niet op rechtspraak.nl staan.'

De Orde stuurde onlangs een brief aan de Raad voor de rechtspraak met het verzoek om opheldering. Het antwoord van de Raad bij monde van mr. J.C. van Dijk was onbevredigend, meent Kuijper, want die raakt de kern van het probleem niet: de beperkte toegang voor advocaten en het recht op openbaarheid van uitspraken van art. 121 Gw en art. 6 EVRM.

Wordt vervolgd.

Zes maanden studie en stage in Edinburgh

In samenwerking met de Scottish Government en de School of Law of the University of Edinburgh organiseert de European Lawyers Association het European Lawyers Programm 2009. Twaalf jonge advocaten uit verschillende Europese landen verblijven zes maanden in Edinburgh voor een introductie in het recht van het Verenigd Koninkrijk en van Schotland en voor stages bij solicitors, advocates (het Schotse equivalent van barristers) en rechters. Ook bestaat de mogelijkheid om tentamens af te leggen ten behoeve van de European Lawyers Aptitude Test, na het behalen waarvan men gekwalificeerd is tot praktijkvoering in Schotland.

Ook een Nederlandse advocaat kan worden uitgezonden naar Edinburgh. Het collegegeld en de stageplaatsen zijn inbegrepen in het programma (kosten van levensonderhoud derhalve niet). Colleges starten op 12 januari 2009, het programma loopt tot 10 juli 2009. Ben je per 1 januari 2009 in bezit van je stageverklaring en heb je zin in een waardevolle internationale ervaring, geef je dan op voor het European Lawyers Programm 2009. Vraag informatie en inschrijfformulier op bij mr. Leonie Rammeloo (020-6789422 of rammeloo@van-doorne.com.) Inschrijven kan tot 22 augustus 2008. Selectiegesprekken vinden vlak daarna plaats.

Column

Matthijs Kaaks

Richt de pijlen op de accountant

Open brief van de subcommissie Toegang tot het recht

De discussie over de toegang tot het recht is een permanente. Deze heeft daarom onze voortdurende aandacht, vooral bij dreigende ontsporingen. Zijn advocaten te duur? Dat is een vraag die ten onrechte in de discussie blijft terugkeren. Onderzoek daarnaar, zoals onlangs te snel door onze deken werd aangekondigd, is misplaatst. *Qui s'excuse, s'accuse.*

Wij zeggen u: dat advocaten te duur zijn, is een hardnekkige mythe. Het is een ongefundeerde aanname. Er is geen enkele causaliteit vastgesteld tussen onze tarieven en de knelpunten die MKB'ers ondervinden bij hun zoektocht naar het recht.

Wie net als wij een MKB'er in de straat heeft wonen, weet hoe breed ze het kunnen laten hangen. Nee, het is niet het geld, er moeten andere belemmeringen zijn. En als er iets onderzocht moet worden, quod non, dan zijn het die andere belemmeringen.

Wij zijn na een klein onderzoekje al op enkele ernstige knelpunten gestuit die vooral de MKB'ers afhouden van een geregelde gang naar de advocaat. We noemen de stropdassencultuur. MKB'ers dragen geen das. Zij voelen zich slecht op hun gemak bij de vormelijke kantoorcultuur, die helaas nog te vaak en door te veel advocaten wordt uitgedragen.

Ook de marketing is meestal niet op MKB'ers gericht. Met een goede campagne en pay-offs als 'Gun je zelf een mooi contract' of 'Procederen is investeren', zou de drempel al een stuk lager zijn. Maar dan moet de MKB'er zelf wel wat doen aan de veelvoorkomende kort-door-de-bocht houding. Het moet allemaal maar snel tegenwoordig. Vroeger was het heel gewoon dat je geduldig een paar jaar op je recht wachtte. De MKB'er van nu is verwend. Als het niet in kort geding kan, dan hoeft het niet meer. Er is steeds minder animo voor de vordering ten gronde. Dat vinden we jammer.

Maar de grootste belemmering voor de toegang tot het recht is de accountant. Het is de accountant die zich de afgelopen tien jaar als pseudo-rechtspleger tussen de MKB'ers heeft genesteld. Tussen de balans en de resultatenrekening door maken de administratieconsulenten ook nog even een arbeidscontract en begeleiden ze overnames (vaak met desastreuze gevolgen, maar dit terzijde). A fortiori: het zijn de accountants die de stap naar de advocaat afraden omdat deze zo duur zou zijn. Deze natuurlijke vijand van de advocaat heeft de toegang tot het recht voor het MKB belemmerd.

Richt de pijlen op de accountant, luidt ons klemmende verzoek. Hij is een gevaar voor een gezonde rechtspleging.

mr. E.J.M.V. Heupschot, voorzitter

mr. P.J.L. (Klaartje) Puik-Stolpvet, secretaris

VRAGEN OVER NEDERLANDS REGISTER GE-RECHTELIJK DESKUNDIGEN

Het landelijk deskundigenregister moet de kwaliteit bevorderen van de inbreng van deskundigen in de rechtspleging, mede nu de raadsman in strafzaken kan verzoeken om een tegenonderzoek. Het register en het bijbehorende wetsvoorstel zullen waarschijnlijk per 2009 in werking treden. Over allerlei vragen rond dit register spreekt Michel Smithuis (Projectleider Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen, ministerie van Justitie) op **23 september**, 19.00-21.00 uur, tijdens een studieavond die de Stichting Deskundigen en Rechtspleging organiseert in Leiden. Zie voor de relevante documenten: http://www.justitie.nl/onderwerpen/recht_en_rechtsbijstand/deskundigenregister/index.aspx. Opgave: info@sdrnet.nl 3.

CONGRES EUROPEES FAMILIERECHT

Grensoverschrijdende relatie- of voogdijperikelen bezorgen familie-rechtadvocaten de laatste jaren veel hoofdbreken. Europese wetgeving op dat gebied wordt steeds ingewikkelder. Op **11 en 12 december** organiseert het Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE) samen met de Academy of European Law in Brussel een congres over de Europese familierecht-praktijk. Informatie en aanmelding: <http://www.ccbe.eu/index.php?id=272&L=0>

DIVERSITEITSCONGRES

Op **31 oktober** organiseert Dialogue bv in Slot Zeist het congres 'Op naar de Top', over diversiteit en carrière in advocatuur en notariaat. Er zijn voor de advocatuur 5 PO-punten aan verbonden.

Divers samengestelde teams, mits goed geleid, presteren beter dan homogene groepen, maar in advocatuur en notariaat loopt het beleid voor diversiteit fors achter. Op dit congres alles over de betekenis voor de juridische wereld van het Charter 'Talent naar de Top', dat op 28 mei 2008 is ondertekend door meer dan veertig toonaangevende organisaties. Tevens zullen de resultaten van een Diversiteitsenquête, gehouden onder de ondertekenaars van de Intentieverklaring van de Orde, worden gepresenteerd. Ook belichten sprekers het onderwerp diversiteit en geven ze tips. Informatie: Alexandra de Josselin de Jong, 035-541 18 44, adejosselin@dialoguecc.nl, www.dialoguecc.nl.

Mijn vader had me weinig verteld over mijn grootvader. Volgens mijn redering kon je alleen in de gevangenis zitten als je een misdaad had begaan. Ik dacht dat mijn opa een crimineel was. Toen ik ouder werd begreep ik zijn politieke agenda.

Chief Mandla Mandela over zijn eerste ontmoeting als negenjarig jongetje met opa Nelson in de Pollsmoorgevangenis.

Zonder mezelf op de borst te willen kloppen: ik heb wel de moeilijkste knoop doorgehakt die de afgelopen vijftienvintig jaar in de Nederlandse politiek doorgehakt moest worden, namelijk Rita Verdonk uit de VVD zetten. Na die beslissing merkte ik dat er rust over me kwam.

Mark Rutte, *Vrij Nederland*, 12 juli

Het toont aan hoe groot de noodzaak is dat officieren en advocaten-generaal onder toezicht gaan komen van een onafhankelijke instantie die disciplinair straft als zij de fout in gaan.

Geert-Jan Knoops, *de Telegraaf*, 17 juli

Wij zijn dan ook van mening dat door de gewraakte en bijgevoegde publicatie niet alleen ons persoonlijk belang in het geding is, maar zijn tevens van mening dat een collectief belang is geschaad. Het is nu aan de Raad te beoordelen of de klacht ontvankelijk is.

Dominique Weesie, van Geen Stijl, naar aanleiding van een artikel in *de Volkskrant* met de kop 'GeenStijlgeneratie bedreigt erop los'; klacht aan de Raad voor de Journalistiek, 21 juli

Vervolgde advocaten

Stichting Advocaten voor Advocaten

De afgezette Pakistaanse rechters

De bekende advocate en voorzitter van de Pakistaanse Mensenrechtencommissie, Asma Jahangir, was onlangs in Nederland. Advocaten voor Advocaten (L4L) sprak met haar over de huidige situatie in Pakistan. Nadat de noodtoestand was uitgeroepen op 3 november 2007 werd Jahangir voor 90 dagen onder huisarrest geplaatst. Na twee weken werd dat huisarrest weer opgeheven. Ternaauwernood ontsnapte zij begin dit jaar aan een aanslag.

Volgens Jahangir zitten er op dit moment geen advocaten meer vast. De aanklachten tegen haar

en tegen alle andere advocaten die na het uitroepen van de noodtoestand waren gearresteerd, zijn nog niet ingetrokken. Jahangir verwacht echter geen verdere vervolging.

De rechters die eerder waren ontslagen hebben nog steeds niet hun oude bevoegdheden teruggekregen. De advocaten voeren hiervoor al maanden actie door elke donderdag de rechtbank te boycotten. Maar deze *thursday-strike* wordt niet meer door alle advocaten gesteund. Jahangir heeft zelf ook begin mei deze boycot doorbroken, omdat zij op dat moment

voorrang gaf aan het belang van een zitting voor haar cliënt.

Jahangir bedankt voor de schrijfacties voor de individuele advocaten in november 2007. Ze vraagt L4L nu om brieven te schrijven aan de voorzitters van alle Pakistaanse Bar Associations waarin wij hen vragen ons hun standpunten te geven op het gebied van onafhankelijkheid van rechters en advocaten, methode van het kiezen van rechters en het aannemingsbeleid van zaken door de Supreme Court.

L4L heeft deze brieven inmiddels geschreven aan tien Pakistaanse Bar Associations.

- Samen met een aantal andere Nederlandse (mensenrechten)organisaties waaronder Pax et Justitia, ICCO en Amnesty International vormt Stichting Advocaten voor Advocaten (L4L) onder meer een zogeheten Pakistan Platform, dat nationaal en internationaal aandacht vraagt voor de positie van Pakistaanse advocaten en andere mensenrechtenactivisten. Meer informatie: www.advocatenvooradvocaten.nl. Daar leest u ook hoe u donateur kunt worden. Rekeningnummers: ABN 489.938.655; Postbank 433.83.27 (Amsterdam).

Naar een wereldwijd uniform effectenrecht

.....
Sanne Bloemink
.....

Volgens Mark Bergman, Amerikaans specialist in bank- en effectenrecht die ook werkte in Londen en Parijs, zal het internationale effectenrecht van vandaag er over twee jaar niet meer zijn. De nabije toekomst van een mondialiserend specialisme.

Mark Bergman is één van de vennoten van het gerenommeerde Amerikaanse advocatenkantoor Paul, Weiss, Rifkind, Wharton & Garrison. Op dit moment geeft hij leiding aan het kantoor in Londen. Welke veranderingen voorziet hij in de nabije toekomst?

‘Op dit moment zijn er grote verschillen tussen de Amerikaanse en de Europese instanties die het effectenverkeer reguleren. Als een bedrijf in verschillende landen effecten aanbiedt, zal het in elke jurisdictie aan verschillende eisen moeten voldoen. Zo kunnen bijvoorbeeld de eisen aan de inhoud van een prospectus sterk uiteenlopen. Er is echter een aantal omstandigheden die samen zorgen dat het effectenrecht van de Verenigde Staten en Europa zullen gaan smelten. De Amerikaanse

De Amerikaanse SEC heeft veel meer mogelijkheden om fraude aan te pakken, in Europa ontbreekt blijkbaar de politieke wil daartoe

SEC (*Securities and Exchange Commission*) stelt op dit moment nog veel strengere eisen aan beursgenoteerde bedrijven dan de Europese autoriteiten. De laatste jaren zien de Verenigde Staten echter steeds meer in dat uniforme regelgeving wereldwijd noodzaak is geworden. Ook andere landen zien dit overigens in.’

Hoe komt het dat die noodzaak nu zo duidelijk aan het licht komt?

‘Door onder andere de strengere regelgeving in de Verenigde Staten is veel kapitaal naar andere dan de Amerikaanse financiële markten gestroomd en uiteraard zouden de Verenigde Staten graag hun vooraanstaande positie van vroeger weer terugveroveren. Institutionele investeerders hebben in deze tijd een wereldwijd bereik.

Een Amerikaans investeringsfonds heeft bijvoorbeeld vaak kantoren over de hele wereld. Als dit fonds dus aandelen wil kopen, kan het dit doen op de markt die de minste hordes opwerpt en dus het meest efficiënt is. Dat hoeft helemaal niet de New York Stock Exchange te zijn. De Amerikaanse investeerder die in Londen aandelen koopt valt niet meer onder de Amerikaanse jurisdictie en kan dus helemaal niet meer door Amerikaanse regelgeving worden beschermd. De Verenigde Staten worden gedwongen om actief te werken aan uniformering van regelgeving. Aan de andere kant kan Europa juist weer leren van de lange ervaring van de SEC; Europa is nog maar relatief kort bezig met het reguleren van het effectenverkeer. Een andere reden is internet.

In het effectenrecht gaat het er altijd om in welke jurisdictie een aanbod van effecten wordt gedaan. Maar als een aanbod op internet wordt gedaan, is het niet meer mogelijk om dit te bepalen. In feite wordt een dergelijk aanbod in alle jurisdicties van de wereld gedaan. Nationale regelgeving voldoet dan dus niet meer. Ten slotte is de kredietcrisis een *wake-up call*.

Welke rol spelen advocaten hierbij?

‘Advocaten spelen een zeer belangrijke rol. Zo adviseren wij bijvoorbeeld over allerlei voorstellen van de SEC en zitten we in verschillende commissies om voorgestelde wetgeving van commentaar te voorzien. Uiteraard is onze rol wel reactief. Wij bedrijven geen politiek. Ik denk ook niet dat procedures in fraudezaken leiden tot meer beschermende regelgeving. Advocaten die namens aandeelhouders in dergelijke zaken procederen (wij doen dat soort zaken niet) profiteren simpelweg van het schandaal dat zich aandient en halen er voor hun cliënt uit wat erin zit. De politiek reageert niet op deze rechtszaken, maar op de schandalen zelf.’

Wat betekent dit voor de bescherming van investeerders? Kunnen aandeelhouders makkelijker procederen in geval van fraude, handel met voorkennis en marktmisbruik?

‘Dat staat los van de uniformeringstendens. In de Ver-

enigde Staten wordt aan de lopende band over dergelijke zaken geprocedeerd. Die regelgeving zie ik ook niet snel veranderen, want die heeft uiteindelijk bedrijven niet weerhouden om zich op de Amerikaanse markt te begeven. In Europa zijn dergelijke procedures echter zeldzaam. Dit heeft niet te maken met een gebrek aan regelgeving in Europa, of dat Europeanen gewoon niet frauderen. Het heeft te maken met handhavingsbevoegdheden. Als ik zie wat de grootste wens is van Europese regulerende instanties, dan is het een uitbreiding van hun handhavingsbe-

voegdheden. De Amerikaanse SEC heeft wél een scala aan bevoegdheden en heeft daardoor veel meer mogelijkheden om bijvoorbeeld fraude aan te pakken. Blijkbaar ontbreekt in Europa echter de politieke wil om dit te veranderen. In de Verenigde Staten is wellicht ook de verontwaardiging van het publiek veel groter dan in Europa.'

Maar in een land als Nederland is wel degelijk sprake van verontwaardiging als het gaat om het zogenoemde grote graaien en de inheligheid van CEO's of andere bestuurders.

'Dát speelt nu juist in de

Verenigde Staten veel minder. Beloningen moeten prestatiegebonden zijn; daar is men het wel over eens. Maar als die prestaties dan worden behaald en een bestuurder groot voordeel heeft behaald voor het bedrijf én voor de aandeelhouders, dan vinden Amerikanen dat die bestuurder gewoon recht heeft op zijn hoge beloning. In Europa heerst toch het gevoel dat een persoon, hoeveel hij ook misschien heeft mogen bereiken voor het bedrijf, simpelweg nooit zoveel geld zou mogen verdienen. Ik hoorde ooit het volgende verhaal. Twee mensen zit-

ten in een auto: de één zit in een oud wrak en de ander in een Mercedes. In Europa zal degene met het oude wrak jaloezie voelen en vinden dat de ander geen recht heeft op de Mercedes. In de Verenigde Staten zal degene in het oude wrak denken dat hij of zij misschien nog wat harder moet werken om ook een Mercedes te kunnen kopen. Het blijft altijd lastig om de situatie in Europa en de Verenigde Staten te vergelijken zonder die culturele en sociale dimensie erbij te betrekken.'

Ordenieuws

Debat Vakbekwaamheid

De lustrumbundel *De Advocatenstandaard*, die de Orde onlangs publiceerde, belicht de ontwikkeling van de advocaat vanuit verschillende gezichtspunten. De schrijvers van de bundel schenken veel aandacht aan vakbekwaamheid. Wat houdt dit eigenlijk in, wat maakt de advocaat vakbekwaam?

Dit blad recenseerde de bundel en deed terecht de oproep de discussie over vakbekwaamheid breder te voeren dan alleen via publicaties. De Algemene Raad neemt die handschoen op en organiseert een symposium en debat over de vorming en ontwikkeling van een professionele advocaat. Symposium en debat maken deel uit van een reeks van activiteiten die de Orde op 18 en 19 september in Den Bosch organiseert, waaronder vanzelfsprekend het Jaarcongres.

De Orde nodigt u van harte uit deel te nemen aan dit actuele debat op donderdag 18 september, om 15.00 uur in Theater aan de Parade in Den Bosch. Het symposium levert twee PO-punten op. Inschrijving door middel van de met het *Advocatenblad* meegevoerde antwoordkaart, of via debat@advocatenorde.nl, of via het bureau van de Orde, 070-335 35 63. Zie ook <http://www.advocatenorde.nl/symposium>.

Prof. mr. S.C.J.J. (Bas) Kortmann zit het symposium voor en leidt het debat. Kortmann, oud-advocaat, is rector magnificus van de Radboud Universiteit te Nijmegen en hoogleraar burgerlijk recht.

Panelleden: mevr. prof. mr. M. Westerveld, bijzonder hoogleraar sociale rechtshulp aan de Universiteit van Amsterdam, oud-advocaat; prof. mr. S.R. Schuit, hoogleraar internationaal commercieel en financieel recht aan de

Universiteit Utrecht en hoogleraar Corporate Governance and Responsibility aan Nyenrode Business Universiteit, advocaat te Amsterdam; mevr. mr. A. Gerritsen-Bosselaar, advocaat te Utrecht, oud-lid van de Algemene Raad; mevr. mr. G. Raap, Stichting Jonge Balie Nederland, advocaat te Zutphen.

Sonja Boekmanprijs voor effectief diversiteitsbeleid

Op 19 september 2008 wordt tijdens het Jaarcongres van de Orde de Sonja Boekmanprijs uitgereikt. De prijs wordt voor de derde keer in samenwerking met OSR Juridische Opleidingen uitgereikt. Dit keer gaat de prijs naar het kantoor met het meest effectieve diversiteitsbeleid voor vrouwen.

Met de Sonja Boekmanprijs wil OSR vrouwelijke advocaten stimuleren door te stromen naar hogere en topfuncties binnen de advocatuur. Met de uitreiking aan een kantoor hoopt OSR dat advocatenkantoren zich nog meer gaan inzetten voor diversiteit.

Kent u een kantoor dat een diversiteitsbeleid hanteert dat zijn vruchten afwerpt, of werkt u bij zo'n kantoor? Nominer het dan vóór 18 augustus 2008. Meer informatie over voorwaarden en kandidaatstelling vindt u op www.osr.nl en www.advocatenorde.nl.

Kandidaatstelling met motivering kunt u richten aan OSR Juridische Opleidingen, t.a.v. Elise Nijenhuis, Postbus 19077, 3501 DB Utrecht of per e-mail naar pr@osr.nl.

Ordenieuws

Leidraad Bewerkelijke zaken

In het ressort Amsterdam daalde het aantal toegekende aanvragen van toevoegingen in bewerkelijke zaken in één jaar van 84 naar 68% van de aanvragen. De oorzaak van die daling, tussen vergelijkbare periodes in 2007 en 2008, is nog onduidelijk. Dit werd in juni gesignaleerd door de werkgroep die in opdracht van staatssecretaris Albayrak onderzocht welke problemen rechtsbijstandverleners ondervinden als gevolg van de invoering van de Leidraad Bewerkelijke zaken. Staatssecretaris Albayrak stuurde de voorlopige bevindingen van de werkgroep eind juni naar de Kamer. In de werkgroep zitten vertegenwoordigers van het ministerie van Justitie, de Raden voor de Rechtsbijstand, de Orde en twee advocaten.

Voor het trekken van conclusies omtrent de werking van de Leidraad is het nog te vroeg, meent de werkgroep. De staatssecretaris schrijft dat 'het erop lijkt dat het doel van de Leidraad, namelijk "het harmoniseren van het uitvoeringsbeleid", wordt bereikt'. De komende maanden zullen de Raden voor Rechtsbijstand en de Orde, gezien de weerstand onder advocaten, bekijken hoe de Leidraad kan worden aangepast. Graag verneemt de Orde of u door toepassing van de Lei-

draad tegen problemen oploopt en welke dit dan zijn. U kunt contact opnemen met de Nederlandse Orde van Advocaten, t.a.v. mevr. mr. M. J. van der Pijl: m.vanderpijl@advocatenorde.nl.

Cursuswijzer VSO/PO wordt digitale uitgave

Bij dit *Advocatenblad* treft u de laatste uitgave van de Cursuswijzer in papieren vorm aan. Het cursusaanbod betreft de periode september 2008-januari 2009. Vanaf de volgende uitgave (cursusaanbod periode januari-mei 2009) zal de Cursuswijzer uitsluitend digitaal te downloaden zijn op de Orde-website: www.advocatenorde.nl. Om u nu alvast de gelegenheid te geven te zien hoe de digitale uitvoering van de Cursuswijzer eruit ziet is de huidige Cursuswijzer in digitale vorm op de Orde-website in te zien, onder Advocaten / Opleiding / Cursusaanbod VSO/PO.

Overigens is het recentste cursusaanbod tevens te raadplegen op de Orde-website. De zoekmethode om cursussen in het aanbod te kunnen zoeken, vindt u op dezelfde pagina als de digitale Cursuswijzer. U kunt op verschillende manieren in het aanbod zoeken, bijvoorbeeld op al het aanbod in een specifieke maand, of op een bepaald vakgebied in een specifieke periode.

(advertenties)

TOGA
atelier
Schout & Katsantonis

www.toga.net

- Rijsleverancier
- Toga's op maat van eerste kwaliteit stof
- Korte levertijd
- Bef cadeau bij bestelling toga

Industrieweg 51 3044 AS Rotterdam
Tel. 010 - 245 07 66 Fax 010 - 245 07 67

Van de deken

Willem Bekkers

Held van de rechtsstaat! (2)

Geen vraagteken dus, hoewel een gewaarde confrère mij mailde: 'Held? Wij zijn inmiddels de zot van de rechtsstaat.'

De titel van het Jaarcongres slaat aan, in en buiten de advocatuur. Om 'held van de rechtsstaat' te zijn moet de advocatuur in een abstracte samenleving (de term is van A.C. Zijdeveld) niet alleen over 'countervailing power' beschikken op individueel niveau, maar ook op systeemniveau. De Orde, maar ook individuele advocaten moeten zichtbaar zijn in het maatschappelijk debat en dienen de perceptie in de samenleving serieus te nemen. Dat is iets anders dan buigen.

Zo moet de Orde onderbouwde kritiek leveren op bijvoorbeeld de implicaties van de organisatie van de rechtspleging voor cliënten, de onbedoelde neveneffecten van wetten en maatregelen, de verborgen werking van overheidssystemen en de aantasting van verdedigingsrechten.

Het aantal 'incidenten' rond het afluisteren van advocaten is zo schokkend dat daarmee de vrees bewaarheid wordt dat men in sommige justitiekringen stevast advocaten afluistert en verslagen van gesprekken bewaart. Het College van PG's heeft er tegenover de AR nooit enig misverstand over laten bestaan dat het afluisteren van advocaten uitgesloten dient te zijn. Al dan niet gestimuleerd door niet mis te verstane rechterlijke uitspraken heeft het College inmiddels onomwonden kenbaar gemaakt haast te willen maken met het invoeren van een structurele oplossing.

Rechtsstaat? Op het moment dat het OM wordt bedacht met een aanzienlijke verhoging van de rijksbijdrage wil Balkenende IV voor een absurd bedrag bezuinigen op de kosten van rechtsbijstand voor de laagst betaalden. *Equality of arms?* Wie bedenkt zoiets? En dat terwijl aantoonbaar is dat niet de advocatuur, maar de overheid zelf de grootste veroorzaker is van het stijgen van kosten voor rechtsbijstand.

Waar staat de advocatuur? In elk geval wil ze geen overregulering en criminalisering van minderjarigen. Dankzij de bijdrage van duizenden advocaten kan de Orde laten zien waar de advocatuur in dit land wél voor staat. Daarbij denk ik aan al die advocaten die pro Deo actief zijn in allerlei maatschappelijk functies, de advocaten die werken in de gefinancierde rechtshulp, advocaten die jonge collega's opleiden, aan onze commissies wetgevingsadvisering, de activiteiten van de specialisatieverenigingen, het beleid van de Orde, de CCBE en de IBA, de activiteiten van de Stichting Advocaten voor Advocaten en de advocaten en hun kantoren die met name in ontwikkelingslanden de Rule of Law uitdragen.

Bij rechtsbijstand op 'systeemniveau' kan ook gedacht worden aan de ontwikkeling van massaschade-acties of Collective Redress, nationaal en internationaal. Tijdens het middagprogramma van het jaarcongres zal ook aan dit belangrijke actuele onderwerp aandacht worden besteed.

Ik weet zeker dat u er geen spijt van zult krijgen als u naar Den Bosch komt op 18 en 19 september.

Reageren: vandedeken@advocatenorde.nl

KORVINUSIABELNADVOCATEN

Wij zoeken voor de sectie ondernemingsrecht:

2 (gevorderde) advocaat-stagiaires

Het profiel:

- ambitieuze instelling;
- kritisch, analytisch en creatief denkvermogen;
- ondernemend en brede interesse;
- ervaring binnen de advocatuur, rechterlijke macht of het wetenschappelijk onderwijs is een pre.

Korvinus Abeln advocaten is gespecialiseerd in ondernemingsrecht en strafrecht. Cliënten waarderen de inventieve professionaliteit en grote betrokkenheid. Er heerst een enthousiaste en informele werksfeer.

Schriftelijke reacties kunnen binnen 14 dagen worden gericht aan mr. Nicolet M. Don, J.J. Viottastraat 46-48, 1071 JT Amsterdam. Voor meer informatie kunt u met haar telefonisch contact opnemen: telefoonnummer 020 - 6797929. Zie ook onze website: www.ka-advocaten.nl

**Toonaangevend
in veiligheid**

Recherche, consultancy en training zijn bij Trigion samengebracht. Onze teamleden hebben hun sporen verdiend bij politie, Koninklijke Marechaussee, justitie of in de beveiliging. Zo doen we voor verzekeraars en advocatenkantoren onderzoek bij brand, inbraak, letselschade en transportschade. Trigion RCT werkt snel, zorgvuldig en efficiënt en weet met behulp van tactisch, technisch en digitaal onderzoek bijna altijd de ware toedracht te achterhalen. Resultaat is een rapportage die gegarandeerd procedurebestendig is. Wilt u weten wat Trigion voor uw organisatie kan betekenen? Kijk voor meer informatie op www.trigion.nl of bel 070 - 398 24 14. Wij zijn u graag van dienst.

De juiste mensen op de juiste plek

Te huur of te koop aangeboden

klein advocatenkantoor, met lopende praktijk, in modern geoutilleerd kantoor, binnen het arrondissement Maastricht, op A-locatie.

Reacties onder nummer 7879 richten aan:

Bureau BDM B.V.
Steekterweg 80G
2407 BH Alphen aan den Rijn

Alt Kam Boer a d v o c a t e n

Civiele cassatie?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag,
tel.: 070 358 94 79, fax: 070 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

De redactie behoudt zich het recht voor reacties en brieven in te korten.

Herijking 'redelijke termijn'

In *Advocatenblad* 2008-10 van 11 juli jl. 'Herijking "redelijke termijn" ondermijnt rechtspositie verdachte', p. 407) attendeert Robert Malewicz op het arrest van 17 juni 2008 waarin de Hoge Raad onder meer de sanctie van niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie op termijnoverschrijding afschaft. Hij wijst erop dat elke strafrechtadvocaat wel een zaak in de kast heeft hangen waarbij zowel het OM als de verdediging het erover eens zijn dat behandeling van die zaak door het tijdsverloop niet langer opportuun is.

Naast deze – terechte – pragmatische kritiek, kan men ook wijzen op situaties waarin vanwege een zeer lange of volkomen onnodige termijnoverschrijding zelfs strafvermindering niet meer kan worden beschouwd als voldoende rechtsherstel (*sufficient just satisfaction*, art. 41 EVRM) voor de schending van art. 6 EVRM.

Gelukkig denkt de feitenrechter daar ook zo over. De meervoudige kamer van de rechtbank Rotterdam verklaarde op 2 juli jl. het OM partieel niet-ontvankelijk.¹ Het tijdsverloop bij één van de ten laste gelegde feiten tussen de inverzekeringstelling en de uitspraak was ruim 6 jaar en 3 maanden. Het OM is tegen dit vonnis niet in hoger beroep gegaan (veroordeelde wel).

Deze uitspraak zou het begin kunnen zijn van een herintroductie van een belangenafweging in het kader van art. 6 EVRM, en recht doen aan het belang van de verdachte. De advocaat zal dan wel het preliminair verweer tot niet-ontvankelijkverklaring van het OM bij ernstige overschrijding van de redelijke termijn moeten blijven aanvoeren.

(Jolien Schukking, advocaat te Amsterdam)

1 LJN: BD6206, Rb Rotterdam, 2 juli 2008.

88e jaargang –
8 augustus 2008 – nr. 11
Verschijnt elke drie weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie
mr. K.A. Boshouwers
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. M.R. Maathuis
mr. R. Malewicz
mr. W.J.B. van Nielen
mr. C.C. Oberman
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. A.P. Ploeger
mr. L.H. Rammeloo
mr. P.H.E. Voûte

Redactionele bijdragen
Artikelen, met een maximum van 2000 woorden, zijn van harte welkom. Ze kunnen worden gemaild naar: **linus.hesselink@reedbusiness.nl**, of per post naar Reed Business, t.a.v. L. Hesselink, Postbus 16500, 2500 BM Den Haag. **Informatie:** Linus Hesselink, 070-4415226.

Opleidingspunten verdienen
Het schrijven van 500 woorden 'rechtsliteratuur' levert 1 opleidingspunt op (art. 1 onder f.-3 Verordening op de Permanente Opleiding).

Uitgever
mr. Robert Sanders

Eindredactie
Linus Hesselink

Bureauredactie
Charlotte Helmer

Orderredacteur
Tatiana Scheltema

Art-direction
PatK, Patrick Keeler

Vormgeving
Dimdim, Dimitry de Bruin

Illustratie
Floris Tilanus

Correctie
Sandra Braakmann
Carlijn Urlings

Druk
Drukkerij Groen bv, Leiden

Digitaal archief Advocatenblad sinds 1996
www.advocatenorde.nl, voor houders van het (gratis) Balienetcertificaat

Juridische Vacaturebank
www.jbb.nl

Orde van de dag
Gratis abonneren op de wekelijkse nieuwsbrief voor advocaten? Stuur een e-mail naar enova@reedbusiness.nl met als onderwerp Inschrijven Orde van de dag.

Advertenties
Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460,
fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag.

Inzendtermijn:
afl. 12: 15 augustus 2008
afl. 13: 5 september 2008

Abonnementen
Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Adreswijzigingen: Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag, tel. 070-3353535, fax 070-3353531.

Niet-leden betalen
€ 191 per jaarabonnement (incl. btw en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting.

Abonnementen kunnen per elk gewenst tijdstip ingaan. Opgave via www.reedbusiness.nl of bij onze Klantenservice. Abonnementen lopen automatisch door, tenzij uiterlijk 30 dagen voor de vervaldatum bij onze Klantenservice wordt opgezegd. Dit kan schriftelijk, telefonisch of per e-mail.

Klantenservice
Postbus 808, 7000 AV Doetinchem
Telefoon: 0314-358358
Fax: 0314-349048
e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl

Reed Business bv legt gegevens vast voor de uitvoering van de (abonnementen)-overeenkomst. Deze gegevens kunnen worden gebruikt om u te informeren over voor u relevante producten en diensten van Reed Business bv, haar groepsmaatschappijen en zorgvuldig geselecteerde derden. Uw e-mailadres wordt alleen gebruikt om u te informeren over gelijksoortige producten en diensten van Reed Business bv en haar groepsmaatschappijen. Als u geen prijs stelt op deze informatie, per post of via e-mail, dan kunt u dit schriftelijk doorgeven aan: Reed Business bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem.

ISSN 0165-1331

Wie wil redactielid worden voor onder meer IE?

Het *Advocatenblad* is hét algemene vakblad voor advocaten en het officiële orgaan van de Orde. Voor de redactionele pagina's is een onafhankelijke redactie van zo'n tien advocaten verantwoordelijk.

Wegens vertrek van redactielid Albert Ploeger zoekt de redactie een advocaat die (ook) thuis is op het gebied van intellectueel eigendomsrecht en die zijn of haar stage heeft afgerond. Afgezien van een maandelijks middag bent u ongeveer een halve dag per maand kwijt aan het lezen van de stukken en de omgang met

auteurs; voor het bijwonen van de redactievergadering is een vacatiegeld beschikbaar.

Wat wij bieden: een stimulerende maandelijks vergadering – een middag in Den Haag – verbreding van de horizon en uitbreiding van uw redactionele ervaring.

U kunt tot woensdag 10 september informatie inwinnen bij, en mailen of schrijven naar (grag met een kort cv) redactiesecretaris Linus Hesselink (zie colofon).

kroniek burgerlijk procesrecht deel 2

kroniek
2007¹

.....

Deel 1

(in *Advocatenblad* 11 juli 2008,
2008-10, p. 390 e.v.)

Algemene beginselen

Hoor en wederhoor
Lijdelijkheid en partijautonomie

Arbitrage en bindend advies

Beslag

Derdenbeslag
Eis in hoofdzaak
Opheffing beslag
Bewijsbeslag
Beslag op domeinnaam
Vormerkung
Varia

Bewijs

Bewijslast(verdeling)
Bewijsaanbod
Bewijsmiddelen
Getuigenbewijs

Deskundigenbewijs
Voorlopig getuigenverhoor
Voorlopig deskundigenbericht

Competentie

Dagvaarding

Woonplaats gedaagde
Herstel en herstelexploot
Internationale betekening
Substantiërings- en
bewijsaandraagplicht
Varia

Executie

Misbruik van (proces)recht/
Executiegeschil
Dwangsom/lijfsdwang
Exequatur
Exhibitieplicht

Gezag van gewijsde

Incidenten

Ontslag en verval van instantie
Schorsing en hervatting
Voeging en tussenkomst

.....

Deel II

Kort geding

Kosten

Buitengerechtelijke kosten
Vast recht
Proceskosten
Nakosten

Partijperikelen

Ouders en kinderen
Verkeerde partij

Hoger beroep

Appellabiliteit
Appèltermijn
Tussentijds appèl
Grieven

Devolutieve werking hoger beroep
Berusting
Varia

Verzet

Herroeping

Schadestaatprocedure

Uitspraak

Uitvoerbaarheid bij voorraad
Varia

Wijziging van eis

Wraking

Wet- en regelgeving/boeken

In dit nummer het tweede deel van het jaarlijkse overzicht, met aan het eind nieuwe wetgeving en literatuur.

.....
Henriëtte Bast, Robert Hendrikse, Leonie Rammeloo, Sylvia Zum Vörde Sive Vörding²
.....

Kort geding

Bij betekening op grond van het Haags Betekeningsverdrag 1965 zal de beslissing op het verzoek tot verstekverlening moeten worden aangehouden totdat er bewijsstukken voorhanden zijn van rechtsgeldige betekening in het verdragsland. Desondanks kan – blijkens het laatste lid van art. 15 van dit verdrag – de rechter in spoedeisende gevallen voorlopige of conservatoire maatregelen nemen. In HR 14 december 2007 (NJ 2008/13) is beslist dat op grond van deze uitzonderingsbepaling de voorzieningenrechter in kort geding in spoedeisende gevallen verstek kan verlenen tegen een in het buitenland woonachtige gedaagde, zonder dat hoeft te blijken dat aan de voorwaarden van art. 15 van dit verdrag is voldaan. Daaraan verbindt de Hoge Raad wel de voorwaarde dat er voldoende mate van zekerheid bestaat dat de gedaagde – met het oog op het voeren van verweer – tijdig van de zitting op de hoogte was.

Het spoedeisend belang van de hoofdvordering kan zich – om procesecono-

.....
1 Deze kroniek bevat een selectie van uitspraken die in 2007 zijn geweest en van oudere uitspraken die in 2007 zijn gepubliceerd en niet in de kroniek van vorig jaar zijn vermeld. Daarnaast is er een overzicht opgenomen van relevante in 2007 in werking getreden wet- en regelgeving op BPR-gebied alsmede van relevante boeken op dat gebied, die in 2007 zijn verschenen. In deze kroniek worden specifieke ontwikkelingen in de wijze van procederen in cassatie buiten beschouwing gelaten. Verwijzing naar de RvdW is achterwege gebleven indien de desbetreffende uitspraak tevens in de NJ is gepubliceerd.
2 Allen werkzaam bij Van Doorne in Amsterdam.

V wilt recht?
dat is helaas onmogelijk –
u heeft al een verzekering.

mische redenen – mede uitstrekken tot nauw verwante nevenvorderingen, zoals buitengerechtigde incassokosten, indien die nevenvordering niet of onvoldoende wordt betwist en de hoofdvordering voldoende spoedeisend is, aldus HR 15 juni 2007 (NJ 2008/153 m.nt. H.J. Snijders).

In hoger beroep van een kortgedingvonnis is niet beslissend of in eerste aanleg een spoedeisend belang bij de ingestelde vordering bestond, maar of in appèl nog een spoedeisend belang bij de gevorderde voorlopige voorzieningen bestaat. Dit is een kwestie van openbare orde die, zo nodig buiten de grieven om door de appèlrechter dient te worden beoordeeld (Hof Leeuwarden 19 april 2006, NJF 2007/290).

In HR 1 juni 2007 (NJ 2007/309) is nog eens bevestigd dat de rechter in kort geding niet gebonden is aan de regels van het bewijsrecht.

Kosten

Buitengerechtigde kosten

In zijn arrest van 31 augustus 2007 verwijt het Hof 's-Gravenhage (NJF 2007/437) een partij met een rechtsbijstandverzekering dat deze niet gesteld had dat de door hem gevorderde buitengerechtigde kosten voor zijn rekening (en dus niet van de rechtsbijstandverzekering) waren gekomen. Dit staat haaks op de inhoud van het rapport Voor-werk II, waarin er sub 16 nu juist van uit wordt gegaan dat de vraag of de buitengerechtigde kosten van de schuldeiser al dan niet (uiteindelijk) door diens rechtsbijstandverzekering worden gedragen, buiten beschouwing dient te blijven. Het betreft immers vermogensschade aan de zijde van de schuldeiser, zij het dat deze door een verzekering is gedekt. In JA 2007/133 (Rb. Zutphen 24 januari 2007) stelde eiser onder verwijzing naar deze passage uit het rapport Voor-werk II dat de verzekeringskwestie buiten beschouwing diende te blijven. De rechtbank volgt eiser echter niet in dat betoog en overweegt dat Voor-werk II niet is geschreven met het oog op buitengerechtigde kosten in het kader van de afwikkeling van letselschadezaken. Dit kan echter niet worden teruggevonden in de tekst van het rapport zelf. Andere rechters hebben dan ook minder problemen met het toepassen van het rapport Voor-werk II in letselschadezaken (zie bijv. Rb. Arnhem 5 september 2007, LJN BB3674).

HR 21 september 2007 (RvdW 2007/789, VR 2008/29, JA 2007/175 m.nt. J. Wildeboer) heeft betrekking op de vraag welke gevolgen de 'eigen schuld' van de benadeelde aan de door hem initieel geleden schade heeft voor de vergoedbaarheid van buitengerechtigde kosten. De Hoge Raad oordeelt dat wanneer

een schadevergoedingsplicht op de voet van art. 6:101 BW wordt verminderd, ook de verplichting om buitengerechterlijke kosten te vergoeden in beginsel in dezelfde mate wordt verminderd. Wel kan de billijkheidscorrectie van het slot van art. 6:101 BW meebrengen dat de verplichting om die kosten te vergoeden niet, of niet in gelijke mate als de primaire schadevergoedingsplicht, wordt verminderd.

Bedongen buitengerechterlijke kosten zijn niet onderworpen aan de dubbele redelijkheidstoets van art. 6:96 lid 2 BW (vgl. NJ 2006/201). In NJF 2007/254 (Rb. Amsterdam 14 maart 2007) laat de rechtbank zich niet op andere gedachten brengen.

Vast recht

Teneinde een beroep te kunnen doen op gedeeltelijke inebetstelling van het vast recht, dient de toevoeging tijdig te worden overgelegd (art. 17 lid 1 WTBZ). In NJF 2007/104 (Hof Amsterdam 28 september 2006) was dit niet gebeurd vanwege vakantie van de advocaat van verzoekers. Dit komt natuurlijk voor risico van verzoekers, zodat het verzet tegen de beslissing van de griffier om volledig griffierecht te heffen ongegrond wordt verklaard.

In NJF 2007/552 (Rb. Rotterdam 27 juni 2007) had de griffier een vennootschap onder firma bij de berekening van het verschuldigde vast recht – volgens vast beleid – gelijkgesteld met een rechtspersoon. In verzet oordeelt de rechtbank echter dat bij een vennootschap onder firma als de onderhavige, waarvan de enige vennoten echtelieden zijn, het voor natuurlijke personen geldende – lagere – vast recht meer gerechtvaardigd is.

Proceskosten

Een proceskostenveroordeling heeft niet te worden gevorderd, doch wordt zonodig ambtshalve gegeven (vgl. NJ 1987/380). In JBPr 2007/38 (m.nt. H. F. van Rijswijk) was dit nagelaten, maar het Hof Amsterdam (6 juli 2006) doet dit alsnog in een nadere beslissing.

mijnheer de rechter, ik
proceede hier namens niemand –
ik zou graag genoteerd zien dat ik
dat dus ook niet zelf ben...

Ondanks dat eisers in NJF 2007/100 (Vzng. Rb. Groningen 12 januari 2007) hun vordering niet zien toegewezen, wordt gedaagde toch in de kosten veroordeeld nu deze door – kort gezegd – betere communicatie het kort geding had kunnen voorkomen.

Art. 245 Rv voorziet in de mogelijkheid proceskosten ten laste van een derde te brengen, indien een partij niet blijkt te bestaan of niet rechtsgeldig is verschenen, doordat een daartoe niet-bevoegde voor deze is opgetreden of tot het voeren van het geding opdracht heeft gegeven. In een dergelijk geval kan de procureur/gemachtigde of de onbevoegde opdrachtgever in de kosten worden veroordeeld. Dit is aan de orde in NJF 2007/446 (Rb. Rotterdam 9 mei 2007). In deze zaak beschikt de rechtbank niet over gegevens van de onbevoegde opdrachtgevers, zodat zij om die reden het voornemen uitspreekt om (dan maar) de procureur in de kosten te veroordelen.

De mogelijkheid om op grond van Handhavingsrichtlijn 2004/48/EG in zaken op het gebied van de intellectuele eigendom een vergoeding van de volledige proceskosten te verkrijgen is sinds 1 mei 2007 in art. 1019h Rv terug te vinden (zie meer uitgebreid M. Driessen, in: BIE 15 juni 2007, nr. 6, p. 343-350). Een volledige proceskostenveroordeling buiten het gebied van de intellectuele eigendom is maar zelden aan de orde. Zie ook G. van Rijssen in zijn annotatie bij Rb. Maastricht 7 maart 2007 (JBPr 2007/54).

Daarin merkt hij op dat er slechts ruimte is voor een volledige vergoeding van de proceskosten in niet-IE-zaken indien er sprake is van misbruik van procesrecht, waarbij voldaan is aan de vereisten van een onrechtmatige daad. Dit Maastrichtse vonnis vormt daarmee een dissonant nu de rechtbank een volledige kostenvergoeding niet koppelt aan de onrechtmatigheid van het processuele handelen, maar aan de ernst van de onrechtmatige daad in het onderliggende geschil. In de visie van de rechtbank levert het doen van valse aangifte van diefstal een onrechtmatige daad ‘van een dergelijk kaliber’ op dat eiseres terecht vergoeding van haar integrale proceskosten vordert.

Nakosten

In de zaak die leidde tot NJF 2007/388 (Hof Amsterdam 17 juli 2007) had de kantonrechter een verzoek ex art. 237 lid 4 Rv voor een bevelschrift voor de nakosten afgewezen. Dit had deze – getiteld op het bepaalde in art. 279 lid 1 Rv – enkel mogen doen nadat daartoe een mondelinge behandeling was bepaald. In verband met schending van het beginsel van hoor en wederhoor acht het hof zich – ondanks het appèlverbod uit de laatste volzin van art. 237 lid 4 Rv – toch bevoegd en overweegt zij dat art. 237 lid 4 Rv geen onderscheid maakt tussen kantonzaken en procureurszaken. G.J. Knijp merkt in *Executief 9-2007* (p. 110 e.v.) op dat deze uitspraak duidelijk maakt dat er met betrekking tot nakosten geen sprake kan zijn van een benadering die voor procureurszaken fundamenteel anders (gunstiger) is dan voor kantonzaken. Wat volgens hem node wordt gemist, is een forfaitair tarief voor de nakosten in kantonzaken (zie ook J.M. Wisseborn in *Advocatenblad* 20 maart 2007, p. 170 e.v.). Bij het ontbreken daarvan begroot het hof in deze zaak de nakosten op de helft van het tarief voor het (gewone) salaris in kantonzaken met een dergelijk belang.

Partijperikelen

Ouders en kinderen

Kinderen worden ooit meerderjarig. Worden ze dit tijdens de procedure maar vóórdat ze in appèl/cassatie worden gedagvaard, dan is de uitbrenger van

dat exploot natuurlijk in zijn of haar vordering tegen de wettelijk vertegenwoordiger q.q. niet-ontvankelijk (zo ook HR 9 februari 2007, *RvdW* 2007/192). Iets anders is het wanneer de ouders van het – inmiddels meerderjarige – kind dagvaardden. Het kind kan dan gedurende de procedure alsnog volmacht geven en proceshandelingen bekrachtigen (HR 19 januari 2007, *NJ* 2007/450 m.nt. H.J. Snijders).

Verkeerde partij

Soms gaat het (nét) goed: eiser tot cassatie wijzigt tijdens de cassatietermijn haar statutaire naam. De oude naam wordt overgenomen door een concerngenoot. Alhoewel met de oude naam strikt genomen cassatie is ingesteld door een verkeerde vennootschap, volgt geen niet-ontvankelijkheid, omdat gesteld noch gebleken is dat verweerder in cassatie in redelijkheid kon menen dat een andere rechtspersoon was bedoeld (HR 22 juni 2007, *NJ* 2007/343, *JBPr* 2007/64 m.nt. K. Teuben). Een ander voorbeeld van deze ‘deformalisering’ van civiel procesrecht blijkt uit HR 14 december 2007 (*NJ* 2008/10, met lezenswaardige conclusie van A-G E.M. Wesseling-van Gent en noot van H.B. Krans in *AA* 2008/26). Een tot een concern behorende groepsmaatschappij verloor een procedure in eerste aanleg en de holding stelde appèl in. De Hoge Raad passeert – na toepassing van de wilsvertrouwensleer bij de uitleg van het exploot en (tijds) rectificatie van de onjuiste partijaanduiding bij akte – het ontvankelijkheidsverweer.

Het gaat echter (nog) steeds va(a)k(er) fout: een woonstichting vorderde in kort geding – met succes – ontruiming van woonruimte. In appèl verweerde de stichting zich primair met een beroep op niet-ontvankelijkheid omdat zij (reeds ten tijde van de inleidende dagvaarding) onder die statutaire naam niet meer bestond. Het Hof Amsterdam zet in haar arrest van 29 mei 2007 (*NJF* 2007/325) uiteen wat de belangen van de ontvanger van een exploot zijn bij een juiste aanduiding van de eisende partij met haar statutaire naam en niet de daarvan afwijkende handelsnaam: de naam als bedoeld in art. 45 lid 2 aanhef en onder b is in geval van een rechtspersoon de statutaire naam. De stichting wordt alsnog

u bent niet komen opdagen –
terwijl u toch drommels goed wist
dat wij geen verder uitstel duldden...

niet-ontvankelijk verklaard in haar vorderingen.

Een vergissing in de partijaanduiding van de partij voor wie het exploot bedoeld is, kan er toe leiden dat een procedure wordt gevoerd tegen een ‘verkeerde’ partij. Deze vergissing leent zich niet voor herstel door middel van een ‘herstelexploot’ aan de bedoelde gedaagde (Hof Amsterdam 29 maart 2007, *JBPr* 2007/69 m.nt. R.L.M. van Opstal). Zie over dit onderwerp ook de bijdrage van J.P. Heering in *Advocatenblad* 21 december 2007, p. 790-793.

Hoger beroep

Appellabiliteit

Nadat een comparitie op verzoek van de eisende partij al een keer was uitgesteld, wees de kantonrechter in HR 16 maart 2007 (*NJ* 2007/637 m.nt. H.J. Snijders, *JBPr* 2007/58 m.nt. F.J.H. Hovens) een volgend verzoek om uitstel af. De comparitie ging dus gewoon door en de kantonrechter wees vervolgens de vordering af, omdat er van de zijde van de eisende partij niemand was verschenen en het door gedaagde gevoerde verweer onbesproken was gebleven. Het hof overwoog dat tegen het vonnis van de kantonrechter ingevolge art. 332 lid 1 Rv

geen hoger beroep openstond maar wel cassatie op de voet van art. 80 RO, zodat er geen grond was voor doorbreking van de appèlgrens van art. 332 lid 1 Rv. De Hoge Raad onderschrijft dat, maar vindt de cassatiegronden van art. 80 RO wel te beperkt nu deze niet zien op fundamentele rechtsbeginselen die gelden voor de behandeling van een zaak. Daarom breidt de Hoge Raad in dit arrest de cassatiegronden van art. 80 RO daarmee uit. Dit betekent dat niet-appellabele vonnissen van kantonrechters voortaan ook in cassatie kunnen worden getoetst op een eventuele schending van een zo fundamenteel rechtsbeginsel dat van een eerlijke en onpartijdige behandeling niet kan worden gesproken. Hovens merkt in zijn noot bij dit arrest in de *JBPr* op dat de Hoge Raad hier een lacune in de rechtsbescherming heeft gedicht, maar dat de Hoge Raad beter de doorbrekingsjurisprudentie kan toepassen op zaken die beneden de appèlgrens blijven. Dat voorkomt een extra tussenstop bij de cassatierechter.

In een niet-appellabele Antilliaanse ontbindingszaak was aan de orde of de incidenteel appellante zijnerzijds ook een doorbrekingsgrond dient te stellen indien in het principale appèl al een doorbrekingsgrond is aangevoerd (zie HR 21 september 2007, *RvdW* 2007/787). Deze

vraag is volgens A-G Wesseling-Van Gent tot aan deze uitspraak nog niet eerder aan de Hoge Raad voorgelegd en zij meent dat – gelet op de in de rechtspraak ontwikkelde verzelfstandigde rol van het incidenteel appèl – het hof ten onrechte de eis had gesteld dat de incidenteel appellante eveneens een doorbrekingsgrond had dienen te stellen. A-G Wesseling-Van Gent gebruikt de volgende beeldspraak: door een ontvankelijk beroepschrift in te dienen vanwege het stellen van een doorbrekingsgrond, heeft appellante de – vanwege het appèlverbod in principe gesloten – deur op een kier gezet en kan de incidenteel appellante door deze kier mee naar binnen. De Hoge Raad oordeelt – om in deze beeldspraak te blijven – dat incidenteel appellante alléén door die deur mee naar binnen kan, indien deze is opengezet doordat de appèl echter één of meer in het principaal gestelde doorbrekingsgronden aanwezig acht en overgaat tot behandeling van de zaak zelf.

Appèltermijn

In verband met de rechtszekerheid wordt aan beroepstermijnen strikt de hand gehouden. Wel kunnen deze verlengd worden als door een fout van de rechter of de griffie een partij niet tijdig wist en redelijkerwijs ook niet kon weten dat de rechter uitspraak heeft gedaan (vgl. *NJ* 2005/465). In *NJF* 2007/365 (Hof 's-Gravenhage 9 mei 2007) was er in eerste aanleg door de griffie een dubbele fout gemaakt: de beschikking werd pas zes maanden na de uitspraak aan de rechthebbende verzonden en door de griffie is vervolgens abusievelijk met de advocaat van de rechthebbende gesproken over een (nieuwe) appèltermijn van drie maanden in plaats van een hersteltermijn van veertien dagen, zoals *NJ* 2005/465 voorschrijft. De advocaat ging af op deze onjuiste mededeling van de griffie en stelde dus niet binnen de hersteltermijn van veertien dagen appèl in. Het hof overweegt dat op grond van vaste jurisprudentie geen rechten kunnen worden ontleend aan de onjuiste mededeling van de griffier aan het adres van de advocaat en oordeelt dan ook tot niet-ontvankelijkheid.

soms zou ik willen dat ik alles per brief kon afdoen...

In HR 14 december 2007 (*NJ* 2008/7) was niet tijdig beroep tegen een op de voet van art. 31 Rv herstelde beslissing ingesteld. Nu verzoekster in cassatie in deze zaak niet wist van een verzoek tot het geven van een herstelbeschikking (zij was namelijk ondanks het bepaalde in art. 31 lid 1 Rv niet op dat verzoek gehoord) en de herstelbeschikking pas na afloop van de beroepstermijn aan haar was toegestuurd, komt de Hoge Raad haar in deze zaak te hulp door – evenals in *NJ* 2005/465 – de beroepstermijn te verlengen met veertien dagen na de dag dat de herstelbeschikking is afgegeven.

Tussentijds appèl

Aangenomen wordt dat een verzoek om na vonniswijzing alsnog tussentijds appèl open te stellen ook bij brief kan worden gedaan (vgl. noot van W.D.H. Asser bij *NJ* 2005/511). Dat vindt de Rechtbank Rotterdam (21 maart 2007) in *NJF* 2007/245 in ieder geval wel zo praktisch. De reactie van de wederpartij kan dan ook bij brief plaatsvinden,

waarna de rechtbank vervolgens de beslissing ook in een brief aan partijen kan meedelen. De aanhangige procedure wordt zo door het verzoek niet onnodig vertraagd.

Grieven

In HR 22 juni 2007 (*NJ* 2007/344, *VR* 2008/28, *JBPr* 2008/3 m.nt. B.T.M. van der Wiel) wordt geoordeeld dat het hof terecht het door appellante bij pleidooi voor het eerst gedane beroep op een buitengerechtelijke vernietiging van een exoneratiebeding als een nieuwe grief heeft beschouwd nu dit beroep er toe strekte dat reeds op deze grond het vonnis van de rechtbank zou worden vernietigd. Nu de wederpartij tijdens pleidooi niet ondubbelzinnig had gevonden dat de nieuwe grief alsnog in de rechtsstrijd zou worden betrokken, heeft het hof deze nieuwe grief terecht buiten beschouwing gelaten.

Het verloop van het processuele debat in hoger beroep kan partijen aanleiding geven hun stellingen in appèl ver-

der te ontwikkelen en te preciseren. Niet alleen geïntimeerde, maar ook appellante heeft die vrijheid. Volgens HR 23 maart 2007 (NJ 2007/333, JOR 2007/122, JBPr 2008/2 m.nt. B.T.M. van der Wiel onder JBPr 2008/3) geldt daarbij voor appellante (natuurlijk) wel de eis dat deze daarbij binnen de door de grieven getrokken grenzen van de rechtsstrijd dient te blijven.

Devolutieve werking hoger beroep

De devolutieve werking van het hoger beroep brengt (onder meer) mee dat de appelrechter bij gegrondbevinding van het hoger beroep opnieuw heeft te beslissen over de in eerste aanleg berechte vordering, dus – ook zonder incidenteel appel – of buiten behandeling gebleven of verworpen verweren alsnog of opnieuw onderzocht moet worden. In HR 30 november 2007 (RvdW 2007/1044) wordt nog eens bevestigd dat de omstandigheid dat de keuze van geïntimeerde om in eerste aanleg gevoerde verweren in de vorm van een (voorwaardelijk) incidenteel appel onder de aandacht van het hof te brengen, er niet toe kan leiden dat verwerping van die verweren – en dientengevolge de verwerping van het incidentele appel – deze partij op een kostenveroordeling komt te staan. Het gaat dan immers om punten die het hof hoe dan ook moest onderzoeken in verband met de devolutieve werking van het appel.

Een te laat ingediende memorie van grieven leidt er in HR 23 februari 2007 (NJ 2007/133) nog niet toe dat het hof geen acht mocht slaan op tijdens plei-

doei door appellante gedane verbeteringen en aanvullingen van in eerste aanleg aangevoerde stellingen en verweren.

Berusting

Eerder besliste de Hoge Raad dat de rechter in geval van berusting de niet-ontvankelijkheid ambtshalve moet uitspreken (vgl. NJ 1920/41, NJ 1956/399). In HR 8 juni 2007 (NJ 2008/142 m.nt. H.J. Snijders) gaat hij op dit punt om. Mede in aanmerking genomen dat berusting plaatsvindt tussen degenen die partij zijn bij de uitspraak waarin wordt berust en binnen het domein waarin partijen vrij zijn hun onderlinge rechtsbetrekkingen (en de grenzen van de rechtsstrijd dienaangaande) te bepalen, oordeelt de Hoge Raad nu dat de rechter de niet-ontvankelijkheid van het beroep op grond van berusting slechts kan uitspreken indien de verwerende partij in beroep een daartoe strekkend verweer heeft gevoerd. De goede procesorde brengt volgens hem wel mee dat dit verweer zo spoedig mogelijk in de procedure moet worden gevoerd, dus in het eerste processtuk van de verweerder. H.B. Krans merkt in zijn annotatie bij dit arrest in *Ars Aequi* (AA 56, 2007/29) op dat de Hoge Raad niet met zoveel woorden aangeeft wat rechtens is als niet in het eerste processtuk een beroep op berusting wordt gedaan, maar dat verval van het recht om op berusting een beroep te doen voor de hand ligt.

Varia

Het hangt van de in appel voorgelegde vraag af of beoordeling 'ex tunc' of 'ex nunc', dan wel allebei, aangewezen is.

ik doe alsof ik luister naar pleidooien, maar ik kijk achteraf liever in de stukken – stel dat ze te laat binnenkomen! Heb je mooi voor niks zitten luisteren...

Bij gebreke van aanwijzingen die tot een beperkte toetsing ('ex tunc') aanleiding moeten geven, zal de rechter in beginsel alle hem ter kennis gebrachte omstandigheden in zijn beoordeling dienen te betrekken, ook voor zover die zich niet in een eerder stadium hebben voorgedaan. Dat is in kort geding niet anders, aldus HR 16 februari 2007 (NJ 2007/117).

In NJF 2007/143 komt het Hof Arnhem (21 november 2006) terug op een verleende akte van niet-dienen. Dit omdat in de brief met de aanzegging van akte niet-dienen niet expliciet stond vermeld dat het om partij-peremptoir ging, zodat het begrijpelijk was dat de wederpartij deze brief niet als partij-peremptoirstelling heeft aangemerkt.

Het is in beginsel mogelijk dat een derde zich voor het eerst mengt in een procedure in hoger beroep. In 'spoedappel' van een kortgedingvonnis mag dat dus ook. Als het maar niet te zeer vertraagt. Om die reden wordt het de tussenkomende partij in Hof Amsterdam 8 maart 2007 (JBPr 2007/47, m.nt. M.O.J. de Folter) wel toegestaan om met eigen argumenten de vordering van de oorspronkelijke eiser te bestrijden, maar wordt het instellen van een eigen vordering wegens het vertragende effect daarvan niet toegestaan.

Op 19 juni 2007 oordeelt zowel het Hof Arnhem (NJF 2007/364) als het Hof 's-Hertogenbosch (NJF 2008/17) dat niet

voor het eerst in hoger beroep een derde in vrijwaring kan worden opgeroepen. Zo ook het Hof 's-Hertogenbosch (22 mei 2007) in NJF 2008/112. Aan het einde van het verslagjaar oordeelt de Hoge Raad in gelijke zin (HR 14 december 2007, NJ 2008/9). Weliswaar wordt in art. 353 lid 1 Rv de oproeping in vrijwaring niet vermeld onder de uitzonderingen op de hoofdregel dat in hoger beroep de tweede titel van Boek 1 van Rv van overeenkomstige toepassing is, maar de Hoge Raad gaat ervan uit dat dit berust op een vergissing van de wetgever. Vrijwaring in hoger beroep is wel mogelijk nadat reeds in eerste aanleg een vrijwaringsincident heeft plaatsgevonden (zie Hof Arnhem 21 november 2006, JBPr 2007/48 m.nt. M.O.J. de Folter).

Is bij meerdere gedaagden ten minste één gedaagde verschenen, dan geldt de procedure als te zijn gevoerd op tegenspraak en dient het tussen partijen gewezen vonnis als een vonnis op tegenspraak te worden aangemerkt, zodat daartegen geen verzet openstaat maar alleen hoger beroep. Dit 'op tegenspraak'-karakter van het geding verandert niet indien, zoals in Hof 's-Hertogenbosch 25 september 2007 (NJF 2007/508, JBPr 2008/22 m.nt. T. R. B. de Greve), de verschenen gedaagden een regeling met eiser treffen en de procedure wat hen betreft wordt doorgehaald.

Verzet

Volgens het Hof 's-Gravenhage (18 oktober 2007) in NJF 2007/549 moet in het algemeen worden aangenomen dat uit het overhandigen van een verstekvonnis aan een advocaat en het daaraan verbonden verzoek om juridische bijstand, de bekendheid als bedoeld in het tweede lid van art. 143 Rv noodzakelijk voortvloeit. In dezelfde zin: Vzng. Rb. Rotterdam 30 augustus 2006 (NJF 2007/56). Een faxbericht aan een advocaat met daarin het verzoek om een oordeel over het vonnis en eventueel noodzakelijke acties te ondernemen, is ook een daad van bekendheid (zie Hof 's-Hertogenbosch 11 september 2007, NJF 2008/113).

Het instellen van verzet heeft geen schorsende werking indien het verstekvonnis uitvoerbaar bij voorraad is verklaard (art. 145 Rv). In Prg. 2007/172 (Vzng. Rb. Groningen 14 september 2007) wordt ruimte gezien om in kort geding toch het uitvoerbaar bij voorraad verklaarde verstekvonnis te schorsen, indien het niet-verschijnen van gedaagde in de verstekzaak niet, of niet ten volle, aan die partij kan worden toegerekend.

Een in een kantonzaak bij verstek veroordeelde gedaagde verzoekt de rechtbank in een faxbericht om in verzet te mogen komen. Na een brief van de rechtbank dat dit niet de aangewezen route is, wordt alsnog bij exploit verzet ingesteld. Dat gebeurde echter te laat, zodat niet-ontvankelijkheid volgde. In appèl bekrachtigt het Hof 's-Gravenhage (2 augustus 2007, NJF 2007/436) en oordeelt dat er geen sprake is van een situatie als bedoeld in art. 69 Rv (verkeerd procesinleidend stuk; wisselbepaling) nu het faxbericht niet voldoet aan de eisen die volgens art. 278 Rv aan een verzoekschrift worden gesteld.

Herroeping

De aard van een beschikking kan zich ertegen verzetten dat daartegen een verzoek tot herroeping wordt ingediend (art. 390 Rv). Het Hof Leeuwarden (25 juli 2007) oordeelt in NJF 2007/463 dat een verzoek tot herroeping van een alimentatiebeschikking niet-ontvankelijk is nu van dergelijke beschikkingen steeds wijziging kan worden verzocht en dus ook wanneer de alimentatiebeschikking tot stand is gekomen door bedrog in de procedure, het achterhouden van gegevens van beslissende aard en/of door valse stukken.

Schadestaat-procedure

Wanneer een schadestaatprocedure volgt op een procedure waarin de grondslag van de aansprakelijkheid voor schade is vastgesteld, zijn partijen in de schadestaatprocedure gebonden aan defini-

tieve beslissingen van de rechter in die voorafgaande procedure, ook wanneer daarin definitief is beslist op verwerpen die de omvang van de schade kunnen verminderen (zoals causaliteits-, schade- of eigen schuldverwerpen), zo volgt uit *NJ* 1997/230 en *NJ* 2003/256. Bijzonder aan de uitspraak van de Hoge Raad van 24 november 2006 (*NJ* 2007/539 m.nt. H.J. Snijders, *JBPr* 2007/34 m.nt. K. Teuben) is dat de Hoge Raad de beslissing van de rechter in de procedure ter vaststelling van de aansprakelijkheid casseert (omdat het hof het beroep van de gedaagde op eigen schuld van de eiser had verwerpen op een niet door gedaagde aangevoerde grondslag), maar de vernietiging van de beslissing op het punt van de eigen schuld toch niet tot vernietiging van de gehele uitspraak leidt. Zonder het oordeel over de eigen schuld kan de vaststelling van de aansprakelijkheidsgrondslag namelijk in stand blijven. Het eigen schuldverweer kan vervolgens in de schadestaatprocedure (opnieuw) behandeld worden; door de vernietiging van uitsluitend het eerdere oordeel over de eigen schuld komt aan dat oordeel geen bindende kracht toe in de schadestaatprocedure.

De poging om in een schadestaatprocedure een incident tot oproeping in vrijwaring uit te lokken strandde bij de Rechtbank 's-Hertogenbosch (10 januari 2007, *NJF* 2007/512). Uit art. 615a Rv volgt dat voor toepassing van de artikelen over vrijwaring de procedure ter vaststelling van aansprakelijkheid en de schadestaatprocedure niet als afzonderlijke gedingen beschouwd worden. Nu vrijwaring op grond van art. 210 Rv vóór alle weren moet worden gevraagd moet dat gebeuren aan het begin van de procedure ter vaststelling van de aansprakelijkheid en (dus) niet aan het begin van de schadestaatprocedure.

Uitspraak

Uitvoerbaarheid bij voorraad

Als de rechter zijn vonnis – bewust of door een slordigheid – niet uitvoerbaar bij voorraad verklaart, staat de winnende partij – voorlopig althans – met lege handen als de oplettende wederpartij

meteen hoger beroep instelt. De winnende partij kan dan in appèl een incident op de voet van art. 234 Rv opwerpen of de kortgedingrechter vragen in te grijpen. Voor dat laatste voelt de voorzieningrechter Zutphen in *NJF* 2007/200 (25 januari 2007) in ieder geval niets. Zij overweegt in deze ontruimingszaak dat er alleen ruimte is voor ingrijpen in kort geding als er sprake is van een ommissie of van nieuwe omstandigheden waarmee de bodemrechter geen rekening heeft kunnen houden. Dat was hier niet aan de orde, zodat de teleurgestelde eiseres het in appèl ingestelde incident, waarop ongeveer anderhalve maand later zou worden beslist, maar moest afwachten. Behulpzamer is de Haagse kortgedingrechter in *NJF* 2007/521 (16 oktober 2007). Ook in die zaak had de kantonrechter zijn ontruimingsvonnis niet uitvoerbaar bij voorraad verklaard. In dit geval om de overlast veroorzakende gedaagde enig respijt te gunnen. Deze bleef echter overlast veroorzaken. Onder die omstandigheden kon, volgens de voorzieningrechter, niet van de verhuurder worden gevergd de uitspraak in hoger beroep af te wachten.

Een bij verstek gewezen vonnis wordt nog weleens – op de voet van art. 233 lid 3 Rv – uitvoerbaar bij voorraad verklaard onder de voorwaarde dat door eiser zekerheid wordt gesteld tot een bedrag overeenkomende met de som van de toegewezen vordering. Dat was ook het geval in een Haarlems verstekvonnis. Vervolgens rees de vraag of er op afdoende wijze zekerheid was gesteld door het toegewezen bedrag te storten op de derdengeldrekening van een notaris waar deze gelden in depot zouden blijven tot in de verzetprocedure eindvonnis zou zijn gewezen. Hof Amsterdam 12 april 2007 (*NJF* 2007/448, *JOR* 2007/311 m.nt. E. Loesberg) beantwoordt deze vraag bevestigend.

Varia

In het geval in een uitspraak van de rechter een kennelijke fout blijkt te zitten en de rechter verbetert deze vervolgens op de voet van art. 31 Rv, dan is de datum van de oorspronkelijke beslissing bepalend voor de appèltermijn daartegen. Dan hebben beide partijen immers met

de mogelijkheid van verbetering van de kennelijke fout rekening kunnen houden. Dit ligt anders bij een nadere uitspraak op de voet van art. 32 Rv. Dan heeft de rechter nu juist verzuimd te beslissen over een onderdeel van het gevorderde of verzochte. In dat geval wordt de appèltermijn berekend vanaf de dag dat de aanvulling is uitgesproken. Uit HR 13 juli 2007 (*NJ* 2008/154 m.nt. H.J. Snijders, *JBPr* 2007/76 m.nt. I.P.M. van den Nieuwendijk) blijkt dat het – met het oog op het bepalen van de appèltermijn – zaak is om zelf goed te kijken of het om een verbetering van een kennelijke fout dan wel om een aanvulling gaat.

In Hof 's-Hertogenbosch 4 juli 2006 (*JBPr* 2007/14 m.nt. J.W. Westenberg) wordt er tevergeefs bezwaar tegen gemaakt dat het vonnis niet in het openbaar is uitgesproken, terwijl dit wel in het dictum staat vermeld.

HR 4 mei 2007 (*NJ* 2008/140 m.nt. H.J. Snijders onder *NJ* 2008/141, *JBPr* 2007/60 m.nt. J.J. Dammingh) benadrukt nog eens dat advocaten die procederen over registergoederen er alert op moeten zijn dat het instellen van een rechtsmiddel tegen een uitspraak, waarvan de rechter heeft bepaald dat zij in de plaats treedt van een leveringsakte, op straffe van niet-ontvankelijkheid moet worden ingeschreven in het rechtsmiddelenregister van art. 433 Rv (art. 3:301 lid 2 BW). Zie in dit verband ook HR 4 mei 2007 (*NJ* 2008/141 m.nt. H.J. Snijders, *JBPr* 2007/61 m.nt. J.J. Dammingh), Hof Leeuwarden 18 oktober 2006 (*NJF* 2007/61, *JBPr* 2007/17 m.nt. S.E. Bartels) en Rb. Amsterdam 28 november 2007 (*NJF* 2008/80).

Wijziging van eis

Op grond van art. 130 Rv is een eiswijziging, behoudens strijd met de goede procesorde, mogelijk zolang geen eindvonnis is gewezen. De Rechtbank Rotterdam oordeelt in een ingewikkelde aansprakelijkheidszaak, na acht jaar procederen, dat een wijziging van de oorspronkelijke eis tot een concreet bedrag aan schadevergoeding in een vordering tot schadevergoeding op te maken

bij staat, geen verlenging, maar juist verkorting van de procedure met zich meebrengt. Er is (derhalve) geen strijd met de goede procesorde; de eiswijziging wordt toegestaan (14 november 2007, NJF 2008/24).

Wraking

In het verslagjaar werden de meeste wrakingsverzoeken (ex artt. 36-39 Rv) afgewezen, omdat de onpartijdigheid van de rechter (toch) niet in het geding was. In het oog springend zijn de volgende uitspraken: een man, die eerst de raadsheer die zijn zaak behandelde wraakte, daarna tegen de drie raadsheren van de wrakingskamer een klacht indiende en, na afwijzing daarvan, deze raadsheren wraakte, evenals de drie raadsheren in de wrakingskamer die op hun beurt dié wraking beoordeelden, vond geen gehoor bij het Hof Leeuwarden (29 maart 2006, NJF 2007/416). Ook ongegrond was het wrakingsverzoek tegen de rechter die in een herroepingsprocedure moest oordelen over een eerder door hem zelf gegeven uitspraak (Rb. Haarlem 27 november 2006, NJF 2007/126). Verder is vermeldenswaard dat het middel van wraking niet kan worden ingezet om op te komen tegen het rouleerbeleid binnen een rechtbank (lees: het wisselen van de samenstelling van de meervoudige kamer in een lopende procedure), aldus Rb. Haarlem op 28 maart 2007 in de

Chipshol/Schiphol-zaak (NJF 2007/329). In de *Praktijkids* (2007, p. 733 e.v.) uit A.Q.C. Tak overigens stevige kritiek op dergelijk rouleerbeleid.

Een wrakingsverzoek is succesvol wanneer het bijvoorbeeld gericht is tegen een rechter die weigert ter zitting zijn naam te geven, omdat rechtzoekenden moeten kunnen nagaan welke nevenfuncties de desbetreffende rechter heeft, aldus Rb. Rotterdam (19 december 2006, NJF 2007/91). Ook wraakbaar is de rechter die een zeer stellig oordeel in het incident velt, daarmee nauwelijks ruimte laat voor een andere uitkomst in de hoofdzaak en aldus blijkt geeft van zijn vooringenomenheid of partijdigheid (Rb. 's-Gravenhage 12 februari 2007, JBPr 2007/72 met – kritische – noot H.W. Wiersma) en de rechter die een tweemaal ter zitting gedaan mondeling wrakingsverzoek van één van partijen negeert (Rb. Haarlem 20 februari 2007, NJF 2007/443).

Art. 39 lid 4 Rv geeft de wrakingskamer de mogelijkheid te bepalen dat een volgend wrakingsverzoek niet in behandeling wordt genomen, zulks ter voorkoming van misbruik van het middel wraking. Zowel Rb. Rotterdam (31 mei 2007, NJF 2007/372) als het Hof Leeuwarden (in voornoemde uitspraak d.d. 29 maart 2006, nadat in totaal zeven rechters waren gewraakt) maakt van deze mogelijkheid gebruik.

Wet- en regelgeving/boeken

In 2007 is de volgende (relevante) wetgeving in werking getreden.

Herschikking familiezaken sector civiel en kanton

Op 1 mei 2007 is de Wet van 22 november 2006 (*Stb.* 2006, 589) in werking getreden. Daarmee is er een herschikking tot stand gebracht tussen de bevoegdheden van de rechtbank en kantonrechter in zaken van personen- en familierecht.

Meer middelen om IE-rechten te handhaven

Per 1 mei 2007 is als gevolg van de implementatie van Handhavingsrichtlijn 2004/48/EG een nieuwe titel 15 aan Rv toegevoegd (*Stb.* 2007, 108). Een rechtgebende in IE-zaken kan naast verlof voor bewijsbeslag tevens verlof verkrijgen voor het laten opmaken van een beschrijving en het nemen van monsters (artt. 1019b, 1019c en 1019d Rv). Voorts kan de voorzieningenrechter bij een dreigende inbreuk op IE-rechten een voorziening treffen zonder dat de vermeende inbreukmaker wordt gehoord (art. 1019e Rv). Derden kunnen worden gehoord over de herkomst van distributiekanaalen van inbreukmakende goederen en diensten en kunnen gedwongen worden daarover documenten te overleggen (art. 1019f Rv). Art. 1019g Rv biedt daarnaast een relatief eenvoudige mogelijkheid voor schadeverhaal aan degene die is getroffen door een ten onrechte gevraagde voorlopige maatregel. De hiervoor al genoemde mogelijkheid om in dit soort zaken de werkelijk gemaakte proceskosten vergoed te krijgen is in art. 1019h Rv terug te vinden.

Rechtspleging in pachtzaken

In de op 1 september 2007 in werking getreden nieuwe artikelen 1019j tot en met 1019v staan thans bijzondere regels voor pachtzaken (*Stb.* 2007, 163).

De volgende landelijke regelingen zijn in 2007 gereedgekomen of geactualiseerd:

- Procesreglement verzoekschriftprocedures rechtbank sector civiel handel/voorzieningenrechter (inwerkingtreding per 1 maart 2007);
- Landelijk reglement voor de civiele rol bij de rechtbanken (vervangt per 1 maart 2007 het voordien geldende rolreglement);
- Procesreglement kort gedingen rechtbanken sector civiel/familie (inwerkingtreding per 1 januari 2008);
- Landelijk procesreglement voor de civiele rol van de kantonsectoren (vervangt per 1 januari 2008 de voordien geldende Rolregeling kantonsectoren);
- Procesreglement verzoekschriftprocedures familiezaken gerechtshoven (inwerkingtreding per 1 maart 2008);
- Beslagsyllabus (aangepast in april en mei 2007; de laatste versie dateert van januari 2008);
- Handleiding Tarieven in Burgerlijke zaken (aangepast in februari 2007; de laatste versie dateert van februari 2008).

In 2007 zijn de volgende (relevante) boeken verschenen:

- Apol, G.R.A., Belksma, W.A., Reijkerkerk, L.J., *Praktijkgids mediation 2007*, Alphen aan den Rijn;
- Bijlsma, P.J.S.M., *Het civiele proces*, Deventer 2007;
- Boonekamp, R.J.B., Schaick, A.C. van, Wesseling-van Gent, E.M., (onder redactie van) *Wet en rechtspraak burgerlijke rechtsvordering (inclusief EEX-verordening)*, Deventer 2007;
- Ekelmans, J. *De exhibitieplicht in kort bestek: een korte leidraad bij het opstellen en beoordelen van vorderingen tot verstrekking van bescheiden op grond van art. 843a Rv*, Zutphen 2007;
- Ernes, A.L.H., *Gids voor het burgerlijk procesrecht*, Den Haag 2007;
- Eshuis, R.J.J., *Het recht in betere tijden: over de werking van interventies ter versnelling van civiele procedures*, Den Haag 2007;
- Folter, M.O.J. de, *Vrijwaring*, Den Haag 2007;
- Freudenthal, M., *Schets van het Europees civiel procesrecht: Europees burgerlijk procesrecht voor de Nederlandse rechtspraak*, Deventer 2007;
- Groot, G. de, Hoepen, M.A. van, Thunissen, F.H.A.M., *De deskundige in rechte,*

verslag en inleidingen najaarsvergadering 2006 Nederlandse Vereniging voor Procesrecht (NVvP), Den Haag 2007;

- Harreman, M.M.L., *Conservatoire beslagen tot afgifte en levering: een studie naar de werking en problematiek van het 730 Rv-beslag, mede in rechtshistorisch perspectief*, Den Haag 2007;
- Hartkamp, A.S., *Ambtshalve aanvulling van rechtsgronden naar Europees recht en naar Nederlands recht*, Deventer 2007;
- Hartog Jager, W.H.B. den, (*Echt*)scheidingsprocesrecht, Den Haag 2007;
- Hendrikse, M.L., Jongbloed, A.W., Velden, J.H. van der, Hoeden, E. van der, Askvig, F., Wetzels, W.J.J., Martius, H.P.A.J., Margetson, N.H., Asser, W.D.H., Wiersma, H.W., Ekelmans, J., Hendrikse, R.G., Margetson, N.J., Gras, E., Hovens, F.J.H., Makkink, G.C., Ernes, A.L.H., Mölenberg, L.J.H., Rinkes, J.G.J., Diederens, A.M.F., Schellaars, R., *Burgerlijk Procesrecht Praktisch belicht*, Deventer 2007;
- Hoogen, R. van den, *E-justice, Beginselen van behoorlijke elektronische rechtspraak*, Den Haag 2007;
- Hovens, F.J.H., *Civiel appel*, Den Haag 2007;
- Huydecoper, J.L.R.A., Veen, G.A. van der, Falkena, F.B., *De prijs van het gelijk*, verslag en inleidingen voorjaarsvergadering 2007 Nederlandse Vereniging voor Procesrecht (NVvP), Den Haag 2007;
- Ingen, M.J.W. van, Jongbloed, A.W., met medew. van Haafkens H. van, *Onderhandse executie. 'Executoriale verkoop uit de hand' ex art. 3:251 BW en met name art. 3:268 lid 2 BW*, Deventer 2007;
- Janssen, L., *Procesrecht begrepen*, Den Haag 2007;
- Jongbloed, A.W., *De privaatrechtelijke dwangsom*, Nijmegen 2007;

- Korst, P. van der, *Bedrijfsgeheimen en transparantieplichten*, Deventer 2007;
- Kramer, X.E., *Eenvormige Europese procedures voor de inning van vorderingen: de Europese betalingsbevelprocedure en de Europese procedure voor geringe vorderingen*, Deventer 2007;
- Lindijer, V.C.A., *De goede procesorde: een onderzoek naar de betekenis van de goede procesorde als normatief begrip in het burgerlijk procesrecht*, Deventer 2007;
- Meijknecht, P.A.M., *Kennismaking met het nieuwe burgerlijk procesrecht*, Deventer 2007;
- Niemeijer, E., *Een wereld van geschillen; over het gebruik van gerechtelijke en buitengerechtelijke procedures*, Den Haag 2007;
- Nispen, C.J.J.C. van, Jongbloed, A.W., Meijer, G.J. (onder redactie van), *Rechtspraak Burgerlijk Procesrecht 2007*, Den Haag 2007;
- Punt, H.G., *Memo beslagrecht 2007*, Deventer 2007;
- Ras, H.E., Hammerstein, A., *De grenzen van de rechtsstrijd in hoger beroep in burgerlijke zaken*, Deventer 2007;
- Roffel, D., *Het laatste woord van de rechter: de bindende eindbeslissing in het tussenvonnissen*, Tilburg 2007;
- Santing-Wubs, A.H., *Mediation in juridisch perspectief*, Deventer 2007;
- Schrage, E.J.H., *Misbruik van bevoegdheid*, Deventer 2007;
- Schutte, E., Spierdijk, J., Brenninkmeijer, A.F.M., *Juridische aspecten van mediation*, Den Haag 2007;
- Sijmonsma, J.R., *Artikel 843a Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ont(k)leed*, Nijmegen 2007;
- Smits, P.A.B.M.; Snijders, H.J.; Vranken, J.B.M.; Rutgers, G.R.; *Artikel 6 EVRM en de civiele procedure*, Deventer 2007;
- Snijders, H.J., *Nederlands Arbitragerecht, Een artikelsgewijs commentaar op de art. 1020-1076 Rv*, Deventer 2007;
- Snijders, H.J., Klaassen, C.J.M., Meijer, G.J., *Nederlands burgerlijk procesrecht*, Deventer 2007;
- Stein, P.A., Rueb, A.S. *Compendium van het burgerlijk procesrecht*, Deventer 2007;
- Tjittes, R.P.J.L., Asser, W.D.H., *Rechtsmiddelen*, Deventer 2007;
- Tzankova, L.N., *Toegang tot het recht bij massaschade*, Deventer 2007;
- Wiel, B.T.M. van der, *De rechtsverhouding tussen procespartijen*, Deventer 2007;
- Wieten, H.L.G., *Procederen in eerste aanleg*, Deventer 2007.

en in 2007 zijn de volgende
irrelevante boeken uitgekomen.
Heeft u even?

**salomons
van der valk
advocaten**

Salomons van der Valk advocaten te Den Haag voert met 11 advocaten een gespecialiseerde praktijk op verschillende rechtsgebieden. Ons kantoor levert hoge kwaliteit en heeft een professionele en collegiale werksfeer. Wij hebben op korte termijn plaats voor een enthousiaste en ambitieuze

advocaat-medewerker

met ervaring op het gebied van het huurrecht

Toetreding tot de maatschap is op termijn mogelijk.

Inlichtingen en sollicitaties binnen 14 dagen bij mr K.T.B. Salomons, Eisenhowerlaan 102, 2517 KL Den Haag, telefoon 070 – 351 21 24, e-mail: k.t.b.salomons@salval.com

Uiteraard worden uw reacties vertrouwelijk behandeld.

WESSEL, TIDEMAN & SASSEN

Geen zin om (ook) naar de Zuidas te verhuizen?

WTS zoekt voor haar nieuwe vestiging:

(ervaren) advocaten

op het gebied van vastgoed-, ondernemings- en insolventierecht. Ook advocaten met overige specialisaties binnen de commerciële rechtspraktijk kunnen reageren.

Een CV met toelichting kunt u sturen aan mr Fredrik Knoeff, f.knoeff@wtsadvocaten.nl

Kijk voor meer informatie op

WWW.SEEYOUINCOURT.NL

Van Stolkweg 10 • Den Haag • postbus 80504 • 2508 GM Den Haag
T 070-3504055 • F 070-3506187 • E f.knoeff@wtsadvocaten.nl

Houben & Van Dijk Advocaten te Eindhoven zoekt:

advocaat-medewerker (m/v) en (gevorderde) advocaat-stagiaire (m/v)

Informatie over de te vervullen vacatures en *Houben & Van Dijk Advocaten* vindt u op www.hvdadvocaten.nl onder 'vacatures'.

Sollicitaties kunnen worden gericht aan *Houben & Van Dijk Advocaten* t.a.v. mr. M.C.J. Houben, postbus 885, 5600 AW Eindhoven of per e-mail: info@hvdadvocaten.nl

ZIYA TOGA'S

*-Eerste kwaliteit stoffen, secure afwerking
-Maatneming op kantoor / thuis mogelijk
-Beffen op voorraad*

*Toga in zeer lichtgewicht 100 % Cool Wool en incl. befnaar
keuze in 2008:*

Advocaat	€ 375,- ex. BTW
Rechter / O. v. J.	€ 475,- ex. BTW
Raadsheer / Adv. Gen.	€ 485,- ex. BTW

Leeghwaterlaan 76
5223 BA 's-Hertogenbosch
(Bij paleis van justitie)

073 – 6234526
www.ziyatoga.nl
info@ziyatoga.nl

Moordkuil

Irritaties, klachten en andere felle berichten over grote en kleine misstanden kunt u kwijt in deze rubriek.

Hoge tarieven: de deken snapt het niet

.....
Roland Mans

advocaat te Leiden
.....

De deken lijkt mij een aardige man. Een beschaafd mens ook. Niet voor niets zijn de gedragsregels en de confraternele verhoudingen stokpaardjes van hem. Maar hij doet mij in toenemende mate denken aan een kleuterjuffrouw die zo bezig is met het handhaven van de orde op het schoolplein, dat ze niet door heeft dat achter haar de school in brand staat.

Afgelopen week ging het weer eens over de hoge tarieven in de advocatuur. Volgens velen zijn die belachelijk hoog. Laten we eerlijk zijn; die kritiek is niet geheel onterecht. Veel advocaten zouden hun eigen rekeningen niet zonder pijn in de portemonnee kunnen betalen. De roep om iets aan onze hoge tarieven te doen, verstomt niet. Integendeel, die wordt steeds luider. Het is een kwestie van tijd voordat wij de rekening gepresenteerd zullen krijgen.

Sterker nog: wij zijn die rekening al aan het betalen. Ons wettelijke procesmonopolie wordt uitgehold. De grens voor verplichte procureursbijstand wordt waarschijnlijk opgehoogd tot € 25.000. De particuliere consumenten – afgezien van de rijkere en de mensen die recht hebben op gefinancierde rechtsbijstand – wenden zich al massaal van ons af en vinden onderdak bij de verzekeraars. En dit is allemaal nog maar het begin. Op een gegeven moment zullen ook de vermogende particulieren en de bedrijven, of dat nou mkb-bedrijven of multinationals zijn,

zich niet meer neerleggen bij het zoveelste maandelijkse factuurtje met meer dan drie nullen. Zij zullen hun krachten in toenemende mate bundelen en hun klaagzang zal gehoor vinden. De Orde is op dit punt eigenlijk aangeschoten wild en in Den Haag zitten politici die daarvan best een hapje lusten.

En wat antwoordde de deken, toen het NOS-journaal hem vroeg of het allemaal niet wat minder kon? Hij zei met zoveel woorden dat advocaten hun facturen beter moesten uitleggen. Dan zou het allemaal vanzelf goed komen. Mijn mond viel open van ongeloof. Wat was dat nou voor een naïeve reactie van ons boegbeeld? Doordat hij niet eens een poging ondernam om de implicatie te weerleggen dat onze facturen te hoog zijn, gaf hij dat meteen toe. Nu *zijn* die vaak ook hoog, maar een beetje een weerwoord zou de deken niet hebben misstaan, zeker niet namens diegenen die wél redelijk factureren.

Verbijsterend was echter dat de deken het punt volledig miste. Het gaat er namelijk niet om of hoge facturen kunnen worden uitgelegd. Natuurlijk kunnen ze worden uitgelegd, tenzij er een fout is gemaakt of urenschrijffraude aan de orde is.

Waar het om gaat is dat steeds meer (potentiële) cliënten de hoogte van de facturen niet meer accepteren. Je kan ze in alle dode en levende talen uitleggen dat ze over de werkzaamheden van de afgelopen maand € 23.491,50 exclusief btw en kantoorkosten verschuldigd zijn, net zo lang totdat ze dat helemaal begrijpen, maar ze zullen er niet blijer van worden. Zo van: ‘O, nu snap ik

waarom u vijf ribben uit mijn lijf haalt, dus ga gerust uw gang. Neem de andere ook maar.’

Afgelopen jaren hebben diverse advocaten de noodklok geluid. De teneur van hun standpunten was en is dat wij onszelf niet langer serieus als poortwachters van de rechtsstaat kunnen beschouwen als wij er niet voor iedereen, van jong tot oud, van arm tot rijk, in alle omstandigheden en in voldoende mate kunnen zijn. Deze advocaten hebben de Orde gevraagd om zelfregulerende maatregelen. Zij hebben daartoe zelfs voorstellen gedaan. Voorstellen die helaas weinig gehoor vonden, laat staan dat ze tot een fundamenteel, intern debat en een gezamenlijke aanpak hebben geleid.

Hallo Orde, wakker worden! We zijn in veel gevallen te duur en worden steeds duurder. Steeds meer mensen en bedrijven kunnen of willen ons niet meer betalen. Die ontwikkeling vormt een bedreiging voor onze beroepsgroep. Doe iets en doe het zelf. Wacht niet tot anderen dat voor ons doen. Geen vergelijkte of geciviliseerde reacties op Haagse maatregelen, geen beroep op de redelijkheid van debiteuren, maar maak duidelijk dat we het probleem zelf ook zien en dat we heel goed in staat zijn om dat zelf op te lossen. Een paar mid-dagen brainstormen en we hebben een systeem dat onze critici de wind uit de zeilen neemt.

Dus, beste deken, mag ik u verzoeken u af te keren van het schoolplein en de school achter u te blussen? Hij staat al een tijdje in brand.

Ruim twee jaar geleden schreef Sander Janssen dat de rechter steeds minder vaak onrechtmatig overheidsoptreden afstrafte.¹ Maar terugblikkend blijkt de feitenrechter in 2007 de teugels behoorlijk te hebben aangehaald, wanneer de integriteit van het rechtssysteem in het geding is. Een overzicht van de opmerkelijkste uitspraken.

De rechter *policet*

Handhaving integriteit strafrechtelijk systeem

Sander Janssen
advocaat te Amsterdam²

In geval van onrechtmatige opsporingshandelingen, ofwel onherstelbare vormverzuimen in het vooronderzoek, kan de rechter – als meest vergaande sanctie – het OM niet-ontvankelijk verklaren. De Hoge Raad besliste in een standaardarrest uit 2004 dat deze sanctie in zeer uitzonderlijke gevallen mogelijk is, wanneer de ‘met de opsporing of vervolging belaste ambtenaren ernstig inbreuk hebben gemaakt op beginselen van een behoorlijke procesorde waardoor doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekortgedaan’.³ Ondanks deze strenge toets heeft de feitenrechter in 2007

opvallend vaak niet-ontvankelijk verklaard, als de integriteit van het OM of die van het strafrechtelijk systeem in het geding is.

Het gaat hierbij om drie categorieën: geheimhoudersgesprekken, bijzondere opsporingsbevoegdheden en processen-verbaal van opsporingsambtenaren.

Geheimhoudersgesprekken

Een vormverzuim waarover zowel de feitenrechter als de Hoge Raad zich al meerdere malen zeer kritisch heeft uitgelaten, betreft het gebruikmaken van vertrouwelijke informatie afkomstig uit getapte telefoongesprekken tussen een verdachte en zijn advocaat, de zogenoemde geheimhoudersgesprekken. De wet bepaalt in art. 126aa lid 2 Sv dat dergelijke gesprekken, wanneer deze mededelingen bevatten waarover de geheimhouder volgens art. 218 Sv geen vragen zou hoeven te beantwoorden, vernietigd moeten worden. Is niet duidelijk of er sprake is van dergelijke mededelingen, dan mag de inhoud niet aan het dossier worden toegevoegd zonder voorafgaande machtiging van de rechter-commissaris. Het Besluit bewaren en vernietigen niet-gevoegde stukken re-

gelt hoe dit in zijn werk behoort te gaan. Het kom er kort gezegd op neer dat de officier van justitie onverwijld in kennis moet worden gesteld en vervolgens de beslissing moet nemen de gesprekken dan wel terstond te vernietigen, dan wel de rechter-commissaris te vragen om de genoemde machtiging.

In 2007 werd aan deze regelgeving wederom niet strikt de hand gehouden. Een eerste zaak waarin dat werd vastgesteld, betreft een uitspraak van de Rechtbank Rotterdam.⁴ De politie had de officier van justitie te kennen gegeven dat uit een tagesprek tussen een verdachte en zijn raadvrouw was gebleken dat de verdachte om 14.00 uur op het advocatenkantoor zou zijn. De officier had opdracht gegeven de verdachte na het bezoek aan te houden en de gang van zaken in het proces-verbaal te relateren. Door ‘tijdgebrek’ was deze gang van zaken niet in het dossier opgenomen op het moment van de toetsing van de invezekeringstelling, maar wel in het voorgeleidingsdossier dat enkele dagen later bij de vordering tot inbewaring-

1 ‘Nobody policing the police’, in: *Advocatenblad* 2006-5, 31 maart 2006, p. 232 e.v.
2 Advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten.
3 Hoge Raad 30 maart 2004, NJ 2004, 376.

4 Rechtbank Rotterdam 20 februari 2007, NJFS 2007, 115.

wel degelijk

Foto: Maarten Hartman/Hollandse Hoogte

.....
Het ongenoegen van de
rechters werd gewekt
doordat de verklaringen
van de verbalisanten op
juridisch essentiële pun-
ten uiteen bleven lopen
.....

stelling werd ingebracht. De rechter-commissaris oordeelde bij de voorgeleiding dat op de eerdere beslissing van een andere rechter-commissaris, die van oordeel was geweest dat de inverzekeringstelling niet onrechtmatig was, niet meer kon worden teruggekomen. Dat de onrechtmatigheid op het moment van de toetsing van de inverzekeringstelling nog niet bekend was, deed daar niets aan af. De zittingsrechter oordeelt echter dat zowel de aanhouding als het niet (tijdig) afleggen van schriftelijk verantwoording over die aanhouding als de beslissing van de rechter-commissaris bij de bewaring, vormverzuimen oplevert. Met een verwijzing naar het belang dat de wetgever hecht aan de vertrouwelijkheid van het contact tussen een verdachte en zijn advocaat, concludeert de rechtbank dat er sprake is geweest van een ernstige inbreuk als genoemd door de Hoge Raad.

Het arrest van het Hof Den Haag van 3 april 2007 betreft een nagenoeg identieke casus,⁵ hoewel de motivering van de niet-ontvankelijkheid afwijkt van de

5 Gerechtshof Den Haag 3 april 2007, NJFS 2007/182.

zojuist besproken uitspraak én van de uitspraak in eerste instantie.⁶ Ditmaal was de verdachte, die naar een advocatenkantoor had gebeld nadat zijn woning was doorzocht en een afspraak met de advocaat had gemaakt, nog vóórdat hij het kantoor kon binnengaan al aangehouden. Het hof bevestigt de door de rechtbank uitgesproken niet-ontvankelijkheid, maar anders dan de rechtbank oordeelt het hof dat er van een opzettelijke of ernstig nalatige benadeling van de belangen van de verdachte door de opsporingsambtenaren geen sprake was geweest. De verbalisanten zouden volgens het hof onvoldoende op de hoogte zijn geweest van de strikte wet- en regelgeving met betrekking tot tapgesprekken met geheimhouders. De inhoud van het – aan het dossier toegevoegde – litigieuze tapgesprek was echter zodanig van belang voor een door het hof te nemen bewijsbeslissing, dat, zou

6 Rechtbank Rotterdam 10 oktober 2005, NJFS 2006/13. Ook hier volgde niet-ontvankelijkheid. Gezien het bevel tot aanhouding van de verdachte nádat deze zijn raadsman had gesproken in de zaak van 20 februari 2007 kan er van uit worden gegaan dat de betreffende officier in die zaak hiervan op de hoogte zal zijn geweest.

het Openbaar Ministerie wel ontvankelijk zijn, de aanmerkelijke kans zou bestaan dat aan verdachtes recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak tekort zou worden gedaan.⁷

De laatste en bekendste niet-ontvankelijkheid als gevolg van het opnemen en bewaren van geheimhoudersgesprekken is de uitspraak van de Rechtbank Amsterdam van 20 december 2007 in de zaak tegen 21 Hells Angels.⁸ In dit geval kwam men aan de inhoudelijke behandeling van de zaak niet eens toe.

7 De constructie van het hof doet wat gekunsteld aan, nu de niet-ontvankelijkheid dus kennelijk niet voortkomt uit het onrechtmatig optreden van de verbalisanten, maar – althans zo lijkt het – uit het feit dat als gevolg daarvan de verdachte niet in vrijheid zijn procespositie heeft kunnen bepalen. De redenering van het hof lijkt daarmee aan te sluiten bij een deel van het vonnis van de rechtbank welke in deze context verwees naar de zaak-Saunders (EHRM 17 december 1996, Saunders vs. Verenigd Koninkrijk), maar helemaal duidelijk is het niet. Ook de overweging dat de verbalisanten zich niet voldoende bewust zouden zijn geweest van de regelgeving, roept vragen op: kunnen zij niet geacht worden juist van deze voor de opsporing zo belangrijke regelgeving op de hoogte te zijn?

8 Rechtbank Amsterdam 20 december 2007, NJFS 2008, 33.

Het bleek dat een zeer grote hoeveelheid geheimhoudersgesprekken, zowel in het digitale systeem als samengevoegd in een ordner, jarenlang toegankelijk was geweest voor alle leden van het opsporingsteam en voor aan het team gelieerde CIE-ambtenaren. Hoewel er meerdere keren bij de officier van justitie zou zijn aangedrongen op beoordeling van de gesprekken om deze te vernietigen dan wel met een machtiging toe te voegen aan het dossier, werd die beslissing, om redenen die niet duidelijk zijn geworden, telkens niet genomen. Toen uiteindelijk tot vernietiging van een deel van de gesprekken werd overgegaan, gebeurde dit zonder dat er een bevel daartoe was afgegeven, of er een proces-verbaal van vernietiging werd opgemaakt. De zaaks-officier, gehoord als getuige ter zitting, kon zich van dit alles nauwelijks nog iets herinneren.

De rechtbank stelt vast dat er schromelijk tekort is geschoten in de behandeling van geheimhoudersgesprekken, waarbij zij overweegt dat schending van de regelgeving over afdoening van geheimhoudersgesprekken even ernstig is als schending van het verschoningsrecht zelf en dat de officier van justitie in het strafrechtelijk systeem bij uitstek de hoeder van de verschoningsgerechtigden, en daarmee van de verdachten, is. Nu de officier van justitie bovendien zijn handelwijze niet inzichtelijk heeft gemaakt, voelt de rechtbank zich in ernstige mate belemmerd in haar controlerende taak. De ernstige, grootschalige en herhaaldelijke inbreuken op de regelgeving door het Openbaar Ministerie en het gebrek aan verantwoording hierover, ondergraven het vertrouwen dat de burger moet hebben in de vertrouwensrelatie die hij met een advocaat heeft; daarmee overstijgt de zaak de individuele rechtsbelangen van een verdachte, maar raakt deze het vertrouwen in de rechtspleging in het algemeen, aldus de rechtbank. De niet-ontvankelijkheid wordt uitgesproken in de zaken van alle verdachten, zonder dat per verdachte wordt gekeken of er in zijn zaak geheimhoudersgesprekken zijn bewaard of dat er zelfs überhaupt sprake is geweest van geheimhoudersgesprekken.⁹

⁹ De rechtbank heeft daarmee, zonder dit met zoveel woorden te benoemen, de Schutznorm

Bijzondere opsporingsbevoegdheden

Met de slotoverweging over het vertrouwen dat de burger moet kunnen hebben in de rechtspleging als geheel, raakt de rechtbank aan de rode draad die door alle zaken loopt waarin het tot een niet-ontvankelijkheid komt. Wanneer de integriteit van het rechtssysteem zelf in het geding is, is de feitenrechter kennelijk van oordeel dat niet-ontvankelijkheid de enige juiste sanctie is.

Het meest uitgesproken voorbeeld hiervan is de uitspraak van de Rechtbank Amsterdam van 27 april 2007.¹⁰ In deze zaak had de Amerikaanse DEA met medewerking van het Nederlandse Openbaar Ministerie een Amerikaanse undercover agent ingezet om een zogenoemde pseudokoop tot stand te brengen. In strijd met de tussen het Openbaar Ministerie en de Amerikaanse autoriteiten gemaakte uitdrukkelijke afspraken, had de undercoveragent ook een groot aantal gesprekken dat hij met de verdachte had gevoerd, opgenomen en toegevoegd aan het Amerikaanse dossier. Het Openbaar Ministerie was daar volgens de rechtbank niet van op de hoogte en kon, gezien het vertrouwensbeginsel zoals dat tussen Nederland en de Verenigde Staten heeft te gelden, ook geen enkel verwijt worden gemaakt, maar desalniettemin volgt de niet-ontvankelijkheid: doordat de Amerikaanse autoriteiten de beginselen van een behoorlijke procesorde met voeten hebben getreden, is het wettelijk systeem in de kern geraakt en is vervolging binnen dat systeem niet meer passend.

Ook in het arrest van het Hof Den Haag van 25 juni 2007 stond een pseudokoop centraal.¹¹ De verdachte uit deze zaak was al jarenlang tegen betaling werkzaam als informant voor de CIE, en stond bekend als 'initiatiefrijke en proactieve'. In dit geval bleek hij echter zijn rol als informant verregaand te buiten te zijn gegaan: hij had actief de andere verdachten bena-

buiten werking gesteld, zoals de Hoge Raad dat eveneens in geval van het af luisteren van een geheimhouder deed in het arrest van 12 januari 1999 (NJ 1999, 290).

¹⁰ Rechtbank Amsterdam 27 april 2007, NJFS 2007, 156.

¹¹ Gerechtshof Den Haag 25 juni 2007, NJFS 2007, 232.

Een snelle actie buiten de bevoegdheden hóéft geen ernstige consequenties te hebben, zo lang dit maar zo wordt beschreven dat de rechter er over kan oordelen

derd en uitgelokt tot een levering van vals geld, welke hij vervolgens had doorgegeven aan de CIE. De verklaringen over de contacten hierover met de CIE liepen uiteen en in strijd met de interne regels werd de informant niet gerund door een koppel, maar door één persoon (onder het intrigerende pseudoniem de Oudste). Het Openbaar Ministerie had de overige procesdeelnemers, onder wie de rechter, niet ingelicht over de ondernomen opsporingsactiviteiten en ook van het nauwe overleg tussen de runner en de informant was niets in het procesdossier opgenomen. Pas maanden na de aanhoudingen was de gang van zaken bekend geworden doordat de verdachte daar zélf over ging verklaren, maar zelfs daarna was de informatievoorziening door het Openbaar Ministerie en de CIE uiterst moeizaam. Bovenal laakt het hof het feit dat het Openbaar Ministerie en de CIE kennelijk onvoldoende inzagen dat de integriteit van de overheid in het geding komt wanneer door beloningen van de overheid en door gebrekkige controle van de CIE, strafbare feiten worden gepleegd waarop de overheid geen zicht heeft. 'Teneinde zowel de CIE als het OM te doordringen van de ernst van de situatie', verklaart het hof het OM niet-ontvankelijk.

Proces-verbaal

De laatste categorie van zaken die tot een niet-ontvankelijkheid leiden, betreft als gezegd het proces-verbaal dat door opsporingsambtenaren dient te worden opgesteld. Dit proces-verbaal speelt een doorslaggevende rol in het Nederlandse

strafproces: bewijsmateriaal hoeft niet ter zitting te worden geproduceerd (het onmiddellijkheidsbeginsel) maar kan in plaats daarvan in het proces-verbaal van een opsporingsambtenaar worden vervat. Gaat het om een proces-verbaal waarin de opsporingsambtenaar beschrijft wat hij zelf heeft waargenomen of ondervonden, dan kan een verdachte zelfs uitsluitend op basis van dat proces-verbaal worden veroordeeld (art. 344 lid 2 Sv). Het hele Nederlandse strafproces draait rond processen-verbaal en rond het vertrouwen dat de rechter en het rechtssysteem in de processen-verbaal en de opstellers van die processen-verbaal moeten kunnen stellen. Wanneer dat vertrouwen wordt beschaamd, wankelt het systeem en kan de rechter niet anders dan stevig ingrijpen.¹²

Anders dan hiervoor gezien, was het Openbaar Ministerie zich in een zaak bij de Rechtbank Arnhem zeer bewust van de ernst van de door de opsporingsambtenaren gemaakte fouten.¹³ De officier van justitie stelde vast dat in de processen-verbaal van verhoor van de verdachte ernstige inhoudelijke en procedurele fouten waren gemaakt. Zo stemde de inhoud niet overeen met hetgeen was voorgevallen, aangezien ontlastende onderdelen niet waren opgenomen en hele volzinnen aan de verdachte toegeschreven werden, terwijl deze eerder de omgebouwde vragen van de verbalisanten betroffen. Ook waren de verhoren zeer sturend geweest en werd na het sluiten van het verhoor nog lange tijd doorgevraagd en op de verdachte ingeprept, zonder dat dit werd opgenomen. Refererend aan de 'pijnlijke lessen

uit het verleden' stelde de officier dat ter bewaking van de integriteit van de opsporing in het algemeen, bij incidentele gevallen als deze een duidelijk signaal moet worden afgegeven. Hij concludeerde tot de eigen niet-ontvankelijkheid.¹⁴ De rechtbank hoeft zich daar alleen maar bij aan te sluiten.

Bij de Rechtbank Roermond wordt het ongenoegen van de rechters met name gewekt door het feit dat de verklaringen van de verbalisanten, ook nadat zij als getuige zijn gehoord, op een aantal punten uiteen blijven lopen.¹⁵ In op ambtsead opgemaakte processen-verbaal en onder ede afgelegde verklaringen mogen, zeker over voor de juridische beoordeling essentiële onderdelen, geen onverklaarbare tegenstrijdigheden voorkomen, aldus de rechtbank, en nu dat wel het geval is, wordt een ernstige schending van de procesorde geconstateerd.

Ook in Amsterdam ten slotte eindigde de vervolging doordat het voorafgaand aan het verkrijgen van de machtiging betreden van de woning van verdachte nergens was gerelateerd.¹⁶ Uitdrukkelijk overweegt de rechtbank dat in een proces-verbaal slordigheden kunnen voorkomen en dat het als gevolg van de omstandigheden ondernemen van snelle actie buiten de bevoegdheden geen ernstige consequenties hoeft te hebben, zolang dit alles maar zorgvuldig wordt gerelateerd, zodat de rechter er later over kan oordelen. Hier had echter de ene

.....
Wanneer de integriteit van het rechtssysteem in het geding is, oordeelt de feitenrechter dat niet-ontvankelijkheid de enige juiste sanctie is
.....

ambtenaar helemaal geen proces-verbaal opgemaakt, en de ander in de processen-verbaal die hij mede ondertekende uitdrukkelijk niets opgenomen over de gang van zaken. Gelet op het vertrouwen dat in het strafvorderlijk systeem wordt gesteld in ambtsedige processen-verbaal past op zo'n ernstige schending slechts dat het Openbaar Ministerie, als formeel verantwoordelijke voor de integriteit van de opsporing, niet-ontvankelijk wordt verklaard, aldus de rechtbank.

Gelukkig ongelijk

De rechter ging in 2007 vaak en stevig op de rem staan. Hoe is dit te verklaren, nu de Hoge Raad de laatste jaren de ruimte om vormverzuimen te sanctioneren juist heeft beperkt? Mogelijk heeft de opschudding over 'uitglijders' als de Schiedammer Parkmoord bijgedragen aan een herwaardering van de strafvorderlijke vormvoorschriften. De rechter lijkt zich sterker dan voorheen te realiseren dat strikte naleving van deze regels de kans op missers verkleint. Misschien is het ook een reactie op de alsmaar toenemende bevoegdheden van politie en OM. Of wellicht zagen de rechters dat ze de teugels na jurisprudentie van de Hoge Raad zo ver hadden laten vieren, dat er soms grootschalige en structurele misstanden waren ontstaan.

Hoe het ook zij, *policing the police* bleek op grote schaal noodzakelijk. Mijn eerder geuite bezorgdheid dat niemand die rol meer op zich nam, blijkt niet terecht. Soms is het niet erg om ongelijk te hebben.

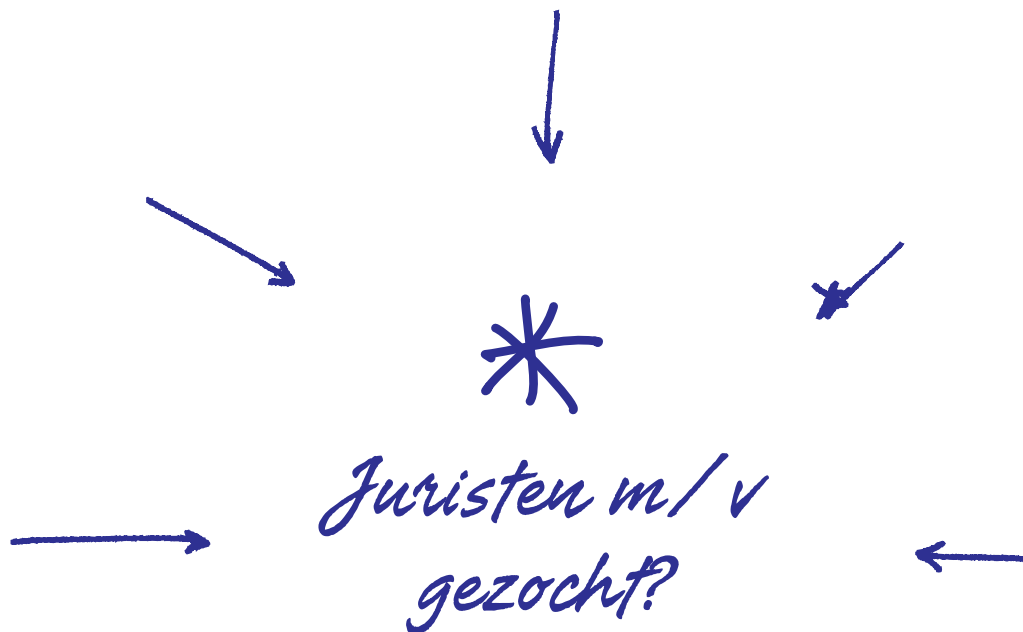
12 Zie de artt. 152 en 153 Sv over de eisen die aan het verbaliseren worden gesteld.

13 Rechtbank Arnhem 8 augustus 2007, NJFS 2007, 246.

14 De officier verwijst nog naar een kennelijk gelijklopend oordeel in een vonnis van deze rechtbank van 6 maart 2007 met parketnummer 05/900404-05, maar deze uitspraak is niet gepubliceerd.

15 Rechtbank Roermond 6 november 2007, NJFS 2007, 303.

16 Rechtbank Amsterdam 29 november 2007, NJFS 2008, 21.

Nobiles Juridisch maakt het u makkelijk

Een krachtig juridisch portfolio dat u gedurende het hele jaar in contact brengt met juridisch toptalent. Van imagobuilding via Nobiles Magazine tot en met gericht 1 op 1 contact en zelfs directe werving via het Legal District op het Spits Nobiles Careerevent: Nobiles Juridisch helpt u uw arbeidsmarktdoelstellingen realiseren.

Meer weten over de juridische advertentiemogelijkheden van Nobiles Media?

De salesafdeling informeert u graag. Neem contact op via T 020 623 18 00 of sales@nobiles.nl. U vindt ook meer informatie op www.nobilesmedia.nl.

Een greep uit het Nobiles Juridische portfolio:

Nobiles Juristengids

Juridisch Magazine

Nobiles Q-Meesters

Legal District

Nobiles Database

Juridische Nieuwsbrief

Nobiles
media

Nieuw handboek over het beroepsgeheim en zijn kogelvrije vest

.....
Piet Wackie Eysten
oud-algemeen deken
.....

Beroepsgeheim en verschoningsrecht: het zijn onderwerpen die op gezette tijden pennen en tongen in beweging zetten. Niet alleen bij beroepsmatige geheimhouders, zoals advocaten, maar ook aan de borreltafel en in de krant. Het zijn gevoelige onderwerpen, die vooral de aandacht vragen als er iets mis gaat – of mis lijkt te gaan. Een gegijzelde journalist die zijn bron niet wil onthullen; een strafzaak die is vastgelopen omdat bepaalde telefoontaps niet zijn gewist; een inbreuk op het verschoningsrecht (door de Commissie-Van Wijmen tot kernwaarde van ons beroep uitgeroepen) krachtens de WID/Wet MOT en de daarmee samenhangende ‘audits’.

Beroepsgeheim en verschoningsrecht zijn allang geen rustig bezit meer. En dat geldt niet alleen voor advocaten. Bij de andere professionele geheimhouders, zoals medisch hulpverleners, reclaseringsambtenaren, psychologen, geestelijken en vele anderen, is het niet anders. Een handboek dat blijkens de flaptekst is bedoeld ‘voor alle beroepshalve verschoningsgerechtigden in Nederland’ is daarom een welkome aanvulling op de bestaande literatuur.

Het is een verdienste van dit boek dat het zijn weerbarstige onderwerp inleidt met een breed opgezet Algemeen Deel, waarbij niet een bepaalde beroepsgroep als uitgangspunt wordt gekozen. Wilma Duijst noemt, behalve het klassieke kwartet van advocaten, notarissen, artsen en geestelijken, ook journalisten, maatschappelijk werkers, psychologen, belastingadviseurs en hypotheekverstrek-

kers (?), maar er zijn natuurlijk nog meer beroepen die krachtens jurisprudentie of beroepscode, uit hoofde van hun beroep aan een geheimhoudingsplicht zijn gebonden. Dat dit beroepsgeheim lang niet altijd de bescherming geniet van een verschoningsrecht (door de betreurde Quant zo treffend het kogelvrije vest van het beroepsgeheim genoemd), is natuurlijk niets nieuws, maar het wordt in de praktijk (zelfs in de terminologie in het hier besproken boek) weleens uit het oog verloren.

Dat de materie in het Algemeen Deel niet wordt benaderd vanuit een bepaald beroep is een voordeel, omdat het de gelegenheid biedt primair de aandacht te richten op – wat hier genoemd wordt – de ‘intentie en essentie’ van het beroepsgeheim: de bescherming van de privacy van de individuele patiënt/cliënt en, daarmee verbonden, het belang van eenéder bij vrije toegang tot de desbetreffende hulp- of dienstverlenende beroepsgroep. Geen ‘voorrecht’ of ‘privilege’ dus van die beroepsgroep, maar een rechtsbeginsel dat voorwaarde is voor het juist functioneren van de rechtsstaat.

Ten gunste van het leven

Het Bijzondere Deel van dit handboek bestaat uit vier hoofdstukken, die elk gewijd zijn aan één van de klassieke geheimhouders. Het voor advocaten interessantste hoofdstuk is geschreven door Nathalie Fanoy en Floris Bannier, als medewerker respectievelijk hoogleraar verbonden aan de Amsterdamse leerstoel Advocatuur.¹ Het zeer

toegankelijk geschreven hoofdstuk geeft een uitstekend overzicht van de actuele stand van zaken (zo bijvoorbeeld over de voorshands onbeantwoorde vraag naar een verschoningsrecht voor de advocaat-mediator) en gaat discussiepunten niet uit de weg. Zo wordt met veel gevoel voor de praktijk de delicate vraag besproken waar de grens van de geheimhoudingsplicht ligt als tussen de advocaat en zijn cliënt een vriendschappelijke verstandhouding groeit, waardoor wat aan de advocaat wordt ‘toevertrouwd’ niet altijd tot strikt zakelijke aspecten beperkt blijft. Ook komt het ethische dilemma ter sprake dat zich kan voordoen bij de afweging van het belang van de vertrouwelijkheid tegen dat van de waarheidsvinding. Er kan namelijk een ‘zwaarwegend belang’ in het geding zijn dat een schending van de geheimhoudingsplicht zou kunnen rechtvaardigen. ‘Terecht menen velen dat de afweging in geval van leven en dood ten gunste van het leven behoort uit te vallen’, luidt het tamelijk laconieke commentaar.

Een gezamenlijk product van diverse auteurs in één handboek levert ook risico’s op, zoals dubblures, innerlijke tegenstrijdigheden, gebrek aan eenvormigheid bij de verwijzingen en dergelijke. Deze risico’s zijn hier niet helemaal vermeden. Een alerte eindredacteur had nog wel heilzaam werk kunnen verrichten. Maar dit zijn onvolkomenheden die bij een volgende druk gemakkelijk kunnen worden hersteld. En dat zo’n volgende druk er komt, is te hopen, mits dan de actualiteit, die een sterk punt van dit handboek is, gewaarborgd blijft.

.....
¹ Ze schreven samen al eerder in dit blad over het verschoningsrecht (*Advocatenblad* 2006-3, 17 februari 2006, p. 110-114.).

.....
Heiss’ mich
nicht reden,
heiss’ mich
schweigen,
Denn mein
Geheimnis ist
mir Pflicht.
.....

(J.W. von Goethe)

In hoeverre mogen de woorden van een contract geacht worden te verwijzen naar de gemeenschappelijke bedoeling van partijen ten tijde van het sluiten van de overeenkomst? Bij commerciële contracten lijkt de Hoge Raad de laatste tijd het belang van de tekst te benadrukken, maar de ‘redelijke partijbedoeling’ van de Haviltex-maatstaf heeft zeker niet afgedaan. De advocaat manoeuvreert tussen formuleren en adviseren.

Tekst en uitleg

Interpretatie van commerciële contracten

.....
Raymond F. Hofstede
 advocaat te Rotterdam

In hoeverre mogen de woorden van een contract geacht worden te verwijzen naar de gemeenschappelijke bedoeling van partijen ten tijde van het sluiten van de overeenkomst? Deze vraag blijkt niet altijd even eenvoudig te beantwoorden, ondanks het uitgebreide Nederlandse systeem van uitleg-regels. De uitleg van overeenkomsten blijft dan ook onderwerp van discussie onder civielrechtelijke juristen. In het afgelopen jaar heeft de Hoge Raad zich weer enkele keren uitgesproken over de interpretatie van contractsbepalingen.

Meer dan zuiver taalkundig

Een bepaling in een overeenkomst kan door de ene contractspartij anders worden begrepen dan door de andere. Niet ieder beding is immers altijd eenduidig verwoord. Partijen kunnen verwikkeld raken in een procedure over de vraag hoe een (schijnbaar) onduidelijke contractsbepaling dient te worden uitgelegd. Het Haviltex-arrest vormt het uitgangspunt voor de uitleg van overeenkomsten.¹

.....
 1 HR 13 maart 1981, NJ 1981, 635 m.nt. CJHB (Ermes/Haviltex). Het ging om de uitleg van de navolgende bijzondere voorwaarde, die was opgenomen in een koopovereenkomst betreffende een machine voor het snijden van steek-

Zowel de rechtbank als het hof achtte de bewoordingen van de overeenkomst duidelijk, waardoor niet met een beroep op de veronderstelde partijbedoeling kon worden afgeweken van de bewoordingen van de overeenkomst. De Hoge Raad overweegt echter dat het hof een onjuiste maatstaf heeft aangelegd en niet kon volstaan met een ‘zuiver taalkundige’ uitleg van de overeenkomst.²

Er zijn verschillende methoden om aan de hand van de Haviltex-maatstaf een contractsbepaling uit te leggen. Regels over de uitleg van bepalingen in schriftelijke overeenkomsten kunnen worden verdeeld in de objectieve en subjectieve interpretatiemethode.³

-
- schuim voor bloemen: ‘a. Tot eind 1976 heeft koper het recht de machine terug te geven voor f 20.000 exclusief BTW [...]’.
 - 2 De vraag of in een contractuele regeling een leemte is gelaten, is van juridische aard. Daarom kon volgens de Hoge Raad niet worden volstaan met een ‘zuiver taalkundige’ uitleg van de overeenkomst, maar had het hof aan de hand van juridische maatstaven moeten beoordelen of zo’n leemte aanwezig was.
 - 3 Zie over verschillende methoden van contractsuitleg onder meer: A. C. van Schaick, ‘Uitleg-regels’, in: WPNR 6311 (1998), p. 272-277; E.W. Groshede, ‘Lees maar, er staat wat er staat’, in: WPNR 6428 (2001), p. 5-13; M.H. Wissink, ‘Uitleg volgens Haviltex of de CAO-norm? Over een vloeiende overgang en de noodzaak om toch te kiezen’, in: WPNR 6579 (2004), p. 407-415; T. Hartlief, ‘De uitleg van contracten. Haviltex revisited’, in: TPR 2004, nr. 2, p. 1065-1084; R.P.J.L. Tjittes, ‘Uitleg van schriftelijke contracten’, in: RM *Themis* 2005, nr. 1, p. 2-29; en R.P.J.L. Tjittes, ‘Terug naar de tekst – Een herwaardering van de tekstele uitleg van contracten’, in: WPNR 6709 (2007), p. 417-423.

‘OVER EN WEER’- FORMULE, HAVILTEX-ARREST

‘De vraag hoe in een schriftelijk contract de verhouding van partijen is geregeld en of dit contract een leemte laat die moet worden aangevuld, kan niet worden beantwoord op grond van alleen maar een zuiver taalkundige uitleg van de bepalingen van dat contract. Voor de beantwoording van die vraag komt het immers aan op de zin die partijen in de gegeven omstandigheden over en weer redelijkerwijs aan deze bepalingen mochten toekennen en op hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten. Daarbij kan mede van belang zijn tot welke maatschappelijke kringen partijen behoren en welke rechtskennis van zodanige partijen kan worden verwacht.’
 HR 13 maart 1981, NJ 1981, 635 m.nt. CJHB (Ermes/Haviltex)

De subjectieve contractsuitleg heeft primair tot doel de gemeenschappelijke innerlijke bedoelingen van contractspartijen te achterhalen. Daarbij dienen

Illustratie: Dimitry de Bruin

.....
Bij een complex onderhandelingsproces kan nauwkeurige documentatie daarvan juist verwarring scheppen doordat partijen slechts bepaalde gedeelten eruit naar voren brengen
.....

CAO-NORM

Voor de uitleg van de bepalingen van een CAO moet in beginsel doorslaggevende betekenis worden toegekend aan de bewoordingen daarvan, gelezen in het licht van de gehele tekst van die overeenkomst.

HR 17 september 1993, NJ 1994, 173 (r.o. 3.3) en HR 24 september 1993, NJ 1994, 174 (r.o. 3.6)

de wederzijdse (redelijke) verwachtingen en gerechtvaardigde belangen van partijen te worden betrokken. Bij de objectieve (of tekstuele) contractuitleg zijn voornamelijk de bewoordingen van de bepaling, gelezen in de context van de overige contractsbepalingen, van doorslaggevende betekenis. De tekst van het contract wordt daarbij geacht de bedoelingen van en risicoverdeling door partijen correct weer te geven. Met name sinds de introductie van de CAO-norm (zie ook kader) lijkt er een toenemende aandacht te zijn voor de meer objectieve uitlegmethode.⁴

In het arrest DSM/Fox, over de uitleg van een anti-cumulatiebeding in een pensioenreglement, is onder meer bepaald dat een meer tekstuele uitleg de op voorhand aangewezen weg is bij contracten die naar hun aard bestemd zijn de rechtspositie van

.....
⁴ HR 17 en 24 september 1993, NJ 1994, 173 en 174 (CAO-arresten).

een grote groep derden te beïnvloeden.⁵ Tevens volgt uit voornoemd arrest dat een uitleg volgens de Haviltex-maatstaf ook een taalkundige uitleg kan inhouden. De Hoge Raad overweegt dat tussen de Haviltex-norm en de CAO-norm geen tegenstelling bestaat, maar een vloeiende overgang. Een objectieve uitleg is meer aangewezen naarmate de aard van het contract meer is bestemd de rechtspositie van derden te beïnvloeden, die derden de bedoeling van de contractspartijen niet uit de tekst en toelichting kunnen halen, het voorzienbare aantal van die derden groot is en het contract de rechtspositie van die derden op uniforme wijze regelt.

Tekstuele uitleg de trend?

De tekst van ‘commerciële contracten’ die zijn uitonderhandeld door partijen die zijn voorzien van deskundige bijstand, geeft vermoedelijk de bedoelingen van partijen correct weer en dergelijke partijen rekenen er ook op dat de tekst van het contract hun rechten en verplichtingen weergeeft, zo is de gedachte. Onder een ‘commercieel contract’ versta ik een door ter zake kundige juristen (of andere specialisten) schriftelijk vastgestelde overeenkomst die in het kader van het handelsverkeer is gesloten door professionele partijen. Met name ten aanzien van deze contracten heeft de Hoge Raad onlangs arresten gewezen over de uitleg van een beding.

Vier arresten wil ik hier vermelden. In het arrest PontMeyer⁶ verschilden partijen van mening over de uitleg van een in een aandelenkoopovereenkomst opgenomen vrijwaring ten aanzien van de af te dragen vennootschapsbelasting. De Hoge Raad overweegt dat bij de toepassing van Haviltex, gezien de aard van de transactie, de omvang en gedetailleerdheid van het contract, de wijze van totstandkoming ervan en de in het overnamecontract opgenomen ‘entire agreement clause’, als uitgangspunt besliss-

5 HR 20 februari 2004, NJ 2005, 493 (Stichting Pensioenfonds DSM-Chemie/Fox).
6 HR 19 januari 2007, JOR 2007, 166 m.n.t. Tjittes (Meyer Europe/PontMeyer).
7 Met een dergelijke bepaling beogen partijen tot uitdrukking te brengen dat hun contractuele rechtsverhouding uitsluitend en volledig in het contract is vastgelegd en dat dit prevaleert boven alle eerder tussen partijen gemaakte afspraken.

send gewicht dient te worden toegekend aan de meest voor de hand liggende taalkundige betekenis van die woorden, gelezen in het licht van de overige, voor de uitleg relevante bepalingen van de desbetreffende overeenkomst.

De Hoge Raad vervolgt de ingeslagen weg van het toepassen van de objectieve interpretatiemethode bij de uitleg van commerciële contracten met zijn arrest Derksen/Homburg.⁸ Hierin overweegt de Hoge Raad dat de aard van de overeenkomst en het feit dat partijen voor, bij en na het aangaan van de vaststellingsovereenkomst werden bijgestaan door (juridisch) deskundige raadslieden (en dat het concept van de overeenkomst is geredigeerd door de advocaat van eiseressen), meebrengen dat een taalkundige uitleg van de overeenkomst gerechtvaardigd is. Er bestaat slechts aanleiding af te

Bij onenigheid zal de uitleg van contracten die door partijen zelf op schrift zijn gesteld, met behulp van de Haviltex-maatstaf dienen te geschieden

wijken van de in redelijkheid niet mis te verstane bewoordingen van onderhavig beding voor zover eiseressen stellen en bewijzen dat, gelet op de omstandigheden van het geval, aan die bewoordingen een afwijkende betekenis toekomt.⁹ De mogelijkheid bestaat dus om bewijs te leveren voor een andere interpretatie.

In de zaak Phoenix/Philips¹⁰ betrof het (onder meer) de uitleg van een ‘Material Adverse Change-clausule’¹¹ in een

8 HR 29 juni 2007, JOR 2007, 198 m.n.t. Tjittes (Derksen/Homburg).
9 R.o. 4.1.3.
10 HR 7 september 2007, JOR 2007, 291 m.n.t. Tjittes (Phoenix/Philips).
11 Zie hierover Tjittes in zijn noot onder het arrest Phoenix/Philips: ‘Een MAC-clausule heeft als doel de koper te beschermen tegen feiten die van (aanzienlijke) betekenis zijn voor de financiële

DSM/FOX

‘Opmerking verdient ten slotte dat zowel aan de CAO-norm als aan de Haviltex-norm de gedachte ten grondslag ligt dat de uitleg van een schriftelijk contract niet dient plaats te vinden op grond van alleen maar een taalkundige betekenis van de bewoordingen waarin het is gesteld. In praktisch opzicht is de taalkundige betekenis die deze bewoordingen, gelezen in de context van dat geschrift als geheel, in (de desbetreffende kring van) het maatschappelijk verkeer normaal gesproken hebben, bij de uitleg van dat geschrift vaak wel van groot belang.’ (r.o. 4.5) HR 20 februari 2004, NJ 2005, 493 (Stichting Pensioenfonds DSM-Chemie/Fox)

overnamecontract. Bij zijn uitleg van het onderhavige beding is het hof dicht bij de tekst van de overeenkomst gebleven en heeft minder waarde gehecht aan de overige omstandigheden buiten die tekst. Het oordeel van het hof dat het begrip ‘Knowledge’ uitsluitend feitelijk (i.e. uitsluitend de feitelijke wetenschap van de desbetreffende Philips-functionarissen) moet worden verstaan en niet (mede) normatief moet worden opgevat, is volgens de Hoge Raad niet onbegrijpelijk.

In de procedure Vodafone/ETC¹² verzet Vodafone zich tegen het oneigenlijk gebruik door ETC van de voordeelregeling ten aanzien van beltegoed.¹³ Volgens de Hoge Raad had het hof niet mogen volstaan met zijn vaststelling dat het on-

positie van de targetvennootschap (zoals de onderneming die zij drijft, de activa en passiva, of de winstgevendheid daarvan) en die zich kunnen voordoen tussen het moment van het sluiten van de SPA (de “signing”) en de overdracht van de aandelen (de “closing”).’
12 HR 19 oktober 2007, JOR 2008, 23 m.n.t. Tjittes (Vodafone/ETC).
13 ETC, uitbater van een zogenoemd Premium Rate-nummer, gebruikte de beltegoeden van Vodafone om met een belcomputer reeksen korte verbindingen met het door haarzelf geëxploiteerde 0900-nummer tot stand te brengen. Hiervoor ontving ETC een bedrag dat hoger was dan het door Vodafone aan ETC in rekening gebrachte bedrag, als gevolg waarvan Vodafone verlies leed.

eigenlijk gebruik niet door de tekst van de overeenkomst werd verboden, maar had het hof ook moeten onderzoeken of ETC had behoren te begrijpen dat zij zich daarvan diende te onthouden.

Opstelling advocaat

Hoewel de Hoge Raad geneigd lijkt commerciële contracten objectiever uit te leggen, betekent dit mijns inziens nog niet dat de Haviltex-maatstaf aan belang verloren zou hebben. Juist door toepassing van de Haviltex-maatstaf kunnen alle relevante omstandigheden van het geval aanleiding geven tot een meer of minder objectieve uitleg. Wat is dan het praktisch belang van het voorgaande? Met andere woorden: hoe dienen advocaten om te gaan met de in de rechtspraak geformuleerde en ontwikkelde uitlegeregels bij het redigeren van overeenkomsten?

De ene advocaat denkt: wie schrijft, blijft, dus laat ik zekerheidshalve maar zoveel mogelijk consideransen, definitives, voorwaarden, bepalingen en uitzonderingen in het contract opnemen. Een andere advocaat vindt: *less is more*, ik ga voor de *term sheet* van één pagina, de rest wordt immers geregeld in het BW. Welke benadering de voorkeur verdient, hangt af van de omstandigheden van het geval. De cliënt bepaalt weliswaar hoeveel tijd en geld er aan een overeenkomst dient te worden besteed, maar de advocaat heeft een eigen, zwaarwegende, verantwoordelijkheid en behoort de cliënt van advies te dienen. Zo dient de advocaat een inschatting te maken van de mate van complexiteit van de zaak en zijn of haar cliënt in te lichten en zo nodig te waarschuwen voor de mogelijke gevolgen van het al dan niet woordelijk vastleggen van partijbedoelingen in een schriftelijke overeenkomst.

Door Valk is verdedigd de onderhandelingsfase nauwkeurig te documenteren als de omstandigheden nopen tot een summier contract. Een partij zou in een procedure met de correspondentie kunnen aantonen waarom partijen voor een bepaalde formulering hebben gekozen.¹⁴ Deze benadering acht ik in begin-

sel juist. Echter, wanneer het onderhandelingsproces niet lineair is verlopen, kan een gedocumenteerd onderhandelingsproces juist méér verwarring scheppen. Beide partijen zullen dan slechts bepaalde gedeelten van de onderhandelingen ten bewijze aandragen, waardoor de achterliggende partijbedoelingen minder duidelijk worden.

In veel gevallen verdient het mijns inziens dan ook de voorkeur de partijbedoelingen helder en eenduidig te verwoorden in het contract zelf. Partijen willen immers zekerheid, met name als het contracten betreft waarbij ook derden betrokken zijn, zoals investeerders, overheden, vennootschapsorganen of financiers. Een degelijk en helder geformuleerd contract kan de kans op kostbare en langslpende procedures over uitlegkwesties aanmerkelijk beperken. Wenst een cliënt evenwel een summier contract, dan dient hij te worden gewezen op het interpretatierisico.

Leidende rol

Dat de Hoge Raad commerciële contracten meer objectief lijkt uit te leggen, betekent mijns inziens niet dat de Haviltex-maatstaf aan belang heeft verloren. Bij het opstellen van de meeste dagelijks gesloten contracten komt er immers geen advocaat aan te pas. Bij onenigheid zal de uitleg van dergelijke door partijen zelf uitonderhandelde en op schrift gestelde overeenkomsten met behulp van de Haviltex-maatstaf dienen te geschieden. Partijbedoelingen zijn essentieel en de redelijkheid en billijkheid kunnen ook bij de interpretatie van overeenkomsten altijd een rol spelen. Dan gaat het niet meer om het adequaat formuleren, maar komt het aan op het vaststellen van de partijbedoelingen.

Advocaten kunnen daarbij een adviserende en zelfs leidende rol vervullen. Zij weten immers als geen ander dat voor de uitleg alle omstandigheden van het geval relevant kunnen zijn en kunnen de cliënt dus leiden en sturen, opdat de relevante omstandigheden naar voren komen.

.....

om de rechter bij zijn uitlegtaak houvast te bieden [...], is het goed documenteren van de onderhandelingsfase.¹⁵

DIVERSE GEZICHTSPUNTEN EN FACTOREN

Zowel bij de uitleg van een tekst alsook bij de juridische gevolgen van de uitleg kunnen de redelijkheid en billijkheid een rol spelen. Daarbij dient onderscheid te worden gemaakt tussen de uitleg van een bepaling of overeenkomst als zodanig enerzijds en de toepassing van de redelijkheid en billijkheid op de gevolgen van de uitleg anderzijds. Daarbij kunnen diverse gezichtspunten van invloed zijn. Naast de aard van de transactie en de omvang en gedetailleerdheid van het contract kan ook de wijze van totstandkoming van het contract invloed hebben op de wijze waarop een rechter de onduidelijke contractsbepaling zal uitleggen. Verder kunnen ook de bewoordingen van de bepaling (gelezen in het licht van de gehele tekst van die overeenkomst), alsmede het systeem en de context van de overeenkomst een rol spelen bij de keuze voor een bepaalde interpretatiemethode.

Daarnaast kunnen de volgende gezichtspunten van belang zijn: de aannemelijkheid van een bepaalde interpretatie, de aannemelijke rechtsgevolgen, de voor derden kenbare toelichtingen, de hoedanigheid en rechtskennis van contractspartijen, de vraag in hoeverre partijen bijgestaan zijn door een advocaat, en de vraag in hoeverre het commerciële contract door deskundigen is uitonderhandeld.

Ondanks de veelheid van gezichtspunten en factoren geniet de partij wiens uitleg door de tekst wordt gesteund doorgaans een voorsprong. De rechter kan aan dergelijke objectieve argumenten een feitelijk vermoeden ontlenu dat die uitleg de bedoelingen van partijen correct weergeeft.¹⁴

Bij de uitleg van een onduidelijke bepaling in een door professionals uitonderhandeld, gedetailleerd en uitgebreid contract ligt een objectieve interpretatiemethode (waarbij veel waarde wordt gehecht aan de tekstuele betekenis) voor de hand. Uit de rechtspraak blijkt dat bepalingen in CAO's, overnameovereenkomsten en vaststellingsovereenkomsten, gezien hun aard en gezien het feit dat bij de afsluiting daarvan doorgaans aan beide zijden juristen betrokken zijn, om een meer taalkundige benadering lijken te vragen.

¹⁴ Zie ook M.H. Wissink en T.H.M. van Wechem, 'Objectieve uitleg van een overnamecontract', in: *Contracteren* 2007, nr. 1, p. 22.

¹⁵ Zie ook W.L. Valk, 'Kijk naar jezelf', in: *Contracteren* 2002, nr. 3, p. 57: 'Het krachtigste middel

for the worst case the best scenario

Niet alleen een ambitieus credo, zo denken we er ook écht over bij Hertoghs advocaten-belastingkundigen. Niet voor niets zijn we koploper op het gebied van de fiscale advocatuur. Wij zijn met name gespecialiseerd in fiscaal procesrecht, fiscaal boete- en strafrecht (FIOD-zaken) en invorderingsrecht. Drie complexe, boeiende en zeker ook dynamische werkgebieden. Cliënt, vertrouwen en kwaliteit staan centraal in ons kantoor. Teamwork, gedrevenheid en professionaliteit zijn daarbij belangrijke voorwaarden.

Wij hebben (altijd) plaats voor **getalenteerde advocaten (in spe)** die zich (verder) willen specialiseren in de fiscale advocatuur.

Heeft u belangstelling voor een carrière in onze specialistische praktijk? Bezoek onze website op www.hertoghsadvocaten.nl, bel met Peter van der Westerlaken op 076 5202266 of stuur ons direct uw cv.

Hertoghs *advocaten - belastingkundigen*

rechter schrijft terug

Jan van der Does

Duiding van dossier

Een dossier is een geschiedwerk, een verslag van bluffen en paaien, van kleinzieligheid en het grote gebaar. Er wordt schriftelijk bevestigd, en er wordt akte gevraagd. Er wordt vastgesteld dat iets weggehouden is, doorgaans met spijt, en er worden stukken toegezonden, uitdrukkelijk ter toevoeging. Er worden termijnen scherp gesteld, en er worden rechtsmaatregelen aangekondigd, meestal met leedwezen, en met een duidelijke mededeling van wie de kosten onvermijdelijk zal dragen. Elk stukje tekst is een momentopname, en de hele verzameling van die momentopnamen heet dossier. Het is de heilige schrift van het ritueel ter zitting.

De advocaten zijn apostel en priester tegelijk. Als apostel leveren ze hun teksten die uiteraard voor zichzelf spreken, en als priester becommentariëren ze de bundel die uiteindelijk is ontstaan. De advocaat is meegegroeid met het dossier, en heeft daarin zijn eigen geschiedenis. Hij voelt zich erin thuis als in zijn eigen werkkamer. Hij heeft perioden gehad van irritatie, verrassing, leedvermaak en wat al niet. En al die stemmingen hebben mede de toon bepaald.

De rechter heeft de dag vóór de zitting het dossier voor het eerst geopend.

Het is niet onbelangrijk om deze tegenstelling onder ogen te zien. De rechter leest in een paar uur een hele verzameling teksten, die soms in een moeizaam proces van jaren is ontstaan. Hij heeft lang niet altijd inzicht in de luimen en de lusten die in een bepaalde periode de sfeer hebben bepaald, of verziekt. En soms vermoedt een rechter een algehele noemer die alles bij elkaar houdt, terwijl die eigenlijk maar een toevaligheid is.

Een advocaat zou vóór de zitting het dossier moeten bekijken met het oog van een argeloze nieuwkomer, zoals hij tevoren zijn huis bekijkt als hij gasten krijgt. Is het allemaal wel toonbaar? Het zijn soms de kleine dingen die het hem doen. Neem de wijze waarop beslisambtenaren kunnen worden toegesproken. 'Nu gaat u toch niet weer een jaar wachten met het nemen van een beslissing.' Of ook wel andersom: 'En u gaat toch niet vertonen dat u onmiddellijk een beslissing neemt.' Een beetje bitsig, alsof die ambtenaren onhandelbare kinderen zijn, en daarnaast ook nog leep, listig, achterbaks en lui. Ik heb de indruk dat jongere advocaten eerder deze toon kiezen dan oudere, en binnen die groep vrouwen eerder dan mannen. Maar in hoeverre is die toon kenmerkend?

Een paar maanden geleden bleek de correspondentie van een advocaat met zijn cliënt in het dossier van de IND terecht te zijn gekomen. Het bleef onopgehelderd hoe dit was gebeurd. De advocaat had een hard hoofd in het welslagen van de hele onderneming, dat was wel duidelijk. Maar het was een feest om te lezen met welke mengeling van distantie en betrokkenheid hij de kansen aan de rechtzoekende uiteenzette. Het was zo subtiel geformuleerd, zakelijk zonder franje, en tegelijkertijd met een zweem van vriendschap, dat hem alleen al daarom het gelijk was gegund.

Zijn huis kan de advocaat met enige veranderingen toonbaar maken. Een dossier valt niet te veranderen. Maar hij kan wel in het pleidooi de eindredactie ter hand nemen, misverstanden raden en wegnemen, bepaalde wendingen toelichten, en een harde toon verklaren.

Een advocaat zou het dossier vlak voor de zitting kunnen bestuderen zoals een fotograaf een lichtbeeld bekijkt voordat hij dit op papier afdrukt. Er kan veel bereikt worden door het aanpakken van kleur, contrast, helderheid en scherpte. De foto blijft dezelfde, maar hij toont net even overtuigender.

De afschaffing van het verplichte procuraat zal in elk geval in de beginfase nogal wat pijn doen. De praktijk vreest onzekerheid, ongelijkheid en kostbaarheid. Een mogelijke oplossing: als de gerechten de ontvangst van stukken per e-mail of fax aan de advocaat zouden willen bevestigen, en uitspraken aan advocaten zouden willen faxen.

Zorgen voor morgen

Afschaffing procuraat per 1 september 2008

.....
Willem Heemskerck en Paul Bijlsma¹
.....

Per 1 september 2008 is het zover: dan zal de Wet afschaffing procuraat en invoering elektronisch berichtenverkeer in werking treden.² Belangrijkste wijziging is uiteraard dat de verplichte procesvertegenwoordiging door een procureur komt te vervallen.³

.....

1 Willem Heemskerck is (nu nog) kantoorprocureur bij Pels Rijcken & Droogleevers Fortuijn in Den Haag, Paul Bijlsma is (nu nog) hoofd van de afdeling Rol & Procuraten, na 1 september 2008 hoofd van de afdeling Rol bij hetzelfde kantoor.

2 Wet van 20 maart 2008, *Stb.* 100. Zie voor de inwerkingtreding het Besluit van 3 juli 2008, *Stb.* 274. Gelijktijdig zullen enige besluiten worden aangepast aan genoemde wet, zie het Besluit van 3 juli 2008, *Stb.* 276.

3 De term 'procureur' dateert al van vóór de Franse tijd (1795-1813). Bij decreet van 18 oktober 1810 is de procureur omgedoopt tot 'avoué', maar bij Koninklijk Besluit van 11 december 1813, *Stb.* 10, art. 34, is bepaald: 'De Avoués van de Hoven en Geregten zullen voortaan weder den ouden naam van *Procureurs* aannemen.' Vanaf 1838 (Koninklijk Besluit van 14 september 1838,

Al in 1996 heeft de Commissie-Mannoury onderzoek gedaan naar de praktische gevolgen die aan afschaffing van het verplichte procuraat zouden zijn verbonden, waarbij zij concludeerde dat aan ten minste vier randvoorwaarden zou moeten zijn voldaan: (1) een landelijk uniform rolreglement, (2) landelijk een schriftelijke rol, (3) verbeterde communicatiemogelijkheden tussen advocatuur en griffie en (4) een landelijk (beheerd) advocatentableau. Thans, meer dan een decennium later, lijkt aan deze randvoorwaarden te zijn voldaan.

Niet vlekkeloos

De rechtbanken kennen immers sinds 1 oktober 2000 een landelijk rolreglement, met vanaf 1 januari 2003 één uniforme landelijke roldatum en -tijdstip: woensdag 10.00 uur. Overigens zal dat reglement per 1 september 2008 worden vervangen door een nieuw reglement.⁴ En ook de gerechtshoven kennen sinds

.....

Stb. 36) tot 1879 werd de procureur als openbaar ambtenaar aangesteld, wiens beroep tot 1879 (Koninklijk Besluit van 1 juni 1879, *Stb.* 107) zelfs niet verenigbaar was met dat van advocaat.

4 Landelijk Procesreglement voor civiele dagvaardingszaken bij de rechtbanken.

MEER INFORMATIE

Voor alle verdere informatie over de afschaffing van het verplichte procuraat kunnen advocaten terecht op:

- *Balienet*, van de Nederlandse Orde van Advocaten (<https://www.balienet.nl/advocaten/default.asp>); hier is onder meer het overgangsrecht te vinden;
- *www.roljournaal.nl*, na 1 september: <http://loket.rechtspraak.nl>; advocaten moeten regelen dat zij hiertoe toegang krijgen;
- *Rechtspraak.nl* (zoeken op 'procuraat'), alwaar ook procesreglementen te vinden zijn.

enkele jaren een min of meer uniform rolreglement, met enkele individuele afwijkingen. Ook dat reglement zal per 1 september 2008 worden vervangen door een nieuw reglement,⁵ waarbij meteen één uniforme landelijke roldatum en -tijdstip zal worden ingevoerd: dinsdag 10.00 uur. Verder is de mondelinge rol met vaste rolwaarnemer de afgelopen jaren bij de negentien rechtbanken gefa-

.....

5 Landelijk Procesreglement voor civiele dagvaardingszaken bij de gerechtshoven.

Aan de
t.a.v.
W
30

B5 – VERHINDERDATA

Aan de Rechtbank P...

10 297 25 17

B4 – TERMIJNVERLENGING

FAX GRIFFIE 010 297 25 17

Aan de Recht
t.a.v. Civiele G
Wilhelminapl
3072AK Rot

B3 – BIJLAGE VOOR PROCESSTUKKEN

Aan de Rechtbank, n

B2 – STELLEN PROCUREUR

FAX GRIFFIE 010 297 25 17

Aan de Ri
t.a.v. Civj
Wilhelmi
3072AKIngedien
Tel / Fax
GriffieveRoldatu
Wederp
DatumEisende
1Verwe
1

B1 – AANBRENGEN NIEUWE ZAAK

Aan de Rechtbank Rotterdam
t.a.v. Civiele Griffie
Wilhelminaplein 100/125
3072AK Rotterdam

FAX GRIFFIE 010 297 25 17

Ingediend door mr P.H.Ch.M. van Swaaij
Tel / Fax 010 456 0 399 / 010 420 14 08
Griffievakje 51Zaaknummer
Rolnummer
DossiernummerRoldatum
Wederpartij geïnformeerd
Datum bericht12-1-2005
Ja
3-1-2005

Eisende partij

1 *

Procureur: mr

seerd verdwenen en is de schriftelijke rol ingevoerd; de vijf gerechtshoven dienen die overstap – per 1 september 2008 – overigens nog te maken.

Met de mogelijkheden van e-mail en internet zijn ook de communicatiemogelijkheden tussen advocatuur en griffie verbeterd en sinds december 2005 is er een Landelijk Advocaat Tableau (LAT), dat wordt gehouden door Beheer Advocaten Registratie (BAR). Toch valt niet te verwachten dat de afschaffing van het verplicht procuraat vlekkeloos zal verlopen.

Pijnlijke cold turkey

Sinds medio 2006 is de website <http://www.roljournaal.nl> operationeel, waar bij de rolhandelingen bij de sectoren civiel van de rechtbanken in het eigen arrondissement en – met beperktere zoekmogelijkheden – buiten het eigen arrondissement kunnen worden gevolgd. Overigens zal het roljournaal na 1 september 2008 niet meer via genoemde website toegankelijk zijn, maar (slechts) via <http://loket.rechtspraak.nl>. Benodigd zijn een Balienetcertificaat, nieuwe inloggegevens van DigiNotar (om een gebruikersnaam en wachtwoord te kunnen krijgen) en een goede ICT-ondersteuning.

De gerechtshoven zijn nog niet zover, reden waarom de afschaffing van het verplichte procuraat aanvankelijk is uitgesteld van 1 maart 2008 naar 1 september 2008. Op dit moment is er nog steeds geen toegang voor advocaten tot een landelijk roljournaal, hetgeen te maken zou hebben met problemen bij ReIS (rechterlijk informatiesysteem), de applicatie waarop de hoven zullen gaan draaien. Wel is het roljournaal voor de hoven sinds half juli 2008 in een soort testfase beschikbaar voor een beperkt aantal kantoren.

In een op 22 juli 2008 op <http://www.rechtspraak.nl> gelanceerde actualiteit ‘Gerechtshoven informeren de advocatuur over de afschaffing procuraat’, waaraan een uitvoerige mailing aan de advocatuur is gekoppeld, wordt overigens (nog) vol zelfvertrouwen meegedeeld dat per 1 september 2008 de schriftelijke rolzitting, het hofroljournaal en digitaal berichtenverkeer door middel van H-formulieren worden ingevoerd. Maar zelfs als dat allemaal op tijd zou lukken, dan valt te vrezen dat deze *cold turkey* – niet in de laatste plaats bij de griffies van de hoven – zeker in de beginfase veel pijn zal doen.

Onzekerheid bij indiening van stukken

Het grootste probleem dat wij voorzien ná 1 september 2008, zowel bij rechtbanken als hoven, betreft de indiening van stukken. Het klinkt aardig dat de Amsterdamse advocaat voortaan zonder tussenkomst van een procureur bij de Rechtbank Groningen mag procederen, daarmee is echter wel een waarborg wat betreft de zekerheid dat de stukken tijdig zijn ingediend weggefallen.

In de huidige situatie gaat het (bijvoorbeeld) als volgt: de Amsterdamse advocaat rondt maandagmiddag, na het commentaar van cliënt dat het afgelopen weekeinde binnenkwam te hebben verwerkt, zijn conclusie van antwoord af en zendt deze in viervoud naar zijn procureur te Groningen (één exemplaar voor het eigen dossier en twee exemplaren voor de wederpartij). Dinsdag belt zijn secretaresse de afdeling procuraten aldaar met de vraag of een en ander goed is aangekomen. Blijkt dat niet het geval te zijn, dan kan de conclusie nog gefaxt en/of gemaïld worden, zodat er in elk geval dinsdag een exemplaar bij de procureur ligt, die verantwoordelijk is voor tijdige indiening vóór de rolzitting van woensdag. Dat is ook geen probleem: de

.....
Griffiemedewer-
kers zullen niet
tussen de duizen-
den binnengekom-
men poststukken
naar de conclusie
van antwoord
zoeken
.....

procureur stuurt dinsdagmiddag een bode naar de rechtbank met alle stukken voor de woensdag en laat een kopie van het voorblad van elk processtuk voor ontvangst afstempelen, zodat nooit discussie over het tijdstip van binnenkomst zal kunnen ontstaan.

Na 1 september 2008 ligt dit anders. De Amsterdamse advocaat uit het voorbeeld verzendt nog steeds op maandagmiddag – dus tijdig – de conclusie van antwoord, maar dan rechtstreeks naar de Rechtbank Groningen. Als zijn secretaresse dinsdag de griffie belt met de vraag of een en ander goed is aangekomen, zal zij de vraag krijgen of zij nu werkelijk verwacht dat de betrokken griffiemedewerkers tussen de duizenden poststukken die die dag zijn binnengekomen naar de desbetreffende conclusie van antwoord gaat zoeken. Zekerheid of het stuk tijdig is binnengekomen, met een ‘akte non-conclusie’ tot gevolg als dat niet het geval mocht blijken te zijn, is er niet meer. Alternatieven zijn er ook niet echt, want bij aangetekende verzending rust de bewijslast ter zake van de (tijdige) ontvangst van het stuk nog steeds op de verzender,⁶ aangetekend met bericht van ontvangst is geen optie zolang het ontvangstbericht niet al tijdig vóór de zitting retour is ontvangen, e-mailen mag alleen met B- of H-formulieren zonder processtukken, en omvangrijke faxberichten plegen te worden geweigerd.⁷

Daarmee is er maar één kostbare oplossing die wel zekerheid biedt en die is dat de Amsterdamse advocaat op maandag of dinsdag een koerier met de conclusie van antwoord naar Groningen stuurt, met de opdracht bij de centrale balie van de rechtbank een kopie van het voorblad voor ontvangst te laten afstempelen. Wordt datzelfde kunstje ook bij de conclusie van dupliek uitgehaald, dan is het prijsvoordeel als gevolg van het wegvallen van de verplichte procureur waarschijnlijk als sneeuw voor de zon verdwenen.

⁶ Zie HR 8 september 1995, NJ 1996, 567 m.nt. HJS, rov. 3.3.2; HR 16 oktober 1998, NJ 1998, 897, rov. 3.4; HR 4 juni 2004, NJ 2004, 411, rov. 3.5.

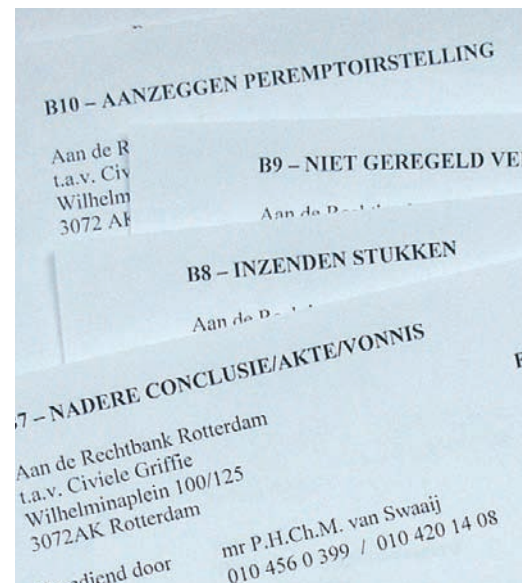
⁷ De hoven hebben in eerdergenoemde mailing aan de advocatuur al aangegeven dat faxverkeer niet is toegestaan, behoudens in geval van art. 1.8 en 2.18 van het nieuwe procesreglement.

Als de stukken per koerier van Amsterdam naar Groningen worden verstuurd, is het prijsvoordeel van de afschaffing verdwenen

Ongelijke beschikbaarheid vonnissen/beschikkingen

Voor een efficiënte rechtspleging is het van groot belang dat partijen snel en liefst gelijktijdig over een uitspraak kunnen beschikken. Nu kan dat effect worden bewerkstelligd doordat de uitspraak gelijktijdig in de postbus/het griffievak/de paleisbox/de togadoos van beide procureurs wordt gelegd. Heeft één van deze procureurs een correspondent buiten het arrondissement, dan is de inhoud van de uitspraak voor deze correspondent via fax of e-mail (te verzenden door de procureur) aanstonds beschikbaar. Valt de procureur als tussenschakel weg en is sprake van een advocaat buiten het arrondissement, dan zullen de gerechten de uitspraak per post aan deze advocaat toezenden, met – zo leert de eigen ervaring met procederen zonder procureur in andere arrondissementen in kort geding – vaak vele dagen vertraging. De advocaat binnen het arrondissement, die de uitspraak nog steeds in postbus/griffievak/paleisbox/togadoos terugvindt, is dan in het voordeel.

Aan deze ongelijkheid wat betreft kennisgeving van de uitspraak zou tegemoet kunnen worden gekomen als griffies bereid zijn de uitspraken te faxen. Of die bereidheid na 1 september 2008 zal bestaan, is – nu – nog onbekend. De ervaringen in kort geding geven wat dat betreft weinig reden voor optimisme: volgens Bijlage IX bij het Procesreglement kort gedingen rechtbanken sector civiel/familie kan bij drie rechtbanken (Amsterdam, Groningen

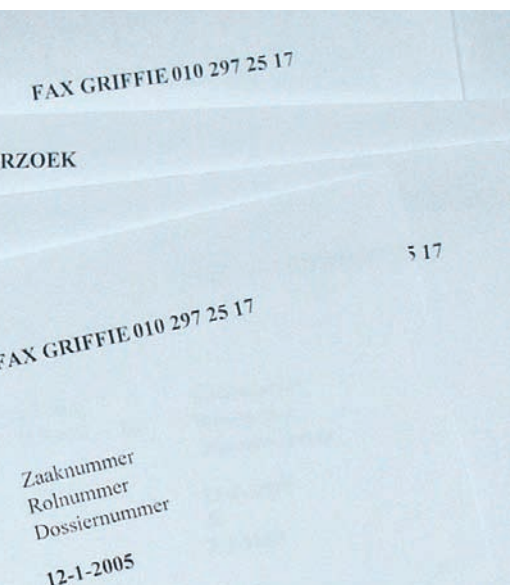

en Maastricht) zelfs niet eens telefonisch naar de beslissing worden geïnformeerd, een veelvoud daarvan is wel bereid telefonisch het dictum mee te delen maar weigert de uitspraak te faxen. En in dit Procesreglement zijn per 1 september 2008 geen wijzigingen voorzien.

Nog prangender wordt het probleem van de niet-onmiddellijke beschikbaarheid van de uitspraak als de advocaat buiten het arrondissement (c.q. zijn cliënt) niet alleen snel op de hoogte wil zijn van de inhoud van de uitspraak, maar als hij deze uitspraak – bijvoorbeeld om een gebod of verbod te laten ingaan of ter inleiding van executie – met spoed door de deurwaarder wil laten betekenen. En dat probleem wordt nog weer klemmender als naast c.q. kort na betekening ook executiemaatregelen moeten worden getroffen, want daarvoor dient de deurwaarder de beschikking te hebben over de grosse van de uitspraak.⁸

Vergelijkbare problemen spelen als conservatoir beslag dient te worden gelegd. Gelukkig kan op grond van art. 1.1.3 van het Procesreglement verzoekschriftprocedures rechtbank sector civiel handel/voorzieningenrechter een verzoekschrift per fax worden ingediend, mits het faxbericht niet méér dan in totaal twintig pagina's bevat. Afgifte van het verlot per fax is echter volgens de *Beslagsyllabus* 2008 (p. 5, onder 19) 'bij de meeste rechtbanken niet mogelijk'.

⁸ Zie uitvoerig H.J.M. Boukema, 'Electronisch executeren', *Executief* 2006-10, p. 166-168.

.....

Een 'semi-procureur' die door de afschaffing tot advocaat wordt gepromoveerd, kan worden geconfronteerd met civielrechtelijke en tuchtrechtelijke verantwoordelijkheden

.....

Dat wordt lastig voor de Maastrichtse advocaat die op een schip in Rotterdam beslag wil leggen en per fax de voorzieningenrechter te Rotterdam om verlof vraagt, dat verlof enkele dagen later per post ontvangt en die zending aanstonds weer kan retourneren aan de deurwaarder te Rotterdam die met het verkregen verlof beslag moet leggen. Niet kan worden uitgesloten dat het betreffende schip dan al lang en breed weer buitengaats is.

'Vrijwillig procuraat'

Gegeven vorenstaande problemen lijkt het aantrekkelijk om na 1 september 2008 – althans totdat de storm is geluwd – met een 'semi-procureur' te blijven werken, dat wil zeggen een kantoor in het desbetreffende arrondissement/resort dat heeft laten weten het procuraat als 'vrijwillig procuraat' te willen voortzetten. Mocht dat vrijwillige procuraat de komende jaren een grote vlucht nemen, dan rijst vanzelfsprekend de vraag of de afschaffing van het verplichte procuraat – juist bedoeld om de intermediair, mede uit kostenoverwegingen, uit te schakelen – wel zo'n succes is geweest.

Inmiddels wordt echter ook steeds meer gerealiseerd dat met het vrijwillig procuraat problemen van geheel andere orde worden binnengehaald.⁹ Op grond van art. LVIII van de Wet afschaffing procuraat zal de ten tijde van de inwer-

kingtreding van de wet in een zaak voor een partij gestelde procureur worden beschouwd als de in die zaak voor die partij gestelde advocaat. Dat kan uiteraard met een enkele brief worden aangepast, maar die aanpassing zal niet (kunnen) plaatsvinden als er behoefte bestaat om het verplichte procuraat als vrijwillig procuraat voort te zetten, omdat in dat geval door de rechtbank met de semi-procureur als 'advocaat' zal (moeten) worden gecommuniceerd.

De rechtbanken hebben in een op 24 juli 2008 op <http://www.rechtspraak.nl> gepubliceerde actualiteit 'Rechtspraak informeert advocatuur over afschaffing procuraat' en een daaraan gekoppelde informatiepagina met 'Veelgestelde vragen afschaffing procuraat voor advocaat' duidelijk gemaakt dat er door hen geen onderscheid tussen semi-procureur en zaaksinhoudelijke advocaat zal worden gemaakt en dat er maar één advocaat is, te weten degene die zich heeft gesteld. Als dat echter een semi-procureur is, dan rijst de vraag of deze niet civielrechtelijke en tuchtrechtelijke verantwoordelijkheden op zich laadt die vóór 1 september 2008 slechts bij de zaaksinhoudelijke advocaat lagen. Veel kantoren die zich deze risico's realiseren, hanteren – ongetwijfeld na overleg met assuradeuren – aangepaste algemene voorwaarden voor het vrijwillig procuraat, of vragen om stevige vrijwaringen, bij gebreke van acceptatie waarvan de opdracht wordt teruggegeven.

Communicatiemogelijkheden gebruiken

De meeste problemen laten zich oplossen door beter te communiceren, zo ook hier. Het verplichte (of vrijwillige) procuraat zou pas werkelijk overbodig kunnen worden als van de moderne communicatiemiddelen, zoals fax en e-mail, tussen advocatuur en griffies – in beide richtingen – volop gebruik zou (mogen) worden gemaakt. Dat is echter nu nog niet het geval: de advocatuur mag slechts B- en H-formulieren (zonder bijlagen) mailen en in zeer beperkte gevallen faxberichten versturen, terwijl de griffies – afgezien van de automatisch gegenereerde ontvangstbevestiging van een B- of H-formulier – voorsnog niets terugmailen en bij hoge uitzondering een fax verzenden. Voor het overige zal de communicatie (afgezien van de mutaties op het roljournaal) voorsnog per post plaatsvinden, een medium dat niet voor niets ongeveer zo oud is als de procureur.

Het tweede deel van de per 1 september 2008 in werking te treden wet, te weten de 'invoering elektronisch berichtenverkeer', klinkt in dit verband veelbelovend, maar is het nog niet. De wet voorziet in een aanpassing van art. 33 Rv, op basis waarvan elektronisch van en met gerechten kan worden gecommuniceerd en zelfs via de elektronische weg processtukken kunnen worden ingediend. Met dat laatste zou meteen de onzekerheid over de (tijdige) indiening van processtukken zijn weggenomen, ware het niet dat de wet pas werkelijkheid wordt als in een procesreglement in de mogelijkheid van indiening langs elektronische weg van verzoeken/mededelingen/processtukken wordt voorzien. En dat is, ook met de per 1 september 2008 in werking te treden procesreglementen, nog niet het geval.

Aan de te voorziene communicatieproblemen zou voorsnog tegemoet kunnen worden gekomen als de gerechten bereid zijn de ontvangst van ingediende stukken desgewenst per e-mail of fax aan de advocaat te bevestigen en als zij evenzeer bereid zouden zijn om uitspraken (vonnissen/arresten/beschikkingen) aan advocaten te faxen, voorafgaand aan een verzending per post. Dat zou in elk geval leiden tot minder zorgen voor morgen.

9 Zie uitvoerig E.M. Richel, 'Een onvermoed gevolg van het verdwijnen van het beroep procureur', *WPNR* 14 juni 2008/6759, p. 475-480.

Het bureau van de orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
Algemene informatie	070-335 35 35	info@advocatenorde.nl
N.a.w.-gegevens advocatuur	070-335 35 29	info@barbeheer.nl
Auditbureau (kwaliteitszorg)	070-335 35 71	audit@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070-335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070-335 35 23/21	finorg@advocatenorde.nl
Communicatie (o.a. brochures)	070-335 35 52	pr@advocatenorde.nl
BalieNetcertificaten	070-335 35 86	certificaat@advocatenorde.nl
Overige vragen van advocaten	070-335 35 86	helpdesk@advocatenorde.nl

Opleiding

Beroepsopleiding (09.00-12.00 u)	070-335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO)	070-335 35 58/78	vso-po@advocatenorde.nl
Permanente Opleiding (PO)	070-335 35 58/78	vso-po@advocatenorde.nl
Permanente Opleiding (ontheffingen)	070-335 35 41	pb@advocatenorde.nl
Vrijstellingen BO en VSO	070-335 35 41	pb@advocatenorde.nl
Besluit Aanmerken Als Opleiding (BAAO)	070-335 35 43	pb@advocatenorde.nl

Neuhuyskade 94, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag
Telefoonnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 35
Faxnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 31

Opleidingen

VSO

Ondernemingsrecht

Financiering & Zekerheden in het MKB

10-11-2008	15:00 - 21:15
17-11-2008	15:00 - 21:15
24-11-2008	15:00 - 21:15
04-12-2008	15:00 - 21:15

Plaats Leusden
Doelgroep VSO/PO
Niveau **
Instelling Permeduc, tel. 055-5346312
Docent(en) mr. drs. J.W.A. Biemans, prof. mr. N.E.D. Faber, mr. A. van Hees, mr. I. Spinath, mr. T. Tekstra, mr. ing. A.J. Verdaas, mr. N.S.G.J. Vermunt
Cursusprijs € 1.995 exclusief btw
Opleidingspunten 20
Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
20 Totaal

Personen- en familierecht

Echtscheidingsrecht - Module 2 - Alimentatiererkenen: hoeveel verdienen - hoeveel krijgen?
10-11-2008 09:45 - 16:30
17-11-2008 09:45 - 16:30
Plaats Utrecht
Doelgroep VSO/PO
Niveau *
Instelling OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314

Docent(en) drs. T.C.E. Boringa RA, E.R. Lankester RA, mr. A.R. van Wieren
Cursusprijs VSO € 765 geen btw
PO € 815 geen btw
Opleidingspunten 10
Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
10 Totaal

VSO-cursus Personen- en familierecht

10-11-2008 10:00 - 19:30
11-11-2008 09:30 - 17:00
Plaats Ellecom
Doelgroep VSO/PO
Niveau *
Instelling CPO Radboud Universiteit Nijmegen, tel. 024-3612022
Docent(en) Deskundige docenten
Cursusprijs € 695 geen btw
Opleidingspunten 11
Juridisch
02 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
13 Totaal

Ruimtelijke-ordeningsrecht en milieurecht

Bestemmingsplannen in de nieuwe Wro
02-10-2008 09:30 - 17:00
10-10-2008 09:00 - 17:00
Plaats Utrecht
Doelgroep VSO
Niveau * Actualiteiten
Instelling Sdu Juridische Opleidingen, tel. 070-3789896
Docent(en) mr. F. Arents, mr. J. van der Velden, mr. S.M. van Velsen, mr. dr. H.H. de Vries

Cursusprijs € 1.395 exclusief btw
Opleidingspunten 11
Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
11 Totaal

ADR/Mediation

Opleiding tot Mediator

19-09-2008 10:00 - 17:00
03-10-2008 10:00 - 17:00
17-10-2008 10:00 - 17:00
31-10-2008 10:00 - 17:00
14-11-2008 10:00 - 17:00
28-11-2008 10:00 - 17:00
12-12-2008 10:00 - 17:00
09-01-2009 10:00 - 17:00
23-01-2009 10:00 - 17:00
06-02-2009 10:00 - 17:00
20-02-2009 10:00 - 17:00
Plaats Driebergen
Doelgroep VSO/PO
Niveau *
Instelling BGL & Partners BV, tel. 023-5556755
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 4.100 geen btw
Opleidingspunten 60
Juridisch
60 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
60 Totaal

Opleiding tot Mediator

16-10-2008 10:00 - 17:00
30-10-2008 10:00 - 17:00
13-11-2008 10:00 - 17:00
27-11-2008 10:00 - 17:00
11-12-2008 10:00 - 17:00
08-01-2009 10:00 - 17:00
22-01-2009 10:00 - 17:00
05-02-2009 10:00 - 17:00
12-02-2009 10:00 - 17:00
26-02-2009 10:00 - 17:00
12-03-2009 10:00 - 17:00
Plaats Hoofddorp
Doelgroep VSO/PO
Niveau *
Instelling BGL & Partners BV, tel. 023-5556755
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 4.100 geen btw
Opleidingspunten 60
Juridisch
60 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
60 Totaal

Schrijfaardigheid

Helder schrijven voor juristen
10-11-2008 09:45 - 17:15
15-12-2008 09:45 - 17:15
Plaats Utrecht
Doelgroep VSO/PO
Niveau **
Instelling OSR Juridische Oplei-

dingen, tel. 030-2315314
Docent(en) drs. J. Wiering
Cursusprijs € 1.120 geen btw
Opleidingspunten 11
Juridisch
12 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
12 Totaal

Algemeen management

Onderhandelen

In overleg 08:30 - 17:30
In overleg 08:30 - 17:30
Plaats Hilversum
Doelgroep VSO/PO
Niveau *
Instelling Stichting Media Academie, tel. 035-6466262
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 1.150 geen btw
Opleidingspunten 14
Juridisch
- Beroepsvaardigheden
14 Management/Organisatie
14 Totaal

Overige management/organisatie

Timemanagement

In overleg 08:30 - 15:15
In overleg 08:30 - 15:15
In overleg 08:30 - 15:15
Plaats Hilversum
Doelgroep VSO/PO
Niveau *
Instelling Stichting Media Academie, tel. 035-6466262
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 1.450 geen btw
Opleidingspunten 12
Juridisch
- Beroepsvaardigheden
12 Management/Organisatie
12 Totaal

PO

Aansprakelijkheidsrecht

De Doelderdag

02-10-2008 13:30 - 17:30
Plaats Rotterdam
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling ORP Erasmus Universiteit Rotterdam, tel. 010-4081597
Docent(en) mr. A.R. Houweling,

prof. mr. S.D. Lindenbergh
Cursusprijs n.n.b.
Opleidingspunten 02
Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
02 Totaal

Agrarisch recht

Landbouw en ruimtelijke ordening
12-09-2008 12:00 - 16:30
Plaats Zwolle
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Instituut voor Agrarisch Recht, tel. 0317-424181
Docent(en) prof. mr. D.W. Bruil, mr. A.A.J. de Gier
Cursusprijs € 360 exclusief btw
Opleidingspunten 04
Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
04 Totaal

Landbouw en ruimtelijke ordening

30-09-2008 12:00 - 16:30
Plaats Waalwijk
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Instituut voor Agrarisch Recht, tel. 0317-424181
Docent(en) prof. mr. D.W. Bruil, mr. A.A.J. de Gier
Cursusprijs € 360 exclusief btw
Opleidingspunten 04
Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
04 Totaal

Ambtenarenrecht

Leergang Ambtenarenrecht
07-10-2008 09:00 - 16:45
26-11-2008 09:00 - 16:30
12-12-2008 09:00 - 16:45
Plaats 's-Hertogenbosch
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Instituut voor Arbeidsrecht, tel. 0182-358252
Docent(en) mr. I. van Gent, mr. P.J.J.M. van der Heijden, mr. dr. S.F.H. Jellinghaus, mr. H. Reit, mr. K. Vermeulen
Cursusprijs € 1.195 exclusief btw
Opleidingspunten 15
Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
15 Totaal

In deze rubriek het cursusaanbod in het kader van de Permanente Opleiding (PO) en het cursusaanbod voor de Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO). De door de Orde erkende opleidingsinstellingen naast PO-cursussen kunnen tevens VSO-cursussen voor advocaat-stagiaires organiseren.

Arbeidsrecht

Spitsuurtoetsing voor arbeidsprofessionals
10-09-2008 15:00 - 20:00
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Studiecentrum Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en) mr. D. Buijs, mr. M.C.P. Houben, mr. F.B.A.M. van Oss
Cursusprijs € 705 inclusief btw
Opleidingspunten
03 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
03 Totaal

Arbeidsrecht - basis
26-09-2008 09:00 - 17:00
02-10-2008 09:00 - 17:00
09-10-2008 09:00 - 19:00
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Studiecentrum Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en) mr. E.W. de Groot, mr. H.T. van der Meer, mr. M.V. Ulrici
Cursusprijs € 1020 inclusief btw
Opleidingspunten
12 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
12 Totaal

De Zieke Werknemer in 2008
08-10-2008 09:00 - 17:00
23-10-2008 09:15 - 16:30
Plaats Eindhoven
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Instituut voor Arbeidsrecht,
tel. 0182-358252
Docent(en) drs. W.J. Achterveld, mr. D.J. Buijs, mr. C.J. Frikkee, drs. R.A. Heida, mr. M.C.P.H. Houben, mr. dr. S.F.H. Jellinghaus, mr. C. Kehrer Bot, mr. J. Meijer, mr. J. Pel, mr. drs. D.W.M. Weesie, prof. mr. W.A. Zondag
Cursusprijs € 850 exclusief btw
Opleidingspunten
11 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
11 Totaal

Masterclass concurrentiebeding
27-10-2008 15:00 - 21:00
Plaats Den Bosch
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Instituut voor Arbeidsrecht,

tel. 0182-358252
Docent(en) mr. D.J. Buijs, mr. P.C. Vas Nunes
Cursusprijs € 495 exclusief btw
Opleidingspunten
04 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
04 Totaal

De Zieke Werknemer in 2008
28-10-2008 09:00 - 17:00
14-11-2008 09:15 - 16:30
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Instituut voor Arbeidsrecht,
tel. 0182-358252
Docent(en) drs. W.J. Achterveld, mr. D.J. Buijs, mr. C.J. Frikkee, drs. R.A. Heida, mr. M.C.P.H. Houben, mr. dr. S.F.H. Jellinghaus, mr. C. Kehrer Bot, mr. J. Meijer, mr. J. Pel, mr. drs. D.W.M. Weesie, prof. mr. W.A. Zondag
Cursusprijs € 850 exclusief btw
Opleidingspunten
11 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
11 Totaal

Verdieping ontslag wegens disfunctioneren - wangedrag en arbeidsconflicten
29-10-2008 09:00 - 17:00
Plaats Rotterdam
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Instituut voor Arbeidsrecht,
tel. 0182-358252
Docent(en) mr. A. van Empel, drs. R.A. Heida, mr. C. Jakimowicz, mr. dr. M.M. Koevoets, prof. mr. W.A. Zondag
Cursusprijs € 495 geen btw
Opleidingspunten
06 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

Fiscale en civielrechtelijke aspecten van het aangaan en beëindigen van arbeidsovereenkomsten
30-10-2008 10:00 - 17:00
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling CPD Radboud Universiteit Nijmegen,
tel. 024-3612022
Docent(en) mr. J.J.J. Janse de Jonge, mr. G.W.B. van Westen
Cursusprijs € 575 geen btw
Opleidingspunten
06 Juridisch

- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

De Zieke Werknemer in 2008
04-11-2008 09:00 - 17:00
19-11-2008 09:15 - 16:30
Plaats Rotterdam
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Instituut voor Arbeidsrecht,
tel. 0182-358252
Docent(en) drs. W.J. Achterveld, mr. D.J. Buijs, mr. C.J. Frikkee, drs. R.A. Heida, mr. M.C.P.H. Houben, mr. dr. S.F.H. Jellinghaus, mr. C. Kehrer Bot, mr. J. Meijer, mr. J. Pel, mr. drs. D.W.M. Weesie, prof. mr. W.A. Zondag
Cursusprijs € 850 exclusief btw
Opleidingspunten
11 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
11 Totaal

Regionaal Congres Ontslagrecht 'Disfunctioneren - wangedrag en arbeidsconflicten'
05-11-2008 09:30 - 17:00
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Instituut voor Arbeidsrecht,
tel. 0182-358252
Docent(en) mr. D.J. Buijs, mr. R. Hansma, mr. M.J.M.T. Keulaerds, mr. J. Meijer, prof. mr. W.A. Zondag
Cursusprijs € 475 exclusief btw
Opleidingspunten
06 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

Faillissements- en insolventierecht
INSOLAD/EUR Specialisatie-opleiding Financiële economie voor curatoren
04-09-2008 09:30 - 16:45
05-09-2008 09:30 - 16:45
19-09-2008 09:30 - 16:45
03-10-2008 09:30 - 16:45
31-10-2008 09:30 - 16:45
14-11-2008 09:30 - 16:45
10-12-2008 09:30 - 16:45
Plaats Rotterdam
Doelgroep PO
Niveau *** Actualiteiten
Instelling ORP Erasmus Universiteit Rotterdam,
tel. 010-4081597
Docent(en) prof. dr. J.M.J. Blommaert, prof. dr. A. de Bos RA, dr. P.A.M. Diekman RA, prof. mr. dr. J.J.M. Jansen, drs. G.J.J. Jordaan

Het niveau van de opleidingen is als volgt weergegeven:

- * *Basisniveau* (doorgaans minder dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; weinig tot geen voorkennis aanwezig).
- ** *Verdiepingsniveau* (doorgaans meer dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; basiskennis aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).
- *** *Specialisatieniveau* (doorgaans meer dan 3 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; hoog kennisniveau aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

RA, drs. M. Luckerath-Rovers, W.J. Mekking RA, L. Paape RA RO
CIA RA, mr. drs. B.P.A. Santen, drs. A.B.M. Soppe
Cursusprijs € 3.000 geen btw
Opleidingspunten
36 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
36 Totaal

Fiscaal recht

Introductie cursus werken in de trustbranche
25-09-2008 10:00 - 17:00
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau * Actualiteiten
Instelling Academie voor Toegepaste Rechtswetenschappen,
tel. 0570-751230
Docent(en) Deskundige docenten, mr. C.-F. Greeven, mr. R.-J.P. Lugard, mr. E. Timmer
Cursusprijs € 715 exclusief btw
Opleidingspunten
06 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

Vastgoed Fiscaal
In overleg 09:30 - 12:45
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Euroforum Uitgeverij BV,
tel. 040-2925963
Docent(en) mr. J.G.E. Gieskes, mr. E. van Haarlem, mr. K. Kievit, drs. R.G.A. van Turnhout
Cursusprijs € 1.995 exclusief btw
Opleidingspunten
03 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
03 Totaal

Gezondheidsrecht

Wet BOPZ
02-10-2008 10:00 - 20:00
03-10-2008 09:00 - 16:30
Plaats Zutphen
Doelgroep PO
Niveau **

Instelling Studiecentrum Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en) mr. J.H.J. Evers, mr. R.B.M. Keurentjes, mr. drs. R.H. Zuidderhoudt
Cursusprijs € 1.321 inclusief btw
Opleidingspunten
12 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
12 Totaal

Actualiteiten Bopz-jurisprudentie en -regelgeving
05-11-2008 13:30 - 17:00
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) mr. W. Dijkers
Cursusprijs € 260 geen btw
Opleidingspunten
03 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
03 Totaal

ICT- en telecomrecht

Open Source Licenties: De GPL v.2 en GPL v.3 nader bekeken
08-10-2008 13:00 - 19:00
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Academie voor Toegepaste Rechtswetenschappen,
tel. 0570-751230
Docent(en) mr. B. Beuving, mr. M. Westerik, mr. G.-J. Zwenne
Cursusprijs € 715 exclusief btw
Opleidingspunten
05 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
05 Totaal

Intellectuele eigendom

10de Benelux Merkendag
07-11-2008 10:00 - 16:45
Plaats Hoofddorp
Doelgroep PO
Niveau *** Actualiteiten
Instelling Sdu Juridische Oplei-

dingen,
tel. 070-3789896
Docent(en) prof. mr. D. van Engelen, mr. J. Hofhuis, R. Kurz LLM, mr. K. Limperg, mr. P.L. Reeskamp
Cursusprijs € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
05 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
05 Totaal

Ondernemingsrecht

Financiering & Zekerheden in het MKB

10-11-2008 15:00 - 21:15
17-11-2008 15:00 - 21:15
24-11-2008 15:00 - 21:15
04-12-2008 15:00 - 21:15
Plaats Leusden
Doelgroep VSO/PO
Niveau **
Instelling Permeduc,
tel. 055-5346312
Docent(en) mr. drs. J.W.A. Bie-mans, prof. mr. N.E.D. Faber, mr. A. van Hees, mr. I. Spinath, mr. T. Tekstra, mr. ing. A.J. Verdaas, mr. N.S.G.J. Vermunt
Cursusprijs € 1.995 exclusief btw
Opleidingspunten
20 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
20 Totaal

Fusies - overnames & management buy-outs

In overleg 09:30 - 12:45
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Euroforum Uitgeverij BV,
tel. 040-2925963
Docent(en) mr. M.A. de Blecourt-Wouterse, mr. M.J. Jansen, mr. W. Jarigsmá, mr. P.R. Leguit, mr. H.P. Ruys, prof. mr. W.J. Slagter, mr. A.G.L. Van Beest-de Mul
Cursusprijs € 2.199 exclusief btw
Opleidingspunten
03 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
03 Totaal

Overige rechtsgebieden

Verkorte leergang

Aanbestedingsrecht

10-09-2008 10:00 - 17:00
24-09-2008 10:00 - 17:00
08-10-2008 10:00 - 17:00
29-10-2008 10:00 - 17:00
13-11-2008 10:00 - 17:00
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Studiecencentrum voor Bedrijf & Overheid,
tel. 040-2974980
Docent(en) mr. A. Boot, mr. S. Brackmann, mr. T. van Helmond, ing. H. Waling
Cursusprijs € 3.599 exclusief btw
Opleidingspunten

27 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
27 Totaal

Strafrechtelijk bewijs en bewijsrecht

28-10-2008 10:00 - 17:30
24-11-2008 09:00 - 17:00
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Euroforum,
tel. 040-2974977
Docent(en) prof. dr. A.P.A. Broeders, mr. dr. P.T.C. van Kampen, mr. A.M. de Koning, prof. mr. dr. J.F. Nijboer, mr. J.J.T.M. Pieters, prof. mr. dr. T.H.A. de Roos
Cursusprijs € 1.699 exclusief btw
Opleidingspunten
11 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
11 Totaal

Succesvol inschrijven op aanbestedingen

30-10-2008 09:00 - 16:30
31-10-2008 09:00 - 16:00
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Studiecencentrum voor Bedrijf & Overheid,
tel. 040-2974980
Docent(en) mr. A. Boot, mr. M.J.J.M. Essers, drs. R. van Oers, mr. R. Wuijster
Cursusprijs € 1.699 exclusief btw
Opleidingspunten
09 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
09 Totaal

Juridische kwaliteitszorg

30-10-2008 09:30 - 17:00
06-11-2008 09:30 - 17:00
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Euroforum,
tel. 040-2974977
Docent(en) mr. G. Fasten, mr. drs. A. Theunen, M. Visser, J. Vriens
Cursusprijs € 1.699 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
- Beroepsvaardigheden
10 Management/Organisatie
10 Totaal

Juridisch Duits

30-10-2008 09:45 - 17:15
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau * Actualiteiten
Instelling OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) mr. B. Gabriel
Cursusprijs € 660 geen btw
Opleidingspunten
03 Juridisch
03 Beroepsvaardigheden

- Management/Organisatie
06 Totaal

One size fits all - de artseneditie

04-11-2008 09:45 - 13:00
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Medilex,
tel. 030-6933887
Docent(en) drs. E. Flinterman, dr. J. de Jonge Ph.D., drs. M. Klun-der, mr. A. Kreule, mr. K. van der Tang - Piersma
Cursusprijs € 345 exclusief btw
Opleidingspunten
03 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
03 Totaal

Een PPS-contract maken bij gebiedsontwikkeling

06-11-2008 10:00 - 16:30
13-11-2008 10:00 - 16:30
Plaats Rotterdam
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Studiecencentrum voor Bedrijf & Overheid,
tel. 040-2974980
Docent(en) mr. A.J. Ashouwer, dr. ir. A. Bregman, mr. J.P. Coumou
Cursusprijs € 1.699 exclusief btw
Opleidingspunten
10 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
10 Totaal

Personen- en familierecht

Specialisatiecursus

huwelijksvermogensrecht

11-09-2008 08:30 - 16:00
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau ***
Instelling BANNING N.V.,
tel. 073-6927773
Docent(en) mr. B. Breederveld, mr. L.H.M. Zonnenberg
Cursusprijs € 730 exclusief btw
Opleidingspunten
06 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

Specialisatiecursus

alimentatierecht

12-09-2008 09:00 - 16:45
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau ***
Instelling BANNING N.V.,
tel. 073-6927773
Docent(en) mr. A.R. van Wieren, mr. L.H.M. Zonnenberg
Cursusprijs € 730 exclusief btw
Opleidingspunten
06 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

Marokkaans Familierecht

10-10-2008 10:00 - 17:00
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Studiecencentrum Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en) prof. dr. L.P.H.M. Buskens, dr. S.W.E. Rutten
Cursusprijs € 374 inclusief btw
Opleidingspunten
05 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
05 Totaal

Echtscheidingsrecht - Module 2 - Alimentatierekenen: hoeveel verdienen - hoeveel krijgen?

10-11-2008 09:45 - 16:30
17-11-2008 09:45 - 16:30
Plaats Utrecht
Doelgroep VSO/PO
Niveau *
Instelling OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) drs. T.C.E. Boringa RA, E.R. Lankester RA, mr. A.R. van Wieren
Cursusprijs
VSO € 765 geen btw
PO € 815 geen btw
Opleidingspunten
10 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
10 Totaal

VSO-cursus Personen- en familierecht

10-11-2008 10:00 - 19:30
11-11-2008 09:30 - 17:00
Plaats Ellecom
Doelgroep VSO/PO
Niveau *
Instelling CPO Radboud Universiteit Nijmegen,
tel. 024-3612022
Docent(en) Deskundige docenten
Cursusprijs € 695 geen btw
Opleidingspunten
11 Juridisch
02 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
13 Totaal

Straf(proces)recht

Jeugdstrafrecht en

Jeugdstrafprocesrecht Gent

16-09-2008 13:00 - 17:30
Plaats Gent
Doelgroep PO
Niveau * Actualiteiten
Instelling Anker en Anker Opleidingen,
tel. 0575-595300
Docent(en) mr. H.A.G. Fikkers, mr. G.C. Makkink, mr. E.D.C. Neppelenbroek, mr. L. Reurich
Cursusprijs € 794 inclusief btw
Opleidingspunten
12 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
12 Totaal

Nieuwe V.I. wetgeving

30-09-2008 16:30 - 20:15
Plaats Den Haag
Doelgroep PO
Niveau ***
Instelling De Brink Opleidingen,
tel. 06-23116254
Docent(en) prof. mr. T.M. Schalken, mr. J.M. Verheul
Cursusprijs € 395 exclusief btw
Opleidingspunten
03 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
03 Totaal

Up-to-Date Cursus Jeugdstrafrecht

17-10-2008 12:45 - 17:00
Plaats Den Haag
Doelgroep PO
Niveau ***
Instelling De Brink Opleidingen,
tel. 06-23116254
Docent(en) mr. dr. M.C.C. de Bruijn-Luckers, Deskundige docenten
Cursusprijs € 445 exclusief btw
Opleidingspunten
04 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
04 Totaal

Actualiteiten rondom de voorlopige hechtenis

28-10-2008 09:30 - 16:30
Plaats Bussum
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Sdu Juridische Opleidingen,
tel. 070-3789896
Docent(en) mr. P. Frielink, P. van der Kruijs, mr. H.E.G. Peters, mr. dr. L. Stevens
Cursusprijs € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
05 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
05 Totaal

Verbintenissen- en contractenrecht

Rechtshandeling en overeenkomst

09-10-2008 10:00 - 20:00
10-10-2008 09:00 - 16:45
Plaats Zutphen
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Studiecencentrum Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en) mr. H.A.G. Fikkers, mr. G.C. Makkink, mr. E.D.C. Neppelenbroek, mr. L. Reurich
Cursusprijs € 794 inclusief btw
Opleidingspunten
12 Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
12 Totaal

ADR/Mediation

Opleiding tot Mediator

19-09-2008 10:00 - 17:00
03-10-2008 10:00 - 17:00
17-10-2008 10:00 - 17:00
31-10-2008 10:00 - 17:00
14-11-2008 10:00 - 17:00
28-11-2008 10:00 - 17:00
12-12-2008 10:00 - 17:00
09-01-2009 10:00 - 17:00
23-01-2009 10:00 - 17:00
06-02-2009 10:00 - 17:00
20-02-2009 10:00 - 17:00
Plaats Driebergen
Doelgroep VS/O/PO
Niveau *
Instelling BGL & Partners BV,
tel. 023-5556755
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 4.100 geen btw
Opleidingspunten
- Juridisch
60 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
60 Totaal

*Mediation- en bemiddelings-
vaardigheden voor juristen*
06-10-2008 09:00 - 17:00
Plaats Bussum
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Dialogue Coaching &
Consultancy,
tel. 035-5425583
Docent(en) mr. H.F.M. van de
Griendt, mr. E. Schutte
Cursusprijs € 625 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
06 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

Opleiding tot Mediator
16-10-2008 10:00 - 17:00
30-10-2008 10:00 - 17:00
13-11-2008 10:00 - 17:00
27-11-2008 10:00 - 17:00
11-12-2008 10:00 - 17:00
08-01-2009 10:00 - 17:00
22-01-2009 10:00 - 17:00
05-02-2009 10:00 - 17:00
12-02-2009 10:00 - 17:00
26-02-2009 10:00 - 17:00
12-03-2009 10:00 - 17:00
Plaats Hoofddorp
Doelgroep VS/O/PO
Niveau *
Instelling BGL & Partners BV,
tel. 023-5556755
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 4100 geen btw
Opleidingspunten
- Juridisch
60 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
60 Totaal

*Leergang Oplossingsgericht
Coachen*
30-10-2008 09:30 - 17:00
31-10-2008 09:30 - 17:00
20-11-2008 09:30 - 17:00
21-11-2008 09:30 - 17:00
17-12-2008 09:30 - 17:00
18-12-2008 09:30 - 17:00
27-01-2009 09:30 - 17:00

28-01-2009 09:30 - 17:00
02-03-2009 09:30 - 17:00
03-03-2009 09:30 - 17:00
Plaats Haarlem
Doelgroep PO
Niveau ***
Instelling Centrum voor Conflict-
hantering,
tel. 023-5323196
Docent(en) drs. N. Bremerkamp,
drs. M. van Os, drs. L. van Schie
Cursusprijs € 4.620 geen btw
Opleidingspunten
- Juridisch
51 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
51 Totaal

Intervisie
Kennismaking met intervisie
11-09-2008 09:00 - 12:30
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Centrum Kwaliteit
Advocatuur (v/h SKiR),
tel. 06-13839549
Docent(en) mr. H.C.A. de Groot,
mr. W. de Smit
Cursusprijs € 250 geen btw
Opleidingspunten
- Juridisch
03 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
03 Totaal

Kennismaking met intervisie
11-09-2008 13:30 - 17:00
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Centrum Kwaliteit
Advocatuur (v/h SKiR),
tel. 06-13839549
Docent(en) mr. H.C.A. de Groot,
mr. W. de Smit
Cursusprijs € 250 geen btw
Opleidingspunten
- Juridisch
03 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
03 Totaal

Training Intervisie
29-09-2008 09:15 - 16:30
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling OSR Juridische Oplei-
dingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) mr. R. Boesjes, mr. L.
Kerklaan, C. van der Zwan
Cursusprijs € 660 geen btw
Opleidingspunten
- Juridisch
05 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
05 Totaal

Onderhandelen
*Masterclass onderhandelen voor
advocaten*
29-08-2008 09:00 - 17:00
Plaats Westerbork
Doelgroep PO

Niveau **
Instelling Dialogue Coaching &
Consultancy,
tel. 035-5425583
Docent(en) mr. C. Schippers
Cursusprijs € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
06 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

*Masterclass onderhandelen voor
advocaten*
05-09-2008 09:00 - 17:00
Plaats Venlo
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Dialogue Coaching &
Consultancy,
tel. 035-5425583
Docent(en) mr. C. Schippers
Cursusprijs € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
06 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

*Masterclass onderhandelen voor
advocaten*
09-09-2008 09:00 - 17:00
Plaats Bergen op Zoom
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Dialogue Coaching &
Consultancy,
tel. 035-5425583
Docent(en) mr. C. Schippers
Cursusprijs € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
06 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

Overige vaardigheden
*Training Persoonlijke effectiviteit
voor juristen*
17-09-2008 09:00 - 17:00
Plaats Bussum
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Dialogue Coaching &
Consultancy,
tel. 035-5425583
Docent(en) mr. C. Schippers
Cursusprijs € 675 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
06 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

*Combineren van werk en
ouderschap voor juristen*
22-09-2008 09:00 - 17:00
Plaats Bussum
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Dialogue Coaching &
Consultancy,
tel. 035-5425583
Docent(en) mr. A. Geertsema
Cursusprijs € 625 exclusief btw
Opleidingspunten

- Juridisch
06 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

*Praktijkdag Arbeidsconflicten en
vaardigheden*
25-09-2008 09:30 - 17:00
Plaats Zwolle
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Instituut voor Arbeids-
recht,
tel. 0182-358252
Docent(en) mr. M.C.P.H. Houben
Cursusprijs € 595 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
06 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

*Training Timemanagement voor
juristen*
29-09-2008 09:00 - 17:00
Plaats Bussum
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Dialogue Coaching &
Consultancy,
tel. 035-5425583
Docent(en) mr. A. Geertsema
Cursusprijs € 625 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
06 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

Effectief coachen
08-10-2008 09:30 - 17:00
22-10-2008 09:30 - 17:30
Plaats 's-Hertogenbosch
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Instituut voor
Arbeidsrecht,
tel. 0182-358252
Docent(en) dr. S.D. Post
Cursusprijs € 945 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
11 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
11 Totaal

*Masterclass management en
leiderschap voor patroons*
09-10-2008 09:00 - 17:00
Plaats Bussum
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Dialogue Coaching &
Consultancy,
tel. 035-5425583
Docent(en) mr. H.F.M. van de
Griendt
Cursusprijs € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
- Beroepsvaardigheden
06 Management/Organisatie
06 Totaal

*Timemanagement voor juristen:
bereik meer in minder tijd*

05-11-2008 09:00 - 17:00
Plaats Hoofddorp
Doelgroep PO
Niveau ***
Instelling Sdu Juridische Oplei-
dingen,
tel. 070-3789896
Docent(en) J. van Mil
Cursusprijs € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
06 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06 Totaal

Schrijfvaardigheid
Helder schrijven voor juristen
10-11-2008 09:45 - 17:15
15-12-2008 09:45 - 17:15
Plaats Utrecht
Doelgroep VS/O/PO
Niveau **
Instelling OSR Juridische Oplei-
dingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) drs. J. Wiering
Cursusprijs € 1.120 geen btw
Opleidingspunten
- Juridisch
12 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
12 Totaal

Talen
Italiaans
18-08-2008 19:30 - 21:30
25-08-2008 19:30 - 21:30
01-09-2008 19:30 - 21:30
08-09-2008 19:30 - 21:30
06-10-2008 19:30 - 21:30
13-10-2008 19:30 - 21:30
20-10-2008 19:30 - 21:30
27-10-2008 19:30 - 21:30
Plaats Waalwijk
Doelgroep PO
Niveau ***
Instelling ILC International Langu-
age Centre,
tel. 0416-563000
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 1.375 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
16 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
16 Totaal

Duits
In overleg
Plaats Waalwijk en Capelle aan
den IJssel
Doelgroep PO
Niveau ***
Instelling ILC International
Language Centre,
tel. 0416-563000
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 1.375 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
16 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
16 Totaal

Opleidingen

Engels

In overleg
Plaats Waalwijk en Capelle aan den IJssel
Doelgroep PO
Niveau ***
Instelling ILC International Language Centre,
tel. 0416-563000
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 1.375 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
16 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
16 Totaal

Frans

In overleg
Plaats Waalwijk en Capelle aan den IJssel
Doelgroep PO
Niveau ***
Instelling ILC International Language Centre,
tel. 0416-563000
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 1.375 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
16 Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
16 Totaal

Algemeen management

Masterclass management en leiderschap voor patroons
28-08-2008 09:00 - 17:00

Plaats Westerbork
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Dialogue Coaching & Consultancy,
tel. 035-5425583
Docent(en) mr. H.F.M. van de Griendt
Cursusprijs € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
- Beroepsvaardigheden
06 Management/Organisatie
06 Totaal

Masterclass management en leiderschap voor patroons

04-09-2008 09:00 - 17:00
Plaats Venlo
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Dialogue Coaching & Consultancy,
tel. 035-5425583
Docent(en) mr. H.F.M. van de Griendt
Cursusprijs € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
- Beroepsvaardigheden
06 Management/Organisatie
06 Totaal

Masterclass management en leiderschap voor patroons

08-09-2008 09:00 - 17:00
Plaats Bergen op Zoom
Doelgroep PO

Niveau *
Instelling Dialogue Coaching & Consultancy,
tel. 035-5425583
Docent(en) mr. H.F.M. van de Griendt
Cursusprijs € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
- Beroepsvaardigheden
06 Management/Organisatie
06 Totaal

Functionerings- en beoordelingsgesprekken

In overleg 08:30 - 17:00
Plaats Hilversum
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Stichting Media Academie,
tel. 035-6466262
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 1.150 geen btw
Opleidingspunten
- Juridisch
- Beroepsvaardigheden
07 Management/Organisatie
07 Totaal

Onderhandelen

In overleg 08:30 - 17:30
Plaats Hilversum
Doelgroep VS/O/PO
Niveau *
Instelling Stichting Media Academie,
tel. 035-6466262

Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 1.150 geen btw
Opleidingspunten
- Juridisch
- Beroepsvaardigheden
14 Management/Organisatie
14 Totaal

Leidinggeven aan professionals

In overleg 09:00 - 17:00
Plaats Hilversum
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Stichting Media Academie,
tel. 035-6466262
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 2.950 geen btw
Opleidingspunten
- Juridisch
- Beroepsvaardigheden
36 Management/Organisatie
36 Totaal

Overige management/organisatie

De advocaat: een moderne professional - De vorming en ontwikkeling van de vakbekwame advocaat
18-09-2008 15:00 - 17:30
Plaats Den Bosch
Doelgroep PO
Niveau * Actualiteiten
Instelling Nederlandse Orde van Advocaten,
tel. 070-3353563
Docent(en) mr. A. Gerritsen-

Bosselaar, prof. mr. S.C.J.J. Kortmann, mr. G. Raap, prof. mr. S.R. Schuit, prof. mr. dr. M. Westerveld
Cursusprijs n.v.t.
Opleidingspunten
- Juridisch
- Beroepsvaardigheden
02 Management/Organisatie
02 Totaal

Timemanagement

In overleg 08:30 - 15:15
Plaats Hilversum
Doelgroep VS/O/PO
Niveau *
Instelling Stichting Media Academie,
tel. 035-6466262
Docent(en) Deskundige trainers
Cursusprijs € 1.450 geen btw
Opleidingspunten
- Juridisch
- Beroepsvaardigheden
12 Management/Organisatie
12 Totaal

Personalia

Beëdigd als advocaat en procureur

Ancker, mw. mr. A.M.,
Wildweg 3 (8171 PX) Vaassen, tel. 0578-575843, fax 0578-575839, e-mail info@anckerbrasser.nl

Annema, mw. mr. E.M.,
Reimersbeek 2 (1082 AG) postbus 87400 (1080 JK) Amsterdam, tel. 020-3015555, fax 020-3015678, e-mail eva.annema@russell.nl

Aykaz, mw. mr. M., Vlietweg 12 (1032 LG) Amsterdam, tel. 020-6304536, fax 020-6304537, e-mail m.aykaz@2blegal.nl

Baken, mr. G.J., Onder de Toren 18-20 (8302 BV) postbus 413 (8300 AK) Emmeloord, tel. 0527-618333, fax 0527-618647, e-mail gj.baken@scholtensadvocaten.nl

Baouch, mw. mr. S., Amstelplein 1 (1096 HA) postbus 94142 (1090 GC) Amsterdam, tel. 020-4629300, fax 020-4629330, e-mail selma.baouch@nortonrose.com

Barten, mr. E.B., Van Alkemadelaan 700 (2597 AW) postbus 30311 (2500 GH) Den Haag, tel. 070-3538800, fax 070-3538811, e-mail info@twobirds.com

Biesheuvel, mw. mr. H., Gustav Mahlerplein 2 (1082 MA) postbus 75510 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-7953162, fax 020-7942886, e-mail heleen.biesheuvel@bdn.nl

Blom, mw. mr. H.N., Stadionplein 47 (1076 CH) postbus 75143 (1070 AC) Amsterdam, tel. 020-6756664, fax 020-6756668, e-mail blom@aantheadvocaten.nl

Boer, mr. J.A. de, Koningslaan 60 (1075 AG) postbus 70091 (1007 KB) Amsterdam, tel. 020-6645111, fax 020-6620470, e-mail deboer@fortadvocaten.nl

Boumans, mr. V.G.J., Professor Tulpstraat 25 (1018 GZ) Amsterdam, tel. 020-3302747, fax 020-3304363, e-mail info@svd-advocaten.nl

Bovens, mw. mr. K.G.L., Stratumseidijk 63 (5611 NC) postbus 750 (5600 AT) Eindhoven, tel. 040-2930208, fax 040-2930268, e-mail bovens@sarisbiezenbos.nl

Brasser, mw. mr. G.G., Wildweg 3 (8171 PX) Vaassen, tel. 0578-575843, fax 0578-575839, e-mail info@anckerbrasser.nl

Bremmer-van Splunter, mw. mr. D.H., Van Alkemadelaan 700 (2597 AW) postbus 30311 (2500 GH) Den Haag, tel. 070-3538800, fax 070-3538811, e-mail inge.bremmer@twobirds.com

Brinke, mw. mr. T. ten, IJsselkade 18 (7201 HD) Zutphen, tel. 0575-491560, fax

0575-491559, e-mail info@hoogbergen-advocaten.nl

Bruijn, mr. B. de, Boompjes 40 (3011 XB) postbus 546 (3000 AM) Rotterdam, tel. 010-4005100, fax 010-4005111, e-mail b.de.bruijn@kneppelhout.nl

Dam, mw. mr. J.A.B. van, Claushof 4 (4532 BB) postbus 273 (4530 AG) Terneuzen, tel. 0115-610799, fax 0115-683336, e-mail info@scotadvocaten.nl

Dierlx, mr. J.I., Landdrosdreef 100 (1314 SK) postbus 10080 (1301 AB) Almere, tel. 036-5488000, fax 036-5488008, e-mail info@willemsvanderbaan.nl

Doorn, mw. mr. E. van, Keizersgracht 560-562 (1017 EM) Amsterdam, tel. 020-3446200, fax 020-3446201, e-mail info@bfkw.nl

Driel, mw. mr. L.A. van, Strawinskylaan 3127 (1077 ZX) postbus 75306 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-3017300, fax 020-3017350, e-mail vandriell@eu-gtlaw.com

Dutmer, mw. mr. L.A., Peter van Anrooystraat 7 (1076 DA) postbus 75999 (1070 AZ) Amsterdam, tel. 020-5736736, fax 020-5736737, e-mail l.dutmer@lexence.com

Duijn, mw. mr. J.P. van, Vondelingenweg 601 (3196 KK) Vondelingenplaat, postbus 3000 (3190 GA) Hoogvliet, tel. 010-4312225, fax 010-4313982

Dijkshoorn, mr. M.J.P., Droogbak 1-a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 020-7119999, e-mail jasper.dijkshoorn@cliffordchance.com

Dijkmans, mw. mr. I.M., Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 AL) Den Haag, tel. 070-3746300, fax 070-3746333, e-mail info@ekelmansenmeijer.nl

Eikelboom, mr. A.W., Keizersgracht 560-562 (1017 EM) Amsterdam, tel. 020-3446200, fax 020-3446201, e-mail info@bfkw.nl

Emden, mr. R.F. van, Landdrosdreef 100 (1314

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Lans, mr. J.L.G.M. van der:
Stadhoudersplantsoen 92 (2517 SH) Den Haag, tel. 06-29596181, fax 070-4274271, e-mail jvdlans@xs4all.nl

Levinson-Arps, mw. mr. D.I.N.:
Apollolaan 150 (1077 BG) postbus 74030 (1070 BA) Amsterdam, tel. 020-5711448, fax 020-5711470

Margetson, mr.ing. N.H. (Rijswijk): Sluisjesdijk 155 (3087 AG) Rotterdam, tel. 010-4945503, fax 010-4945509, e-mail nigel.margetson@hampemeyjes.nl

Margetson, mr.ing. N.J.:
Sluisjesdijk 155 (3087 AG) Rotterdam, tel. 010-4945503, fax 010-4945509, e-mail nick.margetson@hampemeyjes.nl

Montanus, mw. mr. P.J. (Rijswijk): Burgemeester Kolfshotenlaan 65 (2585 DZ) postbus 85464 (2508 CD) Den Haag, tel. 070-3227516, fax 070-3521734, e-mail montanus@schlicheradvocaten.nl

Moons, mw. mr. J.E.M.C.:
Bergstraat 2-b (6711 DD) postbus 8027 (6710 AA) Ede/GLD, tel. 0318-468111, fax 0318-468112, e-mail moons@raadhuis-advocaten.nl

Nieuwkerk, mw. mr. S.H. van (Tilburg): Sprendlingenstraat 31 (5061 KM) postbus 253 (5060 AG) Oisterwijk, tel. 013-5293010, fax 013-5293019, e-mail svannieuwkerk@equo-advocaten.nl

Perez, mw. mr. E.Z. (Amsterdam): 't Hoenstraat 5 (2596 HX) Den Haag, tel. 070-3467472, fax 070-3924378, e-mail denhaag@svsadvocates.com

Polak, mw. mr. S. (Tilburg):
De Lind 40 (5061 HX) postbus 42 (5060 AA) Oisterwijk, tel. 013-5299600, fax 013-5299601, e-mail spolak@vangelderadvocaten.nl

Quaars, mr. R.F. (Utrecht):
Stationsplein 6 (3901 ES) postbus 675 (3900 AR) Veenendaal, tel. 0318-522404, fax 0318-523474, e-mail tfquaars@boersadvocaten.nl

Regt, mw. mr. R. de:
Amstelveenseweg 638 (1081 JJ) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419888, fax 020-5419999, e-mail mail@dlapiper.com

Riel, mw. mr. M.L. van (Hoorn/NH): Jan Ligthartstraat 1 (1817 MR) postbus 9334 (1800 GH) Alkmaar, tel. 072-5143640, fax

084-7340313, e-mail mvriel@hotmail.com

Roeloffzen, mw. mr. M.:
Leidsegracht 3 (1017 NA) Amsterdam, tel. 020-6202288, fax 020-6202158, e-mail info@leidsegracht.com

Schaik, mr. J.P.A. van: Prins Bernhardlaan 34 (3901 CC) Veenendaal, tel. 0318-553474, fax 0318-553473, e-mail schaik@vanschaikadvocaten.nl

Schoneveld, mw. mr. E.:
Herengracht 252 (1016 BV) Amsterdam, tel. 020-3300414, fax 020-3306955, e-mail info@brinkattorneys.com

Schutter, mw. mr. S. de:
Overtoom 323 (1054 JL) Amsterdam, tel. 020-5312999, fax 020-5312990, e-mail deschutter@vanappiavanderlee.nl

Simonis, mr. C.W. (Zoetermeer):
Verhagenplein 1 (2671 HS) postbus 252 (2670 AH) Naaldwijk, tel. 0174-629341, fax 0174-623326, e-mail c.simonis@westlandpartners.nl

Slangen, mw. mr. K.J.M.:
Utrechtseweg 15 (3811 NA) postbus 492 (3800 AL) Amersfoort, tel. 033-4637727, fax 033-4615140, e-mail info@ariensadvocaten.nl

Smits, mr. P.H.: Burg van Karnebeeklaan 19 (2585 BA) postbus 85850 (2508 CN) Den Haag, tel. 070-3547054, fax 070-3501024, e-mail smits@dvdw.nl

Speelman, mr. G.A.:
Utrechtseweg 15 (3811 NA) postbus 492 (3800 AL) Amersfoort, tel. 033-4637727, fax 033-4615140, e-mail info@ariensadvocaten.nl

Staals, mr.drs. F.G.J.: Sem Presserhof 67 (1087 JE) Amsterdam, tel. 020-4703440, fax 084-7378523, e-mail fstaals@xs4all.nl

Stapel, mr. T.J.: Reyer Anslotstraat 46 (1054 KV) Amsterdam, tel. 020-5302510, fax 020-5302515, e-mail stapel@vvhadvocaten.nl

Stassen, mr. P.W.H.:
Luchthavenweg 81-114 (5657 EA) Eindhoven, tel. 040-2676260, fax 040-2676261, e-mail stassen@uwadvocaten.nl

Tielemans, mr. W.J.: J.J. Viottastraat 46-48 (1071 JT) Amsterdam, tel. 020-6797929, fax 020-6626606, e-mail info@ka-advocaten.nl

Van, dr. mr. A.J. (Amersfoort):
Weteringschans 85-87 (1017 RZ) postbus 15755 (1001 NG) Amsterdam, tel. 020-6732199, fax 020-6758163, e-mail van@beeradvocaten.nl

Veenendaal-Stolk, mw. mr. V.G.J. van: Randstad 2109-g (1314 BD) postbus 1571 (1300 BN) Almere, tel. 036-5393830, fax 036-5393838, e-mail vanveenendaal@lv-advocaten.nl

Vilé, mw. mr. C.A.: Herengracht 499 (1017 BT) Amsterdam, tel. 020-5357565, fax 020-5357560, e-mail vile@korver-vanessen.nl

Wannink, mr. R.E. (Den Bosch):
Parkweg 12 (5282 SM) postbus 127 (5280 AC) Boxtel, tel. 0411-675533, fax 0411-684895, e-mail wannink@bogaertsenegroenen.nl

Weger, mr. F.M. de: Van Ostadestraat 191-f (1073 TM) Amsterdam, e-mail fdweger@fmdw.nl

Zeelenberg, mw. mr. E.E. (Apeldoorn): Pantheon 25 (7521 PR) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4804200, fax 053-4804299, e-mail info@kienhuishoving.nl

Nieuw kantoor/ associatie

Ancker & Brasser Advocaten (mrs. A.M. van den Ancker en G.G. Brasser) Wildweg 3 (8171 PX) Vaassen, tel. 0578-575843, fax 0578-575839, e-mail info@anckerbrasser.nl

HoekxHeuving procesadvocaten (mrs. T. Hoekx-Audiffred en J.C. Heuving) Keizersgracht 680 (1017 ET) Amsterdam

Korver & van Essen advocaten | lawyers (mrs. J. du Bois, M.J. van Essen, R.A. Korver en C.A. Vilé) Herengracht 499 (1017 BT) Amsterdam, tel. 020-5357565, fax 020-5357560, e-mail kantoor@korver-vanessen.nl

Raadhuis Advocaten (mrs. J.E.M.C. Moons en J.W. Koekebakker) Bergstraat 2-b (6711 DD) postbus 8027 (6710 AA) Ede/GLD, tel. 0318-468111, fax 0318-468112, e-mail info@raadhuis-advocaten.nl

Van Schaik Advocaten (mrs. J.P.A. van Schaik en E.I.E. Heuvelman) Prins Bernhardlaan 34 (3901 CC) Veenendaal, tel. 0318-553474, fax 0318-553473, e-mail info@vanschaikadvocaten.nl

Stassen & Kemps Advocaten (mrs. P.W.H. Stassen en M.A.J. Kemps) Luchthavenweg 81-114 (5657 EA) Eindhoven, tel. 040-2676260, fax 040-2676261, e-mail info@uwadvocaten.nl

Mede- vestiging

Hampe Meyjes Advocaten (mrs. N.J. Margetson, N.H. Margetson en N. Hoogebom) Sluisjesdijk 155 (3087 AG) Rotterdam, tel. 010-4945500, fax 010-4945507

Naams- wijziging

Wakim Advocaten te Baarn thans: **Allied Advocaten**

Ariëns Schoonderbeek advocaten te Amersfoort thans: **Ariëns Schoonderbeek Damman advocaten**

Hilhorst Gaertman Kortz Advocaten-Mediators te Utrecht thans: **Hilhorst Kortz Advocaten**

Fillet Advocaten te Tilburg thans: **Kamerbeek Fillet Advocaten**

Branger & Kiewitt Advocaten te Alkmaar thans: **Advocatenkantoor Kiewitt**

Vermeij & Mons Advocaten te Den Haag thans: **Vermeij Mons Eertink Advocaten**

Bezoek- adres/post- bus/tel./ fax/e-mail

Bousie advocaten te Amsterdam: Nieuwezijds Voorburgwal 325 (1052 RM) Amsterdam

JENS Advocaten te Utrecht: Brigittenstraat 24 (3512 KM)

Utrecht, tel. 030-2727327, fax 030-2727337, e-mail info@jensadvocaten.nl

Kamerbeek Fillet Advocaten te Tilburg: Dr. Hub van Doorneweg 179 (5026 RD) Tilburg

Louwers IP/Technology Advocaten te Eindhoven: Ten Hagestraat 5 (5611 EG) Eindhoven

Omtzigt & Schuringa Advocaten te Groningen: Nieuwe Kerkhof 9 (9712 PV) Groningen

Ross, Spapens & Woudwijk Advocaten te Amsterdam: Wg-Plein 354 (1054 SG) Amsterdam

Vermeij Mons Eertink Advocaten te Den Haag: e-mail info@vms-advocaten.nl

Vroegindewij & De Water Advocaten te Katwijk/ZH: Burgersdijkstraat 7 (2225 AT) Katwijk/ZH

Belangenconflict

Geschillencommissie Advocatuur
Bindend advies d.d. 2 oktober 2007/ADV07-0038
(mrs. Schaar, Lemmens en Nauta-Sluys)

De advocaat die rechtsbijstand heeft verleend aan meerdere partijen ter zake van een overeenkomst, staat niet vrij om één der partijen vervolgens bij te staan in een geschil over de nakoming van die overeenkomst. Ook de schijn dat sprake kan zijn van belangenverstrengeling dient een redelijk handelend advocaat te vermijden.

Feiten

Sinds medio 2000 heeft de advocaat de cliënt rechtsbijstand verleend in diverse zaken, onder meer bij de totstandkoming van een driepartijenovereenkomst tussen de cliënt, diens financieel adviseur en de koper van het perceel grond waarop het bedrijf van de cliënt was gevestigd. Doel van deze overeenkomst was het behalen van een fiscaal voordeel ter zake van de overdracht in februari 2005 van het perceel grond door de cliënt aan de koper, waarbij ieder der partijen op zijn wijze zou moeten bijdragen teneinde dat voordeel te behalen. Overeengekomen is dat zowel de cliënt en zijn financieel adviseur als de koper zou delen in het fiscaal voordeel dat de koper zou kunnen behalen door het perceel grond binnen een half jaar na 1 februari 2005 door te leveren, zulks in de verhouding van respectievelijk 20-20-60.

Eind 2005 was het voor de cliënt duidelijk dat de koper zijn verplichtingen uit de overeenkomst jegens de cliënt niet wilde nakomen. De cliënt heeft in eerste instantie geprobeerd in onderling overleg met de koper en de financieel adviseur tot een oplossing te komen. Op grond van de wijze waarop het overleg verliep, kreeg de cliënt argwaan: hij had

het vermoeden dat er sprake was van een deal tussen de koper en de financieel adviseur en dat de financieel adviseur zijn deel van het fiscaal voordeel wel had ontvangen van de koper. Daarin werd hij gesterkt door het feit dat de financieel adviseur het contact met de cliënt had verbroken sinds de weigering van de cliënt om mee te werken aan het gezamenlijke verzoek van de financieel adviseur en de koper om de transportdatum van 1 februari 2005 uit te stellen.

De cliënt heeft zich daarom vervolgens tot de advocaat gewend met het verzoek om hem in deze kwestie bij te staan. De advocaat heeft hem echter zijn dienstverlening geweigerd, omdat hij inmiddels werkzaamheden verrichtte voor de voormalig financieel adviseur van de cliënt. Hoewel de advocaat te kennen gaf dat deze werkzaamheden niet de driepartijenovereenkomst betroffen, bleek cliënt later dat de advocaat in januari 2005 namens de voormalig financieel adviseur van de cliënt een brief aan de koper heeft gestuurd. De inhoud van de brief heeft de cliënt niet op tafel kunnen krijgen; de advocaat heeft deze uit privacyoverwegingen niet aan de cliënt bekend willen maken.

De cliënt is daarom van mening dat de advocaat zich schuldig maakt aan belangenverstrengeling door in zijn – immer nog lopende – zaak ook voor de voormalig financieel adviseur werkzaamheden te verrichten.

Dat de advocaat er kennelijk van uit is gegaan dat de cliënt naar het buitenland was vertrokken en dat daarom de relatie tussen hen was beëindigd, is volgens de cliënt uitermate slordig. Voorts meent de cliënt dat de advocaat de door hem in de zaak van de cliënt opgedane – en derhalve door de cliënt betaalde – voorkennis gebruikt ten behoeve van de voormalig financieel adviseur van de cliënt.

Omdat de advocaat verdere dienstverlening weigerde, heeft de cliënt een andere advocaat moeten inschakelen

om zijn zaak af te wikkelen. De nieuwe advocaat heeft de zaak opnieuw moeten bestuderen, hetgeen extra kosten voor de cliënt heeft meegebracht.

De cliënt verzoekt de commissie hem een vergoeding van € 10.000 toe te kennen voor de door hem ten gevolge van het handelen en/of nalaten van de advocaat geleden (emotionele) schade.

De advocaat stelt in de periode november 2003 tot en met januari 2004 werkzaamheden te hebben verricht, voornamelijk op bestuursrechtelijk terrein. Voorts heeft de advocaat bemoeienis gehad met de totstandkoming van de driepartijenovereenkomst die is gesloten tussen de cliënt, zijn financieel adviseur en de koper van het door de cliënt verkochte perceel grond, zulks om een fiscaal voordeel te behalen door het volgen van een fiscaal aantrekkelijke route voor de verkoop. De advocaat heeft de overeenkomst niet zelf opgesteld, maar heeft daarover wel enkele opmerkingen gemaakt.

Na de ondertekening van de overeenkomst heeft de advocaat nog één keer contact met de cliënt gehad over de mogelijkheden om de gesloten overeenkomst te beëindigen en de daaraan verbonden consequenties. De advocaat heeft hierover een gesprek gehad met de cliënt en heeft hem daarna in een schriftelijk advies de beëindiging van de overeenkomst afgeraden. Vervolgens is er een discussie ontstaan over de hoogte van de factuur van de advocaat voor deze werkzaamheden. In november 2004 heeft de advocaat de cliënt naar aanleiding van zijn klacht over de factuur een brief gestuurd; uitsluitend om de goede relatie te bewaren, is de advocaat de cliënt volledig tegemoet gekomen. Volgens de advocaat was er hiermee een einde gekomen aan zijn werkzaamheden voor de cliënt.

Eerst op 2 januari 2006 werd de advocaat weer benaderd door de cliënt. De cliënt verzocht hem om actie te ondernemen in de richting van de koper van het perceel grond, omdat deze zijn verplichtingen jegens de cliënt niet was nagekomen. Inmiddels verleende de advocaat echter op regelmatige basis

De uitspraak is bewerkt door Luuk Hamer, advocaat te Amsterdam. Sommige details zijn weggelaten of gewijzigd; ook zijn delen van de weergave van het standpunt van cliënt of advocaat weggelaten.

rechtsbijstand aan de voormalig financieel adviseur van de cliënt. Vanwege een mogelijk toekomstig belangenconflict tussen de cliënt en de voormalig financieel adviseur van de cliënt heeft de advocaat besloten om niet op te treden in het tussen de cliënt en de koper gerezen conflict.

De advocaat kon om dezelfde reden inzake de uitvoering van de driepartijenovereenkomst evenmin werkzaamheden verrichten voor de voormalig financieel adviseur van de cliënt. De advocaat heeft dit ook niet gedaan, zulks behoudens het schrijven van een brief d.d. 25 januari 2005 om de koper namens de voormalig financieel adviseur van de cliënt en in het belang van alle betrokken partijen op zijn verplichtingen uit de overeenkomst te wijzen. Daarna heeft de advocaat geen bemoeienis meer gehad met enig geschil tussen de voormalig financieel adviseur van de cliënt en de koper; de andere vormen van rechtsbijstand van de advocaat aan de voormalig financieel adviseur van de cliënt betroffen uitdrukkelijk niet de driepartijenovereenkomst. Van het aanwenden van voorkennis uit de zaak van de cliënt ten behoeve van de voormalig financieel adviseur van de cliënt is volgens de advocaat dan ook geen sprake.

Gelet op de inhoud van de brief d.d. 25 januari 2005, die overigens – vanwege de parallelle belangen van de voormalig financieel adviseur van de cliënt en de cliënt – ook in het belang van de cliënt was, heeft de advocaat geen reden gezien om de cliënt hierover vooraf te informeren. Nu de financiële adviseur inmiddels cliënt van de advocaat is, kan de advocaat de cliënt geen afschrift van deze namens zijn huidige cliënt verzonden brief verstrekken. De inhoud van deze brief heeft echter geen rol gespeeld in de keuze van de advocaat om geen werkzaamheden meer voor de cliënt te verrichten.

Gelet op het tijdsverloop tussen het laatste contact tussen de advocaat en de cliënt in november 2004 en het hernieuwde verzoek van de cliënt d.d. 2 januari 2006 mocht de advocaat er naar zijn mening van uit gaan dat het dossier van de cliënt gesloten was. Bovendien meende hij – zoals hij in zijn brief aan

de cliënt d.d. 10 januari 2006 terloops heeft opgemerkt – dat de cliënt naar het buitenland was verhuisd, hetgeen overigens naar de mening van de advocaat niet gekwalificeerd kan worden als enig verwijt.

Op grond van het vorenstaande is de advocaat van mening dat hij noch in strijd met zijn gedragsregels noch in strijd met de eisen van goed vakmanschap heeft gehandeld. Volgens de advocaat staat het hem volledig vrij om te kiezen voor wie hij wil werken en voor wie niet.

De advocaat verzoekt de commissie dan ook de klacht van de cliënt af te wijzen.

Beoordeling van het geschil

Tussen partijen staat als onvoldoende weersproken vast dat de advocaat ten behoeve van de cliënt werkzaamheden heeft verricht die hebben geleid tot de voornoemde driepartijenovereenkomst, waarbij de nakoming door alle partijen essentieel was voor het beoogde doel, te weten een fiscale opbrengst waarvan de cliënt evenals diens adviseur ieder 20 procent zouden ontvangen en daarna cliënt nog heeft geadviseerd omtrent de mogelijkheden die overeenkomst te beëindigen alsmede de consequenties die dat zou hebben voor cliënt.

De advocaat heeft tijdens de behandeling van deze zaak ter zitting niet weersproken gesteld nadien en zonder overleg met cliënt, ten behoeve van de voormalig adviseur van cliënt als één van de partijen van genoemde driepartijenovereenkomst, de koper bij brief van 25 januari 2005 onder meer te hebben verzoekt die overeenkomst na te komen.

Door aldus te handelen heeft de advocaat, mede gelet op de voor hem ter zake geldende gedragsregels, naar het oordeel van de commissie niet gehandeld zoals van een redelijk, bekwaam en redelijk handelend advocaat verwacht mag worden.

Immers, los van de vraag of de rechtsbijstand met cliënt was beëindigd, stond het de advocaat, gelet op het hem bekende belang van cliënt in dezen en zijn ter zitting vastgestelde (vertrouwens)relatie met cliënt, niet zomaar

vrij inzake de nakoming van genoemde overeenkomst werkzaamheden te verrichten voor een andere in dezen betrokkene, te weten de adviseur van cliënt.

Voorts had de advocaat moeten inschatten dan wel zich moeten realiseren dat er in dezen een belangenverstrengeling zou kunnen optreden tussen klager en diens voormalig adviseur, waarop de advocaat niet anders dan gehouden zou zijn beiden niet (meer) te kunnen bijstaan.

Daar komt nog bij dat cliënt, niet geheel ten onrechte, argwaan heeft omtrent de zuiverheid van het handelen van de advocaat, nu deze – alhoewel veroorzaakt door diens onjuist handelen in dezen, thans overigens terecht en op goede gronden – desgevraagd ter zitting heeft medegedeeld dat, gelet op zijn verhouding en het onderhoud met zijn cliënt, te weten voornoemde voormalige adviseur van cliënt, het hem niet vrij staat eerdergenoemde brief van 25 januari 2005 te produceren.

Als het zo is dat de advocaat daadwerkelijk de belangen van beiden heeft gediend (namelijk de cliënt en de adviseur), dan dient de advocaat ook een kopie van de bewuste brief aan zowel de adviseur als de cliënt te verstrekken. Als de advocaat dat weigert, dan ligt het voor de hand dat hij jegens de cliënt de schijn opwekt toch een ander belang te dienen en het opwekken van die schijn dient een redelijk handelend advocaat te vermijden.

Een en ander illustreert in ieder geval nog eens dat de advocaat in dezen ondoordacht gehandeld heeft.

Ook al heeft de advocaat getracht met de tegenstrijdige belangen in potentie zorgvuldig om te gaan, door zijn feitelijk handelen heeft hij echter het tegenovergestelde bereikt.

De commissie overweegt dat het in casu vooral gaat om een gedragsrechtelijke beoordeling en dat die beoordeling primair op de weg van de deken ligt.

Vervolgens is de vraag aan de orde of en in hoeverre hier sprake is van schade van cliënt en schadeplichtigheid van de advocaat jegens cliënt.

Daartoe voert cliënt aan dat de door de advocaat ten behoeve van hem verrichte en door hem betaalde werkzaamheden, ook hebben geleid tot een 'voorkennis' die de advocaat in een later stadium heeft aangewend bij het verlenen van rechtsbijstand aan een ander, te weten zijn voormalig adviseur en wenst – zo begrijpt de commissie – ter zake compensatie in de vorm van een schadevergoeding.

Die vordering wijst de commissie af reeds op de grond dat onweersproken is dat die door cliënt betaalde werkzaamheden tot genoegen en volledig in zijn belang zijn verricht, zodat van schade in de gestelde zin geen sprake kan zijn.

Of en in hoeverre cliënt zoals gesteld, extra kosten heeft moeten maken door een nieuwe advocaat in te schakelen, heeft cliënt niet althans onvoldoende onderbouwd.

Beslissing

De klacht is gegrond, in zoverre dat de advocaat in dezen niet gehandeld heeft zoals van een redelijk, bekwaam en redelijk handelende advocaat verwacht mag worden.

De door de cliënt gevorderde schadevergoeding wordt echter afgewezen.

Overeenkomstig het reglement van de commissie wordt het klachtengeld over partijen verdeeld zodat de advocaat aan

de cliënt, die deze kosten heeft voldaan, een bedrag van € 45 dient te vergoeden.

Overeenkomstig het reglement van de commissie is de advocaat aan de commissie als bijdrage in de behandelingskosten van het geschil een bedrag van € 57,50 (zijnde de helft van het vastgestelde bedrag aan behandelingskosten) verschuldigd.

(advertenties)

van rossum & timmers *advocaten*

is een advocatenkantoor in Bemmelen met twee advocaten.

Voor onze algemene praktijk zoeken wij een enthousiaste, zelfstandige en flexibele

advocaat-stagiaire m/v

die, net als wij, houdt van een informele werksfeer.

Uw schriftelijke sollicitatie met CV kunt u richten aan:

Mr. M.P. Timmers-de Vin
Postbus 166
6680 AD Bemmelen

bij wie desgewenst ook telefonische informatie kan worden ingewonnen.
(0481-465448)

Onlangs gestart advocatenkantoor in het stadshart van Lelystad is nu al uit zijn jasje gegroeid en is dan ook voor de korte termijn op zoek naar enthousiaste:

advocaat-medewerkers (m/v)

en/of

vergevorderde advocaat-stagiaire (m/v)

Suydersee Advocaten voert een algemene praktijk. Affiniteit met straf-, asiel- en vreemdelingenrecht strekt tot aanbeveling, maar is echter geen must.

Trefwoorden:

Kwaliteit boven kwantiteit
Laagdrempelig
Teamplayer
Transparante organisatie
Plezierige werksfeer

Sollicitaties met c.v. kunt u richten aan: Suydersee Advocaten BV.
t.a.v. S.H.M. Niesink. Postbus 2156 8203 AD Lelystad.
niesink@suydersee-advocaten.nl
Tel: 0320-222807

**SUYDERSEE
ADVOCATEN**

INSINGER DE BEAUFORT INTRODUCEERT:

Shoe Box

DE SLIMME ADMINISTRATIE- EN INVESTMENTSERVICE

U kunt Shoe Box zien als uw eigen private office, gevuld met financiële experts. Waarin uw gehele administratie wordt gedaan en, samen met u, een beleggingsplan voor de lange termijn wordt gemaakt. Kiezen voor Shoe Box betekent dus een administratie die helemaal op orde is, maar ook nog eens op een manier dat deze richting krijgt. Visie. Het enige dat u daarvoor hoeft te doen is voortaan alle blauwe enveloppen, rekeningen en afschriften met een machtige zwaai in de Insinger de Beaufort Shoe Box deponeren. Elke maand haalt onze koerier de gevulde Shoe Box op en voorziet u van een nieuw, leeg exemplaar. Meer info? Bel Erna van der Geer-Plantinga +31 (0)20 5215 575.

Insinger
de Beaufort

UNCOVERING VALUE
INCH BY INCH

www.insinger.com

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd, zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet.
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. P.J.M. Drion, mr. H.J. de Groot, mr. H.J.A. Knijff, mr. J.D. Loorbach, mr. I.E.M. Sutorius en H. Uhlenbroek.

Geheimhoudingsplicht geschonden

Hof van Discipline 12 februari 2007, nr. 4602
(mrs. Van Griensven, Schokkenbroek, Baauw, Knottnerus en Niezink)

Raad van Discipline Amsterdam, 8 mei 2006
(mrs. De Groot, De Groot, Ferman, Gaasbeek-Wielinga en Remme)

Geheimhoudingsplicht van de advocaat.

- Advocatenwet art. 46
- Gedragsregel 6 (1.3 Geheimhoudingsplicht)

Feiten

Klagers waren via hun persoonlijke besloten vennootschappen bestuurders van A. B.V. Op 19 oktober 2001 werd aan A. B.V. surseance van betaling verleend. Op 25 oktober 2001 werd A. B.V. in staat van faillissement verklaard. Voorafgaande aan de faillietverklaring heeft mr. X in opdracht van klagers in hun hoedanigheid van (indirecte) bestuurders van A. B.V. met het oog op het naderend faillissement geadviseerd en ter zake f 7.500 gedeclareerd aan A. B.V. die deze factuur heeft voldaan. In dezelfde periode heeft klager sub 2, op advies van mr. X, namens A. B.V. een betaling van € 45.378,02 verricht aan B. BV, een vennootschap waarvan de broer van klager sub 2 bestuurder en enig aandeelhouder was.

Eind 2001 heeft de curator van A. B.V. mr. X verzocht zijn factuur te specificeren. Na tussenkomst van de deken en diens verzoek aan mr. X om zijn factuur aan de hand van de Wet tarieven in burgerlijke zaken te specificeren, heeft mr. X bij brief van 19 december 2001 een conceptbrief aan de deken met een specificatie van de factuur bij de woning

van klager sub 2 bezorgd. In deze brief vermeldt mr. X dat hij aan de last van de deken tot specificatie gehoor zal geven, zij het niet binnen een week. Op 21 december 2001 heeft mr. X de specificatie aan de deken gezonden, ten behoeve van de curator. In de specificatie wordt ingegaan op de inhoud van de adviezen. Op 6 maart 2002 heeft de curator klager sub 2 (tezamen met B B.V.) gedagvaard, wat klager sub 2 betreft op de grond, dat hij als bestuurder van A. B.V. onrechtmatig had gehandeld dan wel was tekortgeschoten in de nakoming van zijn verplichtingen als bestuurder van A B.V. Bij vonnis van 29 januari 2003 heeft de rechtbank de vorderingen tegen B. B.V. afgewezen en de rechtbank heeft klager sub 2 veroordeeld tot betaling aan de curator van € 46.920,88, te vermeerderen met rente en kosten. De rechtbank heeft daarbij overwogen dat uit de specificatie, zoals door mr. X verstrekt, blijkt dat klager sub 2 onrechtmatig jegens de crediteuren van A. B.V. heeft gehandeld. Het vonnis is in hoger beroep bekrachtigd.

Klacht

De klacht laat zich als volgt samenvatten:

- 1 mr. X heeft klagers onjuist dan wel onvolledig geadviseerd;
- 2 mr. X heeft zonder de toestemming van klagers vertrouwelijke informatie verstrekt aan derden en zodoende zijn geheimhoudingsverplichting jegens klagers geschonden;
- 3 mr. X heeft zijn echtgenote in staat gesteld een bespreking met klager sub 2 mee te laten luisteren.

Overwegingen van de raad

Klachtonderdeel 1

Klachtonderdeel 1 betreft het verwijt van klagers dat de dienstverlening van mr. X van onvoldoende kwaliteit is. De raad stelt voorop, dat klachten ten aanzien van de kwaliteit van de door een advocaat verstrekte dienstverlening slechts dan gegrond kunnen zijn, indien de dienstverlening kennelijk onjuist is geweest. De raad toetst derhalve marginaal of een advocaat in dit kader juist heeft gehandeld. Uit hetgeen uit het klachtdossier en het verhandelde ter zitting is

gebleken, is niet komen vast te staan dat daarvan in dit geval sprake is geweest. Klachtonderdeel 1 is dan ook ongegrond.

Klachtonderdeel 2

Klachtonderdeel 2 betreft het verwijt van klagers dat mr. X aan de curator van A B.V. informatie heeft verstrekt die hij niet had mogen verstrekken. De raad stelt in dat kader het navolgende voorop. Een curator in een faillissement van een vennootschap is in een geval als dit gerechtigd van de (vroegere) advocaat specificatie te vragen van de werkzaamheden die hebben geleid tot een declaratie aan die failliete vennootschap. De desbetreffende advocaat kan zich echter op zijn beroepsgeheim beroepen, nu de cliënte, de inmiddels gefailleerde vennootschap, niet met de curator kan worden vereenzelvigd. De advocaat is dan slechts gehouden aan de curator opgave te verstrekken van de tijdstippen waarop de werkzaamheden zijn verricht en de aard van de werkzaamheden en, voor zover het gaat om naar buiten tredende activiteiten die niet als vertrouwelijk kunnen worden beschouwd, ook de onderwerpen (Hof van Discipline 29 juni 1987, 978, *Advocatenblad* 1988-16, 16 september 1988, p. 404). Behoudens de expliciete toestemming van de (voormalig) cliënte van de advocaat, is de advocaat verplicht tot geheimhouding. De raad merkt in dat kader nog op dat het enkele feit dat een vennootschap failliet is verklaard, niet met zich brengt dat de bestuurders niet meer in functie zijn; de curator oefent slechts zijn bevoegdheden uit binnen het kader van beheer en vereffening van de boedel. Voor het overige wordt een failliete vennootschap onverkort vertegenwoordigd door haar bestuur.

Gelet op hetgeen de raad hiervoor heeft overwogen, had mr. X aan de curator slechts opgave mogen verstrekken van de tijdstippen waarop hij de werkzaamheden had verricht en de aard van de werkzaamheden. Uit het klachtdossier is niet gebleken dat er sprake was van naar buiten tredende activiteiten die niet als vertrouwelijk kunnen worden beschouwd. Zodoende was mr. X dan ook niet gehouden om aan de curator ook de onderwerpen aan te

geven. Slechts indien mr. X de expliciete toestemming van het bestuur van A.B.V., waaronder klager sub 2, zou hebben verkregen, had hij aan de curator meer informatie mogen verstrekken. Gesteld noch gebleken is dat mr. X die expliciete toestemming had. Mr. X had dan ook kunnen en moeten volstaan met een meer beknopte specificatie van zijn werkzaamheden aan de curator. Uit het vorenstaande volgt dat klachtonderdeel gegrond is.

Klachtonderdeel 3

Klachtonderdeel 3 betreft het feit dat de echtgenote van mr. X heeft meegeluisterd tijdens de besprekingen van klager sub 2 met mr. X in het woonhuis van mr. X. Vaststaat dat klager sub 2 en mr. X burens van elkaar zijn en dat de besprekingen in de avonduren in het woonhuis van mr. X plaatsvonden. Naar het oordeel van de raad kunnen klagers zich niet beklagen over het feit dat de echtgenote van mr. X deels zou hebben meegeluisterd, aangezien mr. X daar toen geen enkel bezwaar tegen heeft gemaakt. Gesteld noch gebleken is dat de echtgenote van mr. X heimelijk de besprekingen volgde. Klachtonderdeel 3 is ongegrond.

De raad acht de maatregel van berisping gepast nu het betreft schending van de geheimhoudingsverplichting van een advocaat en mede gelet op het tuchtrechtelijk verleden van mr. X.

Volgt

De Raad verklaart

- klachtonderdeel 1 ongegrond;
- klachtonderdeel 2 gegrond en legt mr. X in dat kader de maatregel berisping op;
- klachtonderdeel 3 ongegrond.

Overwegingen van het hof

Tegen de beslissing van de raad ten aanzien van klachtonderdeel 2 voert mr. X de volgende grieven aan:

- a geen schending geheimhoudingsplicht jegens klagers;
- b de verstrekte informatie is niet zonder toestemming gegeven;
- c de opgelegde maatregel is niet in verhouding met de overtreding.

Naar aanleiding van de grieven overweegt het hof als volgt.

Ad grief a

In zijn grief bestrijdt mr. X niet het door de raad gegeven oordeel (waarmee het hof zich geheel verenigt) hierop neerkomende dat de door mr. X aan de curator gegeven specificatie onder zijn geheimhoudingsplicht vallende informatie bevatte. Mr. X stelt slechts, dat zijn geheimhoudingsplicht niet jegens klagers heeft te gelden, nu niet klagers, maar A.B.V. als zijn cliënte moest worden aangemerkt, die echter geen klacht heeft ingediend.

Deze grief gaat niet op.

De verplichting tot geheimhouding geldt als een fundamenteel beginsel voor de advocaat in de uitoefening van zijn beroep, dat slechts in uiterst zeldzame gevallen uitzondering lijdt. Een dergelijke uitzondering doet zich hier niet voor. Klagers hebben zich tot mr. X gewend om hun te adviseren hoe als bestuurders te handelen in het licht van het naderende faillissement van A.B.V. Bij deze advisering moeten ook de persoonlijke belangen van de bestuurders, gelet op de dreiging van persoonlijke aansprakelijkheid, tegenover andere – vaak tegenstrijdige – belangen worden afgewogen. In de advisering zijn deze belangen (ook volgens mr. X) – terecht – aan de orde geweest. In zoverre zijn klagers als cliënten van mr. X aan te merken en mochten zij rekenen op een juiste behartiging van (ook) hun belangen, met respectering van de vertrouwelijkheid van de (mede) op hen betrekking hebbende adviezen.

Ad grief b

Het hof deelt niet de mening van mr. X, dat hij erop mocht vertrouwen dat hij van de klagers toestemming had voor het geven van de specificatie. Uit het feit dat mr. X na het bezorgen van de specificatie ten huize van klager sub 2 niet (onmiddellijk) vernam, kan een dergelijke toestemming niet worden afgeleid.

Ad grief c

Gelet op de ernst van de verweten gedraging, de (mede) daaruit voortvloeiende

gevolgen en gelet op het feit dat mr. X eerder tuchtrechtelijk is veroordeeld, ziet het hof geen reden voor een andere maatregel dan door de raad opgelegd. De beslissing van de raad dient, voor zover aan het oordeel van het hof onderworpen, derhalve te worden bekrachtigd.

Volgt

Het hof bekrachtigt de beslissing van de raad.

Distantie van mededelingen van cliënt

Raad van Discipline Amsterdam, 12 februari 2007
(mrs. Markx, Gaasbeek-Wielinga, Goppel, Hamer en Roodveldt)

Het past een advocaat distantie in acht te nemen van zijdens zijn cliënte afkomstige mededelingen betreffende niet-vaststaande feiten in het kader van een echtscheidingsprocedure waarin emoties hoog kunnen oplopen.

- Advocatenwet art. 46 (3.1 vrijheid van handelen; 3.3.1 grievende uitlatingen)
- Gedragsregels 30 en 31

Feiten

Tussen klager en zijn voormalige echtgenote is over de uitvoering van de beschikking van de rechtbank waarbij de afwikkeling van de huwelijkse voorwaarden is vastgesteld, verschil van inzicht ontstaan.

De voormalige echtgenote van klager heeft zich in 2006 naar aanleiding van onder meer die discussie tot mr. X gewend. Mr. X heeft klager bij brief van 22 februari 2006 aangeschreven. In de brief schrijft hij onder meer: 'Feit is dat u helaas uw beider kinderen al jarenlang op een speciale manier van hun moeder afhoudt' en 'Het ergste staaltje van stalking was wel de rouwkaart die cliënte op de verjaardag van haar hui-

dige partner ontving. U bent de enige in aanmerking komende persoon van wie deze kaart afkomstig kan zijn. Er zijn geen andere personen in de omgeving van cliënte die een dergelijk lafhartig kaartje aan haar zouden willen schrijven. Kennelijk heeft u derden gebruikt om de kaart toe te zenden en te schrijven'.

Overwegingen raad

Nu de klacht gericht is tegen de advocaat van klagers wederpartij, moet vooropgesteld worden dat een advocaat (van de wederpartij) een ruime vrijheid toekomt ten aanzien van de wijze waarop hij de belangen van zijn cliënt behartigt, met dien verstande dat het de advocaat niet is toegestaan zich hetzij schriftelijk, hetzij mondeling onnodig grievend uit te laten over de wederpartij van zijn cliënt of feiten te poneren waarvan hij de onjuistheid kent of redelijkerwijs kan kennen.

Mr. X heeft de hiervoor geciteerde feiten als vaststaand gepresenteerd, terwijl niet is gebleken dat de betreffende feiten door hem als vaststaand kunnen worden aangemerkt. Mr. X had de betreffende beschuldigingen in zijn brief van 22 februari 2006 dan ook minder stellig moeten presenteren. Voorts blijkt uit zijn formulering niet dat hij niet zijn standpunt, maar dat van zijn cliënte weergeeft. Naar het oordeel van de raad had mr. X meer distantie in acht moeten nemen van deze zijdens zijn cliënte afkomstige mededelingen. De raad is van oordeel dat het aldus presenteren van niet-vaststaande feiten in het kader van een echtscheidingsprocedure – waarin de emoties nu eenmaal hoog kunnen oplopen en partijen extra gevoelig zijn voor onnodig kwetsende uitlatingen – als onnodig grievend – en dus tuchtrechtelijk laakbaar – aangemerkt dient te worden. De klacht is derhalve gegrond.

Beslissing

Verklaart de klacht gegrond met oplegging van de maatregel van enkele waarschuwing.

Curator als advocaat van gefailleerde mag niet

Raad van Discipline 's-Gravenhage 12 februari 2007
(mrs. Geerdes, Brussaard, Van Hilten-Kostense,
Van Stigt en Wiersma)

Een curator of één van zijn kantoor-genoten mag in het algemeen niet tevens als advocaat van een gefailleerde optreden. De reden daarvoor is dat in het geval van faillissement de kans zo groot is dat er sprake is, of kan zijn van tegenstrijdige belangen, dat een advocaat zich hiervan dient te onthouden. Die reden doet zich niet zo absoluut voor wanneer een advocaat als bewindvoerder optreedt in de zin van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP). In dat geval zal van geval tot geval moeten worden bezien of sprake is of kan zijn van tegenstrijdige belangen.

- Advocatenwet art. 46
- Gedragsregel 7 (2.4 Vermijden van een belangenconflict)

De feiten

Mr. A is als advocaat beëdigd op 6 november 2003. Mr. X is sedertdien zijn patroon. Mr. A en mr. X zijn kantoorgenoten. Mr. X trad op als bewindvoerder van de heer B in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP).

In diezelfde periode heeft mr. A de heer B als advocaat bijgestaan in UWV-procedures. Een aangevraagde WW-uitkering is bij beslissing van 22 november 2004 geweigerd.

Op 3 maart 2005 geeft het UWV twee nieuwe beslissingen: in de eerste wordt aan de heer B met ingang van 4 oktober 2004 een WW-uitkering toegekend en in de tweede wordt diezelfde uitkering per 11 oktober 2004 weer ingetrokken.

Deze beslissingen worden op 7 maart 2004 door de heer B afgegeven aan het kantoor van mr. X en mr. A.

Op 23 mei 2005 schrijft mr. A het UWV dat zijn cliënt, de heer B, nog geen afzonderlijk primair besluit had ontvangen terwijl op 23 februari 2005 wel was medegedeeld dat bezwaren tegen de beslissing van 22 november 2004 gegrond waren verklaard en het bestreden besluit was ingetrokken. Op 11 juli 2005 schrijft mr. A dan aan de heer B dat hij inmiddels bericht heeft ontvangen van het UWV. Hij stelt in deze brief vast dat hij er inmiddels mee bekend is dat er op 3 maart twee beslissingen zijn genomen en dat de termijnen om daar een rechtsmiddel tegen aan te wenden zijn verlopen, zodat de beslissingen onaan-tastbaar zijn geworden.

Mr. A deelt voorts mede te hebben uitgezocht dat de beslissingen op 7 maart 2005 door de heer B aan zijn kantoor zijn afgegeven, doch dat hij die beslissingen nooit onder ogen heeft gehad, omdat deze kennelijk in de post van een zekere mevrouw C zijn terecht gekomen (insolventiemedewerkster). Mr. A biedt zijn excuses aan.

Op 12 juli 2006 heeft de heer B een klacht tegen mr. A ingediend.

De bevoegde deken heeft een kopie van die klacht aan mr. A gezonden en verzocht binnen drie weken te reageren. Een kopie van die brief is door de deken aan mr. X gezonden, eveneens met het verzoek om binnen drie weken te reageren.

Op 22 augustus 2006 rappelleert de deken zowel mr. A als mr. X.

In die brief heeft de deken aan mr. X verzocht aan hem te bevestigen dat:

- zijn kantoor geen bewindvoeringen c.q. faillissementen meer doet van personen die eerder van zijn kantoor als advocaat rechtsbijstand hebben ontvangen;
- zijn kantoor geen rechtsbijstand meer verleent aan personen die op dat moment onder bewind of onder faillissementscuratele van zijn kantoor staan;
- voor het geval er thans sprake mocht zijn van een situatie waar zowel bewind-/faillissementscuratele gevoerd wordt door zijn kantoor en tevens

als advocaat rechtsbijstand wordt verleend aan de saniet of failliet, zo spoedig mogelijk aan deze situatie een einde wordt gemaakt en de rechtbank wordt verzocht de bewindvoering/curatele over te dragen aan iemand van een ander kantoor.

Bij brief van 28 augustus 2006 heeft de deken mr. A nogmaals gerappelleerd en aan mr. X geschreven:

‘Bijgaand een kopie van mijn briefje van heden aan uw stagiaire mr. A. De volgende brief is er weer een “aangetekend met bericht van ontvangst” met het verzoek per omgaand te reageren, waarna ik vrolijk mij weer ambtshalve over u ga beklagen.’

Eerder, bij brief van 13 augustus 2006, heeft mr. A aan de deken (onder meer) geschreven:

‘De heer M kwam wel vaker op ons kantoor aan de balie, vooral vanwege zijn schuldsanering en later zijn faillissement. Hij kwam dan zijn post ophalen, hetgeen veelal gepaard ging met het nodige gescheld en gefoeter. Wanneer hij stukken kwam afgeven, waren deze normaal gesproken bestemd voor mevrouw C, onze insolventiemedewerkster.

Jammer genoeg heeft zij de door de heer B afgegeven stukken kennelijk aangemerkt als informatief, en niet als voor mij bestemd. Voor haar bleek uiteraard uit niets dat de beslissingen kaderden in een voorafgaand geding.

Ik heb de heer M van ook via de reeds in uw bezit zijnde brief van 11 juli 2005 op de hoogte gesteld van de gang van zaken, en hem daarvoor mijn excuses aangeboden. Destijds werden mijn uitgaande brieven nog door mijn patroon nagezien, en ik meen mij te herinneren dat wij de kwestie ook nog even kort besproken hebben. Later is hieruit de afspraak voortgevloeid om in gevallen als deze kenbaar te maken dat mogelijk een aanspraak jegens het kantoor kan worden geformuleerd, en dit, ook telefonisch toe te lichten aan de cliënt.

De stelling van de heer B dat hij mijn kantoor nog verschillende keren heeft benaderd teneinde een oplossing te vinden over de door hem geleden schade is niet juist. De heer B is nadat ik hem mijn

brief van 11 juli 2005 heb verzonden nog een keer in verband met de kwestie heel boos op kantoor verschenen, en heeft toen onder luid getier en gebrul verklaard dat hij het er niet bij zou laten zitten. Overigens heeft hij ook hierbij niet naar mij gevraagd, maar heeft hij zijn boosheid op het secretariaat afgereageerd.

U heeft gelijk waar u stelt dat het beter was geweest om de heer B te adviseren onafhankelijk advies te vragen over een eventuele aansprakelijkstelling van mijn kantoor. Ik heb dit ten onrechte nagelaten. Bij een fout door mij of, zoals in het onderhavige geval, een fout door mijn kantoor die onder mijn verantwoordelijkheid valt, wordt dit advies wél verstrekt, zo is al voordat deze kwestie door u aan de orde is gesteld afgesproken.’

Bij brief van 1 september 2006 heeft de deken mr. X wederom gerappelleerd.

Bij brief van 5 september 2006 heeft mr. X aan de deken medegedeeld dat de brief van mr. A aan de deken van 31 augustus 2006 vooraf met mr. X is besproken en bestemd is ter beantwoording van de brieven van de deken aan zowel mr. A als mr. X. Voorts heeft mr. X de deken medegedeeld dat het hem te voert de drie door de deken geschetste uitgangspunten voor eens en altijd aan de deken te bevestigen.

Klacht

Vorenstaande feiten leiden de deken ertoe mr. X te verwijten dat hij:

- a als patroon zijn stagiaire mr. A inhoudelijk onvoldoende leiding, voorlichting en raad heeft verschaft inzake zijn bijstand aan zijn cliënt, de heer B;
- b de kernwaarden van partijdigheid en geheimhouding niet zonder meer aanvaardt en wel door uitsluitend van geval tot geval te willen beslissen of hij als bewindvoerder/curator wel of niet tevens als advocaat van zijn saniet/gefaillieerde rechtsbijstand zal verlenen en omgekeerd als advocaat van een cliënt tevens de benoeming tot diens bewindvoerder/curator zal aanvaarden.

Verweer

Ten aanzien van klachtonderdeel a

Mr. X stelt dat zijn kantoor in het algemeen bij het maken van een fout de betreffende cliënt uitnodigt en met betrekking tot de gemaakte fout een toelichting geeft, gevolgd door een bevestiging daarvan, inclusief het wijzen van de cliënt op de mogelijkheid de advocaat dan wel het kantoor waaraan de advocaat is verbonden aansprakelijk te stellen voor de eventueel ten gevolge van de fout geleden schade.

In het geval van de heer B is zulks helaas niet gebeurd, hetgeen mr. X stelt te betreuren. Mr. X is van mening dat hij erop toe had moeten zien dat vorennoemd gesprek tussen mr. A en de heer B had moeten plaatsvinden. Naar de mening van mr. X betrof dit echter een incident en heeft hij in het algemeen intensief contact met mr. A in het kader van zijn stage op het kantoor van mr. X.

Ten aanzien van klachtonderdeel b

Mr. X stelt dat het optreden van een advocaat als curator dan wel bewindvoerder niet rechtstreeks onder het bereik van de Gedragsregels valt.

Dit betekent naar de mening van mr. X niet dat een curator/bewindvoerder niet zou moeten waken voor het zich voordoen van tegenstrijdige belangen in diens praktijk, of binnen diens kantoor, in verband met de praktijkvoering van diens kantoorgenoten.

Mr. X stelt voorts dat er onderscheid dient te worden gemaakt tussen een optreden in de hoedanigheid van bewindvoerder enerzijds en die van curator anderzijds. Mr. X is van mening dat een curator vrijwel uitsluitend het belang van de gezamenlijke crediteuren dient, zodat hij of zijn kantoorgenoten niet tevens als advocaat kunnen optreden, doch dat de bewindvoerder daarentegen een gevarieerder takenpakket heeft, nu ook de begeleiding en ondersteuning van de saniet daartoe worden gerekend.

Mr. X is, gelet op het vorenstaande, dan ook van mening dat hij niet aan de deken voor eens en altijd kan bevestigen dat:

- zijn kantoor geen bewindvoeringen c.q. faillissementen meer doet van personen die eerder van zijn kantoor als advocaat rechtsbijstand hebben ontvangen;
 - zijn kantoor geen rechtsbijstand meer verleent aan personen die op dat moment onder bewind of onder faillissementscuratele van zijn kantoor staan;
 - voor het geval er thans sprake mocht zijn van een situatie waar zowel bewind-/faillissementscuratele gevoerd wordt door zijn kantoor en tevens als advocaat rechtsbijstand wordt verleend aan de saniet of failliet, zo spoedig mogelijk aan deze situatie een einde wordt gemaakt en de rechtbank wordt verzocht de bewindvoering/curatele over te dragen aan iemand van een ander kantoor.
- b het beheer en vereffening van de boedel;
- c de uitvoering in het saneringsplan als bedoeld in artt. 343 e.v. FW.

In dit kader houdt de bewindvoerder zich gedurende de looptijd van de schuldsanering bezig met onder meer optimalisering van de in de boedel aanwezige middelen, waarbij onder toezicht van de rechter-commissaris boedelbestanddelen, die daarvoor in aanmerking komen, worden geliquideerd en inkomsten en periodieke uitkeringen worden gemaximaliseerd, waarbij door de rechter-commissaris met toepassing van art. 295 leden 2 en 3 Fw wordt bepaald welk gedeelte daarvan wordt vrijgelaten voor de saniet. Leidraad die hierbij veelvuldig wordt aangehouden, is het rapport Rekenmethode Vrij te laten bedrag (VTLB), vastgesteld door de werkgroep VTLB van Recofa (afgekorte naam van de werkgroep Rechters-commissarissen in faillissementen).

Maximalisering van inkomsten en periodieke uitkeringen vindt plaats doordat in saneringsplannen aan de saniet de verplichting wordt opgelegd een minimaal aantal uren per week te werken dan wel een sollicitatie-inspanning te verrichten teneinde daartoe werk te vinden. In de per 1 oktober 2005 in werking getreden zogenoemde Recofarichtlijnen, vastgesteld door het landelijk overleg van rechters-commissarissen insolventies (Recofa) in overleg met de Raad voor Rechtsbijstand te 's-Hertogenbosch en goedgekeurd door het landelijk overleg van voorzitters van de civiele sectoren (LOVC) op 27 mei 2005, is sub 14 bepaald dat een saniet ten minste 36 uur per week moet werken en wat in concreto de sollicitatieverplichting inhoudt.

Maximalisering van boedelopbrengst in de inkomenssfeer kan inhouden dat de bewindvoerder (rechts)maatregelen neemt teneinde tot toekenning van een uitkering krachtens socialezekerheidswetgeving zoals de WW te komen. Alvorens in rechte op te treden, dient de bewindvoerder daartoe als regel machtiging aan de rechter-commissaris te vragen (art. 316 lid 2 Fw). In die gevallen handelt de bewindvoerder, ook al is hij

als advocaat ingeschreven op het tableau, niet als advocaat in de zin van de Advocatenwet, maar qualitate qua. De beoordeling van zijn handelen is in dat geval behoudens bijzondere gevallen (waarin de bewindvoerder zodanig laakbaar heeft gehandeld, dat het een behoorlijk advocaat niet betaamt, vergelijk bijvoorbeeld Hof van Discipline 22 augustus 1994, nr. 1917, *Advocatenblad* 1995-11, 26 mei 1995, p. 481 e.v.) niet onderworpen aan de tuchtrechtspraak als bedoeld in de artt. 46-60aa Advocatenwet. In het saneringsplan kunnen naast de arbeids- en sollicitatieverplichting ook andere voorwaarden worden gesteld, zoals het volgen van een opleiding of voortzetting van behandeling in het kader van het 'onder controle houden' van verslavingsproblematiek of psychische problematiek (vergelijk de hiervoor aangehaalde Recofarichtlijnen). Ook hierop wordt door de bewindvoerder toezicht gehouden.

Anders dan in het geval van faillissement waarbij de taak van de curator krachtens art. 68 Fw is gericht op beheer en liquidatie van een boedel, strekt de taak van de bewindvoerder van een natuurlijk persoon in het kader van de WSNP zich gedurende de looptijd van de regeling mitsdien uit tot de persoonlijke levenssfeer van de saniet in materieel en in sommige gevallen ook in immaterieel opzicht.

Ook buiten het geval dat de bewindvoerder qualitate qua handelt, is het mogelijk dat de saniet een beroep doet op zijn bewindvoerder of kantoorgenoten van de bewindvoerder om hem als advocaat terzijde te staan. Zulks kan gegeven de wetenschap die de bewindvoerder reeds heeft van de persoonlijke omstandigheden van de saniet, de snelheid en effectiviteit van het optreden als advocaat, hetgeen in het belang van de saniet in zijn hoedanigheid van cliënt/opdrachtgever van de advocaat is. De bewindvoerder dient alsdan steeds van geval tot geval te beoordelen, of sprake is van tegenstrijdige belangen dan wel de aannemelijkheid van een daarop uitlopende ontwikkeling. Is dit het geval, dan dient de bewindvoerder ervan af te zien de saniet als advocaat terzijde te staan en deze desgewenst te verwijzen naar een andere advocaat. Ontstaat tijdens het

Beoordeling van de klacht

Ten aanzien van klachtonderdeel a

De raad heeft niet kunnen vaststellen dat mr. X als patroon zijn stagiaire, mr. A, inhoudelijk onvoldoende leiding, voorlichting en raad heeft verschaft inzake zijn bijstand aan zijn cliënt, de heer B.

Mr. X heeft in de correspondentie met betrekking tot dit klachtonderdeel en ter gelegenheid van de mondelinge behandeling aangegeven dat hij erkent dat hij de gevolgen van de betreffende fout in het dossier van de heer B beter had moeten begeleiden. Het betreft echter een incident. Dat dit laatste anders zou zijn heeft de raad niet kunnen vaststellen. Derhalve is niet gebleken dat mr. X in dit kader tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld.

Dit klachtonderdeel is derhalve ongegrond.

Ten aanzien van klachtonderdeel b

Krachtens art. 316 Faillissementswet (Fw) is de bewindvoerder in de zin van titel III Fw, houdende de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen (WSNP), belast met:

- a het toezicht op de naleving door de schuldenaar van diens verplichtingen, die uit de schuldsaneringsregeling voortvloeien;

optreden als advocaat een niet-voorzien, onoverbrugbaar tegenstrijdig belang dan dient hij zich als advocaat terug te trekken. Hierbij zal de advocaat als regel niet verplicht zijn tegelijk aan de rechtbank zijn ontslag als WSNP-bewindvoerder te verzoeken. De benoeming tot bewindvoerder met bijbehorende wettelijke taakstelling zal immers bijna altijd anterieur zijn aan het optreden als advocaat en als zodanig aan saniet bekend. Rechtbanken zullen de advocaat van een aspirant-saniet niet tot bewindvoerder benoemen, en in het onwaarschijnlijke geval dat dit toch gebeurt, dient de bewindvoerder dit direct na benoeming aan de rechtbank te melden, waarna de

rechtbank in de regel zal besluiten een andere bewindvoerder te benoemen.

De stelling van de deken dat het de bewindvoerder in geen enkel geval vrij zou staan om op te treden als advocaat van een saniet, voert dan ook verder dan in het belang van een goede beroepsuitoefening van de advocatuur wenselijk is, aangezien gelijk mr. X stelt, van geval tot geval moet worden bezien of sprake is of kan zijn van tegenstrijdige belangen tussen boedel en saniet, die een optreden als advocaat in de weg staan.

Wel is de raad van oordeel dat een curator of één van zijn kantoorgenoten in het algemeen niet tevens als advocaat van de gefailleerde mag optreden,

omdat in het geval van faillissement de kans zo groot is dat er sprake is of kan zijn van tegenstrijdige belangen dat een advocaat zich hiervan dient te onthouden. Deze situatie doet zich hier echter niet voor, omdat mr. X als bewindvoerder optrad.

Mede gelet op het feit dat door mr. X duidelijk is gemaakt dat hij een relevant verschil onderkent in de rollen van bewindvoerder en curator is de klacht, gezien het algemeen kader waarin deze is geformuleerd, ongegrond.

De beslissing

Verklaart de klachtonderdelen a en b ongegrond.

.....
 (advertenties)

Wat 'to do' als je even iemand extra nodig hebt?

Le Tableau bemiddelt exclusief in tijdelijke functies voor de advocatuur en het notariaat.

Wij springen in daar waar tijdelijk personeelstekort is door zwangerschapsverlof of ziekte en bieden assistentie bij grote projecten en (te) hoge werkdruk. Onze interim-kandidaten hebben 5 jaar of meer ervaring in de advocatuur of het notariaat en zijn zorgvuldig door onze consultants gescreend. Onze matching-rate is dankzij onze zorgvuldige voorselectie uitzonderlijk hoog.

Tevens verzorgt Le Tableau in-house en opmaat vaardigheidstrainingen exclusief voor de advocatuur en het notariaat. Wij zijn CEDEO erkend en we verstrekken NOvA en KNB punten.

Le Tableau
 VOOR DE ADVOCATUUR EN HET NOTARIAAT

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Mr. Drs. Christ'l Dullaert (020-523 7600) of kijk op www.letableau.nl

VAN DER **W**OUDE **G**ASE **E**RVEN ADVOCATEN

Zoekt in verband met uitbreiding van de praktijk voor ons kantoor te Almere

Een advocaat-medewerk(st)er

Een (gevorderde) stagiaire

met belangstelling voor de algemene praktijk

Inlichtingen en sollicitaties bij:

Mw mr drs. H.M.A.W. Erven

Postbus 10270

1301 AG ALMERE

036 - 54 82 400

www.wge-advocaten.nl

info@wge-advocaten.nl

Pensioenadviesbureau Mr. H.N.J. Bijvoet

sinds 1982

Keizersgracht 403

1016 EK Amsterdam

www.chezpied.nl

nick.bijvoet@chezpied.nl

tel: 020 623 54 21

VOX ET
LINGUA

Vertalingen (gewaarmerkt)

Da Costakade 8-huis

1052 SJ Amsterdam

Mobiel 06-20004823

Telefoon 020-6167821

E-mail vox@euronet.nl

Internet www.voxetlingua.nl

VOX ET LINGUA |

Procederen in Duitsland?

**Duitse advocaten, vloeiend tweetalig,
gespecialiseerd in Nederlands-Duitse rechtszaken**

Blankestijn & Oortman Advocaten en Rechtsanwältinnen

Postbus 619, 7550 AP HENGELO

Telefoon 074 - 259 38 67

Fax 074 - 259 38 68

www.blankestijnoortman.nl

De Haan Advocaten & Notarissen is een innovatief en dynamisch kantoor. Met in totaal 130 medewerkers zijn wij een toonaangevend regionaal kantoor. Vanuit vestigingen in Groningen, Assen, Leeuwarden en Almere bedienen we cliënten uit het zakelijk segment, de non profit sector en het hogere segment van de particuliere markt. We zijn een commercieel kantoor waarin alle rechtsgebieden vertegenwoordigd zijn. Voor onze vestigingen in Groningen en Leeuwarden zijn wij nu op zoek naar:

Vestiging Leeuwarden

Advocaat-medewerker personen & familierecht

Vestiging Leeuwarden

Gevorderd advocaat-stagiair civiel recht/ arbeidsrecht

Vestiging Groningen

Gevorderd advocaat-stagiair personen & familierecht

Criteria

De *advocaat medewerker personen & familierecht* die wij zoeken voldoet aan de volgende criteria:

- Tenminste drie jaar advocaat
- Vfas lidmaatschap strekt tot aanbeveling
- Aantoonbare ervaring met het personen & familierecht
- Bij voorkeur woonachtig in de regio Leeuwarden

De *advocaat-stagiairs* die wij zoeken beschikken over een voltooide beroepsopleiding en bij voorkeur ervaring in bovengenoemde rechtsgebieden

Advocaten die bij ons werkzaam zijn herkennen zich in de volgende eigenschappen: gedreven, inhoudelijk scherp, commerciële instelling en teamgericht.

Wij bieden

Wij bieden een inspirerende werkomgeving in een dynamisch kantoor. We hebben de omvang van een professionele organisatie waarin ruimte is voor informeel en persoonlijk contact met collega's. Maandelijks vinden er in-company cursussen plaats of wordt er een gezamenlijk sectie-overleg georganiseerd. Daarnaast bieden wij concurrerende arbeidsvoorwaarden.

Meer informatie

Interesse? E-mail dan je motivatie met cv naar: vacatures@dehaaninfo.nl. Voor meer informatie kun je contact opnemen met: mr. Winfryd de Haan tel: (050) 57 57 401 of neem contact op met mr. Liesbeth Krantz-Cornelis, sectievoorzitter personen & familierecht: tel: (058) 21 21 075. Bezoek ook onze website: www.dehaaninfo.nl.

De Haan
ADVOCATEN & NOTARISSEN

Heb jij je kruiwagen al gevonden?

Je bent jurist en hebt passie voor je vak. Hoewel je huidige functie leuk is, vraag je jezelf met regelmaat af of je wel op de juiste weg bent. Brengt deze baan je bijvoorbeeld dichterbij je uiteindelijke ambitie? Of moet je misschien andere stappen nemen om je doel te bereiken? Een gericht carrièrepad heeft immers alles te maken met planning, duidelijke doelen en bewuste keuzes. En dat is soms best lastig. Want je vak goed uitoefenen is één ding; succesvol richting geven aan je carrière een vak apart!

Bij Brunel Legal kennen we de juridische markt en weten we waar de kansen liggen. We hebben overal contacten; van middelgrote bedrijven tot multinationals, van advocatuur tot non-profit organisaties. Hierdoor weten we wat er speelt en waar we de meeste uitdagende projecten en interessantste opdrachten voor jou kunnen vinden. Gebruik ons dus gerust om binnen te komen bij de organisatie van jouw keuze. Dat is ons vak en daar zijn we goed in. Wij geven je graag een stevige zet in de juiste richting, zodat jij tijd overhoudt om te doen waar je goed in bent: uitblinken in jouw vak.

Dus... ook behoefte aan zo'n goede kruiwagen? Stuur ons dan je CV via www.brunel-legal.nl of bel ons op 020 - 312 15 54. Dan maken we snel een afspraak voor een nadere kennismaking!

www.brunel-legal.nl

brunellegal

Carrièremaker voor juristen